

ความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. ของผู้ฟัง
ทางสถานีวิทยุ ม.ก.

**Audience Needs on Patterns of Hong Son Tana Mo Kor
Program Broadcasting On K.U. Radio Station**

สุนทรียา การวงษ์¹ สาวิตรี รังสิภัทร² และพิชัย ทองดีเลิศ³

Soontareeya Karoonwong¹ Savitree Rangsipaht² and Pichai Tongdeelert³

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study socio-economic factors of audiences who listened to Hong Son Tana Mo Kor program, 2) to study Hong Son Tana Mo Kor program performance's factors, 3) to examine needs on patterns of Hong Son Tana Mo Kor program, 4) to test the relationship between socio-economic and program performance factors with needs on patterns of Hong Son Tana Mo Kor program, 5) to explore problems and suggestions from audiences towards Hong Son Tana Mo Kor program. Samples were 216 audiences who phoned

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

in to join during the quiz period. The interview schedule was an instrument to gather data. Descriptive statistics included percentage and arithmetic mean. Statistics to test hypotheses employed Chi-square test and Fisher's exact test at .05 level of significance.

Research findings were that audiences of Hong Son Tana Mo Kor program were mainly males, aged between 41-50 years old, were married and finished primary education. They earned 5,000-10,000 Baht/month. Their main occupation was paddy farming and minor occupation was vegetable growing more than 3 varieties. Audiences expressed that program performance was appropriate in all aspects. They needed the pattern of conversation program the most.

Findings from hypotheses testing revealed that gender of audiences related to needs of news pattern. Age of audiences associated with needs of quiz pattern. Minor occupation of audiences related to needs of conversation, straight talk, radio article, data analysis and quiz pattern. The appropriateness of program broadcaster's voice associated with needs of public relation pattern. The program content in agriculture and public service related to needs of news and quiz pattern. The program in academic issues associated with needs of interview, radio articles and public relation pattern. The program content in interesting issues associated with interview, radio article and public relation pattern. Most audiences did not indicate problems towards Hong Son Tana Mo Kor program. Some suggestions included contents of broadcasting did not meet their needs (12.10%) and needed dealing with broadcasting occupational aspects (4.14%).

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. 2) ศึกษาปัจจัยด้านการดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. 3) ศึกษาความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และด้านการดำเนินรายการ กับความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. และ 5) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ฟังที่มีต่อรายการห้องสนทนา ม.ก. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.จากสถานีวิทยุ ม.ก. ที่โทรศัพท์เข้ามาตอบคำถามกับทางรายการจำนวน 216 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลสถิติพรรณนา

ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานใช้ Chi-square test และ Fisher's exact test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ระหว่าง 41-50 ปี สมรสแล้ว และส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีรายได้อยู่ในช่วง 5,000-10,000 บาทต่อเดือน มีอาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา และมีอาชีพรอง ได้แก่ ทำสวนผักปลูกมากกว่า 3 ชนิด ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. เห็นว่าปัจจัยด้านการดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. มีความเหมาะสมแล้ว ในทุกด้าน และมีความต้องการรูปแบบรายการในลักษณะรูปแบบการสนทนามากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบข่าว อายุผู้ฟังมีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบตอบปัญหา อาชีพ รอง มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบสนทนา รูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง รูปแบบบทความวิทยุ รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจ และรูปแบบการตอบปัญหาน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบการประชาสัมพันธ์ เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข่าวการเกษตรและบริการสาธารณะ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบข่าว และรูปแบบตอบปัญหา เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อมูลด้านวิชาการ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบบทความวิทยุ และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบบทความวิทยุ และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ ผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่ระบุปัญหาที่มีต่อรายการห้องสนทนา ม.ก. ข้อเสนอแนะบางประการได้แก่ เนื้อหาไม่ตรงตามความต้องการ ร้อยละ 12.10 และต้องการเนื้อหาด้านอาชีพ ร้อยละ 4.14

บทนำ

การสื่อสารมวลชน ถือว่าเป็นการสื่อสารที่มีมากกว่าประเภทอื่นๆ เพราะเป็นการสื่อสารทางสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวม คัดเลือกข่าวสารจากสังคมแล้วเสนอกลับไปให้สังคม โดยธรรมชาติและเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนเกี่ยวข้องกับข่าวสารจำนวนมากมายและหลากหลาย นับตั้งแต่ ข่าว ความคิดเห็น เรื่อยไปจนถึงความบันเทิง และการโฆษณา ข่าวสารเหล่านี้จะกระจายออกไปอย่างไม่สิ้นสุดถึงประชาชนจำนวนมากในอาณาบริเวณกว้างขวางอย่างไม่

มีการสื่อสารประเภทใดทำได้ ที่สำคัญการสื่อสารมวลชนเป็นบริการสาธารณะที่เปิดโอกาสให้พลเมืองทุกคนรับประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน (สมควร กวียะ, 2532)

บทบาทของสื่อมวลชนในปัจจุบัน สื่อวิทยุกระจายเสียงนับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาด้านองค์ความรู้ทางการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง “เนื่องจากคุณสมบัติของสื่อวิทยุที่เป็นสื่อที่เข้าถึงทุกที่ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศ สามารถนำไปในที่ต่างๆได้ ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ เครื่องรับวิทยุยังหาซื้อได้ง่าย และมีราคาถูกอีกด้วย และมีคุณสมบัติในเรื่องความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสาร วิทยุจึงเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้ฟังทุกกลุ่ม โดยไม่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและการศึกษาและเหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้คนในสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศได้” (สุขสวัสดิ์ ภาษิต, 2531)

สถานีวิทยุ ม.ก.เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะที่มีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้และค้นคว้าทดลองด้านการเกษตรและอื่นๆให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน และทำการร่วมมือกับกรมประชาสัมพันธ์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ข่าว ความรู้ อันเป็นประโยชน์กับส่วนราชการและประชาชนทั่วไป (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2534) สถานีวิทยุ ม.ก. จึงเป็นสถานีวิทยุที่มีรายการเผยแพร่ความรู้ทางด้านการเกษตรและบริการสาธารณะ ดังวิสัยทัศน์ที่ว่า นำความรู้เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารสู่สังคมผ่านเครือข่ายสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีรายการหลากหลายรายการ

รายการห้องสนทนา ม.ก. เป็นรายการวิทยุทางการเกษตรและบริการสาธารณะของสถานีวิทยุ ม.ก. ออกอากาศเป็นประจำทุกวันจันทร์ - ศุกร์ วันละ 50 นาที เริ่มตั้งแต่เวลา 13.05 น. ถึงเวลา 13.55น. รูปแบบการนำเสนอของรายการมีความหลากหลาย เช่น การเล่าข่าวเกษตร และข่าวทั่วไป สัมภาษณ์นักวิชาการเกษตร ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกแขนง และเกษตรกรตัวอย่าง มีการบันทึกเสียงงานแถลงข่าว และงานสัมมนาตามเปิดในรายการ นำเสนอเคล็ดลับที่เป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวัน และข่าวประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ทั่วไป รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมกับการรายการในการแสดงความคิดเห็น สอบถาม ปรีกษา และร่วมสนุกในการตอบคำถาม ด้วยเหตุนี้รายการห้องสนทนา ม.ก. จึงเป็นรายการที่มีความหลากหลายในด้านการนำเสนอองค์ความรู้ผ่านสื่อทางรายการวิทยุ เป็นอย่างมากจนทำให้มีกลุ่มผู้ฟังที่หลากหลายตามมา อีกทั้งเนื้อหาและรูปแบบรายการที่นำเสนอก็ล้วนแล้วแต่มาจากการพิจารณาคัดสรรจากทีมผู้ผลิตที่ต้องการจะส่งข้อมูลที่คาดว่าจะเกิดประโยชน์กับผู้ฟังทางสถานีวิทยุ ม.ก. ให้ได้มากที่สุด แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงเรื่องความต้องการรูปแบบของรายการว่าตรงกับความต้องการของผู้รับฟังมากน้อยเพียงใด และผู้รับฟังมีความต้องการให้รายการห้องสนทนา ม.ก. จัดเป็นรูปแบบไหน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรทำการศึกษาถึงเรื่องความต้องการรูปแบบของรายการ ที่ใช้ในการจัดรายการ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้รับฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.ทางสถานีวิทยุ ม.ก. เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษามาปรับปรุงรายการให้ตรงกับความต้องการของผู้รับฟังมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก.
3. เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก.
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และด้านการดำเนินรายการ กับความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก.
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ฟังที่มีต่อรายการห้องสนทนา ม.ก.

ขอบเขตการศึกษาและวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะผู้ฟังที่รับฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.จากสถานีวิทยุ ม.ก. ที่โทรศัพท์เข้ามาตอบคำถามกับทางรายการ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2550 ถึง เดือนกันยายน 2551 โดยจะมีชื่อที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ของผู้ฟัง ซึ่งผู้วิจัยสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลได้ทางโทรศัพท์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.ของสถานีวิทยุ ม.ก. ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2550 ถึง เดือนกันยายน 2551

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก.จากสถานีวิทยุ ม.ก. ที่โทรศัพท์เข้ามาตอบคำถามกับทางรายการ โดยทางรายการกำหนดให้โทรศัพท์เข้ามาตอบคำถามได้วันละ 2 คน ไม่ซ้ำชื่อ

นามสกุล ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2550 ถึง เดือนกันยายน 2551 จำนวนรวมทั้งสิ้นจำนวน 216 คน ซึ่งมีรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกลับไปได้ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลความต้องการรูปแบบรายการของผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ม.ก. ซึ่งประกอบด้วย คำถามปลายเปิด (open-ended questions) และคำถามปลายปิด (closed questions)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 216 คน ผ่านทางโทรศัพท์ ในช่วงวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของประชากร โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ใช้ Chi-Square test หรือ Fisher's Exact test ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลของการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

ปัจจัยพื้นฐานของผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.83 มีอายุ ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 38.26 สมรสแล้ว ร้อยละ 88.43 และ

ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 54.17 มีรายได้ในช่วง 5,000-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 53.00 มีอาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา ร้อยละ 28.24 และมีอาชีพรอง ได้แก่ ทำสวนผักปลูกมากกว่า 3 ชนิด ร้อยละ 24.54

ปัจจัยด้านการดำเนินรายการของผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. เห็นว่าปัจจัยด้านการดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. มีความเหมาะสมแล้ว ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านน้ำเสียง ร้อยละ 99.54 ด้านความชัดเจน ร้อยละ 99.08 ด้านจังหวะของการพูด ร้อยละ 98.62 ด้านเนื้อหารายการที่น่าเสนอเกี่ยวกับข่าวการเกษตรและ บริการสาธารณะ ร้อยละ 99.08 ด้านเนื้อหารายการที่น่าเสนอเกี่ยวกับข้อมูลด้านวิชาการ ร้อยละ 97.22 และ ด้านเนื้อหารายการที่น่าเสนอเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจ ร้อยละ 99.54

ความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. ผู้ฟังมีความต้องการรูปแบบรายการในลักษณะรูปแบบการสนทนามากที่สุด ร้อยละ 99.54 รองลงมา ได้แก่ รูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง ร้อยละ 99.07 รูปแบบตอบปัญหา ร้อยละ 98.61 รูปแบบข่าว ร้อยละ 98.15 รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าเสนอ ร้อยละ 98.15 รูปแบบสัมภาษณ์ ร้อยละ 97.69 รูปแบบบทความวิทยุ ร้อยละ 96.76 และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 96.30

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

1. เพศ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบข่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. อายุผู้ฟัง มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบตอบปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

1. อาชีพพรอง มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบสนทนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.001

2. อาชีพพรอง มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

3. อาชีพพรอง มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบบทความวิทยุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

4. อาชีพพรอง มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

5. อาชีพพรอง มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบการตอบปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

1. น้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการ มี ความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบการ ประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข่าว การเกษตรและบริการสาธารณะ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบข่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข่าว การเกษตรและบริการสาธารณะ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบตอบปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.001

4. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อมูล ด้านวิชาการ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบ สัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อมูล ด้านวิชาการ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบ บทความวิทยุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อมูล ด้านวิชาการ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบ การประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

7. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็น ที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบ สัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

8. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็น ที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบ บทความวิทยุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

9. เนื้อหารายการที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นที่ น่าสนใจ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการรูปแบบการ ประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ฟังที่มีต่อรายการ ห้องสนทนา ม.ก.

ด้านการจัดรายการ

ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เห็น ว่าไม่มีปัญหา ร้อยละ 94.91 แต่มีผู้ฟังร้อยละ 2.33 มี ปัญหาด้านรูปแบบรายการไม่มีความหลากหลาย ต้องการ ให้ปรับเปลี่ยน

ด้านความชัดเจนของสัญญาณ

ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่มีปัญหา ร้อยละ 95.86 แต่มีผู้ฟังร้อยละ 3.68 มีปัญหา ด้านความชัดเจนของเสียงในรายการ

ด้านการนำเสนอ

ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่มีปัญหา ร้อยละ 78.70 แต่มีผู้ฟังร้อยละ 12.10 ได้รับ เนื้อหาไม่ตรงตามความต้องการ

ด้านของรางวัล

ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหา ร้อยละ 95.37 แต่มีผู้ฟังร้อยละ 2.78 มีปัญหา ด้านของรางวัลที่ไม่ตรงกับความต้องการ

วิจารณ์ผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมของผู้ฟัง ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก.

ข้อวิจารณ์สามารถจำแนกตามประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง เพศกับความต้องการรูปแบบข่าว พบว่า ผู้ฟังที่เป็นเพศชาย ต้องการรูปแบบข่าวมากกว่าผู้ฟังที่เป็นหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศชายเป็นเพศที่มักมีการติดตามข่าวสารมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ จิตต์อนันต์ (2542) ที่ได้ศึกษา สถานีวิทยุ ม.ก. : ลักษณะการรับฟังและปัจจัยเกี่ยวข้อง พบว่า เพศหญิงฟังรายการเพลง และรายการอื่นมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายฟังรายการสารคดี ข่าวการเมือง และรายการวิชาการ มากกว่าเพศหญิง รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสิณี เกียรติวัชรกำจร (2545) ที่ได้ศึกษา การประเมินความต้องการของเกษตรกรต่อการนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร : กรณีศึกษารายการผู้ใหญ่บ้านคำดี พบว่า เกษตรกรที่เป็นเพศหญิงและชาย มีความต้องการประเภทของรูปแบบการนำเสนอรายการและประเภทของเนื้อหารายการที่แตกต่างกัน

2. ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง อายุผู้ฟัง กับความต้องการรูปแบบตอบปัญหา พบว่า ผู้ฟังที่อายุน้อยกว่าอายุเฉลี่ยมีความต้องการรูปแบบตอบปัญหามากกว่าผู้ฟังที่อายุมากกว่าอายุเฉลี่ย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ฟังที่อายุน้อยมีความต้องการแสวงหาความสนุกและตื่นเต้นจากการมีส่วนร่วมในการตอบปัญหาจากรายการวิทยุ เช่น ประเภทรายการเพลงต่างๆ มากกว่ากลุ่มผู้ฟังที่มีอายุมากซึ่งมักจะมีความต้องการรูปแบบรายการที่เน้นการสื่อสารแบบให้ความรู้มากกว่า เช่น รายการวิทยุประเภทข่าวสาร หรือธรรมะ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ จิตต์อนันต์ (2542) ที่ได้ศึกษา สถานีวิทยุ ม.ก. : ลักษณะการรับฟังและปัจจัยเกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มอายุมากฟังรายการธรรมะ มากกว่ากลุ่มอายุน้อย ซึ่งกลุ่มอายุน้อยฟังรายการเพลงมากกว่า

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ฟัง ซึ่งประกอบไปด้วย รายได้ อาชีพหลัก และอาชีพรองมีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. ข้อวิจารณ์พบว่า

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างอาชีพรอง กับความต้องการรูปแบบสนทนา รูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง รูปแบบบทความวิทยุ รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจ และรูปแบบการตอบปัญหา พบว่า ผู้ฟังที่มีอาชีพรองในการปลูกพืชมีความต้องการรูปแบบสนทนา รูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง รูปแบบบทความวิทยุ รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจ และรูปแบบการตอบปัญหามากกว่า ผู้ฟังที่มีอาชีพรองในการเลี้ยงสัตว์ และทำขนมกับรับจ้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ฟังที่มีอาชีพรองในการปลูกพืชมีกิจกรรมในการประกอบอาชีพที่ไม่ซับซ้อนจึงมีเวลาในการแสวงหาความรู้จากการรับฟังรายการวิทยุในรูปแบบต่างๆ และในช่วงเวลาต่างๆ มากกว่าอาชีพอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพรรณ จิตต์อนันต์ (2542) ที่ได้ศึกษา สถานีวิทยุ ม

.ก. : ลักษณะการรับฟังและปัจจัยเกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มอาชีพมีความแตกต่างกันในการรับฟังใน 7 ช่วงเวลา โดยกลุ่มผู้มีอาชีพการเกษตรฟังมากกว่าผู้มีอาชีพอื่นใน 5 ช่วงเวลาดังกล่าว (04.00-05.00 น. , 11.00-12.00 น. , 13.00-14.00 น. , 14.00-15.00 น. , 15.00-16.00 น.) แต่ผู้มีอาชีพอื่นจะฟังมากกว่าผู้มีอาชีพเกษตรใน 2 ช่วงเวลา (22.00-23.00 น. , 24.00-01.00 น.)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนผู้ดำเนินรายการ น้ำเสียง ความชัดเจน จังหวะของการพูด ช่วงเวลาในการออกอากาศ ระยะเวลาการออกอากาศ จำนวนวันที่ออกอากาศ เนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับข่าวและบริการสาธารณะ เนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านวิชาการ เนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องประเด็นที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์กับความต้องการรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก.

ข้อวิจารณ์สามารถจำแนกตามประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง น้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการ กับความต้องการรูปแบบการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ฟังที่มีความเห็นว่าน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. มีความเหมาะสมนั้น มีความต้องการรูปแบบการประชาสัมพันธ์ มากกว่า ผู้ฟังที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ดำเนินรายการห้องสนทนา ม.ก. ทั้งชายและหญิงใช้น้ำเสียงประชาสัมพันธ์การจัดงานของหน่วยงานหรือองค์กรต่างที่เป็นประโยชน์มาเผยแพร่ให้แก่ผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรวิรัตน์ ทรัพย์รุ่งเรือง (2543) ที่ได้ศึกษาความต้องการรูปแบบรายการวิทยุทางการเกษตรของสถานีวิทยุ ม.ก.บางเขน พบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ชอบฟังเสียงของผู้ดำเนินรายการผู้ชายและผู้หญิงเท่ากัน

2. ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง เนื้อหารายการที่นำเสนอเกี่ยวกับข่าวการเกษตรและบริการสาธารณะ กับความต้องการรูปแบบข่าว และรูปแบบตอบปัญหา พบว่า ผู้ฟังที่เห็นว่าเนื้อหารายการที่นำเสนอเกี่ยวกับข่าวการเกษตรและบริการสาธารณะมีความเหมาะสมแล้ว มีความต้องการรูปแบบข่าว และรูปแบบตอบปัญหา มากกว่า ผู้ฟังที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ฟังที่เห็นว่าเนื้อหารายการที่นำเสนอเกี่ยวกับข่าวการเกษตรและบริการสาธารณะมีความเหมาะสมแล้วนั้น ควรจะต้องมีการนำเสนอในรูปแบบข่าว และรูปแบบตอบปัญหา เพื่อที่จะให้รายการห้องสนทนา ม.ก. เป็นรายการที่มีความหลากหลายในการนำเสนอข่าวการเกษตรและบริการสาธารณะในรูปแบบรายการที่เป็นข่าวเพื่อความทันสมัย และรูปแบบตอบปัญหาเพื่อให้กลุ่มผู้ฟังมีส่วนร่วม

3. ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง เนื้อหารายการที่นำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลด้านวิชาการ และประเด็นที่น่าสนใจ กับความต้องการรูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบบทความวิทยุ และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ฟังที่เห็นว่าเนื้อหารายการที่นำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลด้านวิชาการและประเด็นที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมแล้ว มีความต้องการรูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบบทความวิทยุ และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ มากกว่า ผู้ฟังที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในรูปแบบรายการประเภทสัมภาษณ์ บทความวิทยุ และการประชาสัมพันธ์นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการให้ข้อมูลด้านวิชาการ และประเด็นที่น่าสนใจ ทั้งการสัมภาษณ์และบทความวิทยุซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือจากการสัมภาษณ์จริงและสืบค้นแหล่งอ้างอิงจากบทความวิทยุอื่นๆ ได้ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ยังสามารถนำ

ข้อมูลด้านวิชาการ และประเด็นที่น่าสนใจมาเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุในรายการห้องสนทนา ม.ก. ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับการนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบรายการห้องสนทนา ม.ก. ดังนี้

1. ควรมีการแบ่งรายการห้องสนทนา ม.ก. ออกเป็นรายการย่อยในรูปแบบต่างๆ เพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการฟังจากกลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ฟังเพศชายมีความต้องการรูปแบบข่าว กลุ่มผู้ฟังที่มีอายุต่ำกว่า 48 ปี มีความต้องการรูปแบบตอบปัญหา และกลุ่มผู้ฟังที่มีอาชีพรองปลูกพืชมีความต้องการรูปแบบสนทนา พูดคุยกับผู้ฟัง บทความวิทยุ การวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจ และการตอบปัญหา

2. ควรนำเสนอรายการห้องสนทนา ม.ก. ในทุกช่วงควรมีรูปแบบในการสนทนาร่วมอยู่ด้วยเสมอ

3. ควรมีการติดต่อเชื่อมโยงพูดคุย หรือ จัดกิจกรรมพบกัน ระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟังอย่างสม่ำเสมอเพื่อการจัดหาข้อมูลให้ตรงตามความต้องการของผู้ฟังอย่างแท้จริง

ควรใช้รูปแบบการสนทนา เพื่อส่งเสริมให้ผู้ฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. เข้ามีส่วนร่วมในรายการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการรูปแบบรายการอื่น อาทิ รายการภูมิปัญญาถิ่น, รายการเกษตร: ประเทศไทย ของผู้ฟัง ทางสถานีวิทยุ ม.ก.

2. ควรศึกษาปัจจัยด้านการดำเนินรายการเพิ่มเติม ที่ส่งผลให้ผู้ฟัง สถานีวิทยุ ม.ก. รับฟังรายการห้องสนทนา ม.ก. เพื่อปรับปรุงให้มีจำนวนผู้ฟังมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาความคิดเห็นของคนในแต่ละสาขาอาชีพที่เป็นผู้ฟังของทางสถานีวิทยุ ม.ก. ต่อเนื้อหาของรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ ม.ก.

เอกสารอ้างอิง

บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2534. สถานีวิทยุ ม.ก. ครบรอบ 30 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม.

ผ่องพรรณ จิตต์อนันต์. 2542. สถานีวิทยุ ม.ก. : ลักษณะการรับฟังและปัจจัยเกี่ยวข้อง, รายงานการวิจัยฝ่ายวิเคราะห์โครงการและหลักสูตรการฝึกอบรม สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชรวิวรรณ ทรัพย์รุ่งเรือง. 2543. ความต้องการรูปแบบรายการวิทยุทางการเกษตรของสถานีวิทยุทางการเกษตรของสถานีวิทยุ ม.ก.บางเขน : ศึกษาเฉพาะผู้ฟังที่มีเจตนาติดต่อเข้ามา ในรายการช่วยคิด ช่วยทำ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วาสิณี เกียรติวัชรกำจร. 2545. การประเมินความ
ต้องการของเกษตรกรต่อการนำเสนอรายการ
วิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร : กรณีศึกษา
รายการผู้ใหญ่บ้านคำดี.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ส่งเสริมการเกษตร,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุขสวัสดิ์ ภายิต. 2531. การวิจารณ์รายการ
วิทยุกระจายเสียง. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมควร กวียะ. 2532. การสื่อสารมวลชน บทบาท
หน้าที่ต่อชีวิตความรับผิดชอบต่อสังคม.
กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่ เหมาะสมสำหรับมะนาวของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี

Participatory Process in Finding Means towards Good Agricultural Practices for Acid Lime of farmers, Phetchaburi Province

นันธิยา ศิริวัฒน์พูลเจริญ¹ ชัชวีร์ นฤทุม² รวี เสธฐภักดี³ และสาวิตรี รังสิภัทร⁴

Nantiya Sirivadpoonjaroen¹ Chatcharee Naritoom² Ravie Sethpakdee³ and Savitree Rangsihaht⁴

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study on the production system for Acid Lime in Phetchaburi Province, 2) enact means towards the Good Agricultural Practice (GAP) for Acid Lime, Phetchaburi Province and 3) evaluate the opinions of farmers towards GAP for Acid Lime in this

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม

Department of Horticulture, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Kamphangsan, Nakhonpathom, Thailand.

⁴รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

province. Samples were divided into 2 groups as follows: 1) data were collected from 10 growers by using depth interview and focus group discussion, and 2) growers also participated in the evaluation. Data were collected via the method of interviewing schedule from 44 growers and descriptive statistics were evaluated in terms of percentages.

The results revealed that the production system of Acid Lime in this province under commercial scale was belonged to *Citrus aurantifolia* Swingle cv. Pan. The main nature of Acid Lime farmland was an upland type. The planting distance was either 6 x 6 or 6 x 8 meters. Mostly frequently found diseases were the citrus canker, stem rot and root rot. On the other hand, the mostly found pests were chilli thrips. From the farmers' participatory viewpoint towards Acid Lime GAP in this province was on the same direction as the system practised by the mandarin citrus growers and its GAP. Moreover, the proposed practices after questioning the opinion from participants, it was found that the majority did agree with the practices set forth while some categories were disagreed by the growers. For example, the stoppage of watering for plant flower induction, destroyed and elimination of weeds outside the orchards as well as leaf miner, chilli thrips and aphids prevention and elimination via the pruning method and burnt them down.

Key word: Participatory, Acid Lime, Good Agricultural Practice, Phetchaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ระบบการผลิตมะนาวของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี 2) กำหนดแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม สำหรับมะนาวอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกร จังหวัด เพชรบุรี 3) ประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ แนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับ มะนาวที่กำหนดขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะนาว จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ราย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อย 2) เกษตรกรที่ร่วม

ประเมิน จำนวน 44 ราย เก็บข้อมูล จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่าจากระบบการผลิตมะนาว ของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี เกษตรกรปลูกมะนาวพันธุ์ เป็นเป็นการค้า สภาพพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ระยะห่างระหว่างต้นและระยะระหว่างแถว คือ 6x6 หรือ 6x8 เมตร โรคที่พบมากที่สุด คือ โรคแคงเกอร์ และ โรครากเน่าโคนเน่า แมลงศัตรูที่พบมากที่สุด คือ เพลี้ยไฟ การกำหนดแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับมะนาวอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี เป็นไปในทิศทางเดียวกับระบบการผลิต มะนาวที่เกษตรกรปฏิบัติ และการผลิตทางการเกษตรที่ดี

เหมาะสมสำหรับส้มเขียวหวาน โดยจากการนำแนวทางนี้มาสอบถามความคิดเห็นจากผู้ร่วมประเมิน พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางที่กำหนด มีบางประเด็นที่เกษตรกรไม่เห็นด้วย ได้แก่ การเริ่มรดให้น้ำเพื่อให้ออกดอก การเก็บวัชพืชไปทำลายนอกแปลงปลูก การป้องกันกำจัดหนอนชอนใบ, เพลี้ยไฟ และเพลี้ยอ่อน โดยการตัดและเก็บส่วนที่ถูกทำลายเผา

บทนำ

มะนาวเป็นไม้ผลยืนต้นขนาดเล็กตระกูลเดียวกับส้ม เป็นพืชที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากชนิดหนึ่ง เนื่องจากเป็นพืชที่ตลาดมีความต้องการสูงตลอดปี ปริมาณการใช้มะนาวทั่วประเทศประมาณวันละ 1 ล้านผล (วิเศษ อัครวิทยากุล, 2542) คนไทยเรานิยมใช้มะนาวสำหรับปรุงอาหารเป็นประจำ ส่วนชาวต่างประเทศนอกจากใช้ปรุงอาหารแล้ว ยังใช้คั้นน้ำเป็นเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก นอกจากนี้ในทางอุตสาหกรรมยังสกัดน้ำมันจากผิวมะนาวเพื่อใช้ทำเครื่องสำอางและผสมยารักษาโรคบางชนิด ประเทศไทยมีพื้นที่การเพาะปลูกมะนาวแพร่หลายโดยแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี นครสวรรค์ กาญจนบุรี สมุทรสาคร นครปฐม และเชียงใหม่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550) แหล่งปลูกมะนาวเป็นการค้าที่ใหญ่ระดับประเทศอยู่ที่ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี (ทวีศักดิ์ ชัยเรืองยศ, 2547) จากข้อมูลปี 2550 พบว่าจังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่เพาะปลูกมะนาวทั้งหมด 37,581 ไร่ มีปริมาณผลผลิต 78,968 ตันต่อปี (สำนักงานการค้าภายในจังหวัดเพชรบุรี, 2550)

กรมวิชาการเกษตรมีโครงการความปลอดภัยอาหารด้านพืช (Food Safety) เป็นแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ กำหนดไว้เป็นนโยบายตั้งแต่ปี 2541

รวมถึงแผนการ/โครงการส่งเสริมการเกษตรปี 2551 ของจังหวัดเพชรบุรีที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดสรรโดยมีกิจกรรมหลัก คือ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรให้มีการผลิตพืชปลอดภัยและได้มาตรฐาน เน้นการพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองฟาร์มมาตรฐาน และเน้นการพัฒนาตลาดและเครือข่ายสินค้าเกษตร (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี, 2551) โดยปฏิบัติตามแนวทางการจัดการระบบการจัดการคุณภาพเกษตรที่ดีเหมาะสม (GAP: Good Agricultural Practices) ซึ่งทางกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความหมายว่าเป็นระบบการจัดการกระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยมีคุณภาพ ปราศจากศัตรูพืช และจุลินทรีย์ เป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค การตรวจประเมิน และรับรองระบบการจัดการ โดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนั้นแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความปลอดภัยด้านอาหารจึงต้องประกอบด้วยระบบการผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพตั้งแต่การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การขนส่ง จนกระทั่งถึงผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสุขาภิบาลฟาร์ม เพื่อปกป้องผู้ผลิต ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นเร่งด่วน สำหรับการสร้างโอกาสในการแข่งขันด้านการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

จังหวัดเพชรบุรีมีตลาดกลางการเกษตรท่ายาง ซึ่งเป็นตลาดกลางพืชผลการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลาดกลางการเกษตรท่ายางแห่งนี้เริ่มก่อสร้างเมื่อปี 2540 มีผลผลิตการเกษตรหลักของตลาดคือ มะนาวที่มีผลผลิตมากที่สุดในประเทศไทย มูลค่าผลผลิตปีละไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2550) ซึ่งมีมะนาวเข้ามาจำหน่ายยังตลาดกลางแห่งนี้ มากมายหลายร้อยคันรถยนต์ต่อวัน มะนาวในตลาดกลางส่งออกไป

จำหน่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ (สหกรณ์การเกษตรท่ายาง, 2550) ด้วยเหตุนี้ทำให้ตลาดกลางการเกษตรท่ายางมีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของมะนาว ทิศทางในอนาคตอาจจะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มสมาชิกผู้ปลูกมะนาวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาว เพื่อมีส่วนช่วยยกระดับมะนาวให้สามารถส่งออกต่างประเทศได้มากขึ้น และผลผลิตมะนาวที่ผ่านการรับรองเกษตรดีที่เหมาะสมจะมีความแตกต่างในด้านราคาและด้านการตลาด ซึ่งทางตลาดกลางการเกษตรจะเข้ามาสนับสนุนในเรื่องนี้

สำหรับการผลิตมะนาวเพื่อให้ผ่านการรับรองเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรได้ใช้ข้อควรปฏิบัติโดยทั่วไปตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม แต่ยังไม่กำหนดการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาวเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง และเกษตรกรยอมรับระบบดังกล่าวรวมทั้งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังนั้นจากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรมาจัดทำเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาว แต่ใช้แนวทางของเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับส้มเขียวหวานเป็นต้นแบบเนื่องจากเป็นพืชตระกูลส้มเช่นเดียวกัน ประกอบกับพื้นฐานการปลูกใกล้เคียงกัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตในระดับสวนมะนาว

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) เกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสำนักงานเกษตร

อำเภอและกลุ่มเกษตรกรบริเวณใกล้เคียง เพื่อร่วมให้ข้อมูลในการผลิตมะนาวและร่วมสร้างแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาว รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกับเกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ราย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview) และวิธีการสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) ประเด็นคำถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ระบบการผลิตมะนาวของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี และการกำหนดแนวทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาวของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี 2) เกษตรกรที่ร่วมประเมินจำนวน 44 ราย คัดเลือกจากรายชื่อแปลงที่ผ่านการประเมินเบื้องต้น(สะสม)จังหวัดเพชรบุรี 2551 จำนวน 125 ราย โดยคัดเลือกเฉพาะรายชื่อเกษตรกรของอำเภอท่ายางทั้งหมด จำนวน 44 ราย เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ปลูกมะนาวมากที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามจะสร้างขึ้นตามที่ได้สร้างแนวทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาว ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ คือ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยประเด็นคำถามจะแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ประเมินแนวทางการผลิตที่ดีทางการเกษตร (เกษตรดีที่เหมาะสม) สำหรับมะนาว และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำตั้งแต่อยู่ในสนามจนออกจากสนาม หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จจะเป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่างๆ ซึ่งได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (percentage) นำมาหาค่าเฉลี่ยของค่าร้อยละ เพื่อจัดอันดับประเด็นที่เกษตรกรกรเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ระบบการผลิตมะนาวของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี

พันธุ์มะนาวที่เกษตรกรปลูกเป็นการค้า คือ มะนาวพันธุ์แป้น ในสภาพพื้นที่ตอนมีการจัดการสภาพพื้นที่ปลูกระบบสวนแบบสภาพไร่ ไม่มีการยกทรง และเตรียมพื้นที่ของแนวปลูกให้เป็นลาดเนินให้สูงกว่าระดับแนวพื้นดิน ใช้ระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร ระยะระหว่างแถว 6 เมตรหรือระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร ระยะระหว่างแถว 8 เมตร สำหรับในสภาพพื้นที่ลุ่มใช้ระบบสวนแบบไม่มีร่อง ยกพื้นให้สูง มีการขุดร่องระบายน้ำระหว่างแปลง สำหรับระยะห่างระหว่างต้นและระยะระหว่างแถวเหมือนกับพื้นที่ตอน วิธีการปลูกโดยการขุดหลุมให้มีขนาดกว้าง ยาว และลึกประมาณ 50 - 100 เซนติเมตร ใส่วัสดุรองก้นหลุมปลูก ได้แก่ ปุ๋ยหมักและมูลวัว อัตรา 2 - 5 กิโลกรัมต่อหลุม คลุกเคล้ากับดินก่อนปลูก

การใส่ปุ๋ยในช่วงที่มะนาวยังไม่ให้ผลคือหลังจากที่ปลูกมะนาว ช่วงมะนาวตั้งตัวได้และผลกิ่งใส่ปุ๋ยสูตร 25-7-7 ทุกๆ 15 วัน หลังจากนั้นใส่ปุ๋ยอินทรีย์ การใส่ปุ๋ยในช่วงที่มะนาวอายุ 1 ปี คือ ใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15, 16-16-16 หรือ 17-17-17 การใส่ปุ๋ยในช่วงที่มะนาวอายุ 2 ปีขึ้นไปแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะก่อนออกดอก 1 - 2 เดือน คือ ใส่ปุ๋ยสูตรตัวหน้าค่า โดยใช้ปุ๋ยสูตร 8-24-24 และให้ปุ๋ยทางใบสูตร 15-3-45 2) ระยะมะนาวออกผล คือ ใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15 กับปุ๋ยทางใบ 3) ระยะหลังเก็บผล คือ ใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15 ระบบการให้น้ำแบบมินิสปริงเกอร์ วิธีการตัดกิ่งคือ ตัดแต่งที่เป็นโรค กิ่งแห้ง กิ่งที่ไม่มีประโยชน์ออกปีละหนึ่งครั้ง ในช่วงหลังจากเก็บผลผลิตแล้ว หรือช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกรกฎาคม

การดูแลเรื่องการออกดอกและการติดผล คือ หลังปลูก 2 สัปดาห์ปลิดดอกทิ้ง เมื่อมะนาวอายุหนึ่งปีครึ่งถึง 2 ปีเริ่มปล่อยให้ติดผล และ 2 ปีขึ้นไปปล่อยให้ต้นติดผลเต็มที่ ช่วงที่ออกดอกมากที่สุด คือช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน อายุเก็บเกี่ยว 4 - 5 เดือนครึ่ง

โรคของมะนาวที่พบมากที่สุด 2 โรค คือ โรคแคงเกอร์ วิธีการป้องกันกำจัดไม่ให้เกิดโรคโดยตัดแต่งส่วนที่เป็นโรกกิ่ง ใช้ต้นตอที่ด้านทานโรคแคงเกอร์คือมะนาวด้านเกวียน และป้องกันแมลงที่เป็นพาหะ เช่น หนอนชอนใบ โดยการฉีดพ่นด้วยสารเคมีกำจัดแมลงกลุ่มอะบาเม็กติน หรือคอปเปอร์ไฮดรอกไซด์ หากมะนาวเกิดโรคแคงเกอร์แล้วรักษาโดยใช้วัคซีนพืชหรือยาปฏิชีวนะที่ทำลายเชื้อแบคทีเรียโดยเฉพาะ ได้แก่ สเตรปโตมัยซิน และโรครากเน่าโคนเน่า โดยมีวิธีการป้องกันโดยการเตรียมพื้นที่ปลูกให้ทำการยกทรงให้สูงหรือใช้ต้นตอที่ด้านทานโรครากเน่าโคนเน่าแล้วใช้เปลี่ยนยอดแทน วิธีการรักษาโดยเชื้อไตรโคเดอร์มาหรือสารเคมีฟอสฟิทธิล อะลูมิเนียม

แมลงศัตรูของมะนาวที่พบมากที่สุด คือ เพลี้ยไฟ วิธีการป้องกันกำจัด โดยใช้สารอิมิดาคลอพริด, อะบาเม็กติน, คาร์โบซัลเฟน, มาลาไซออน, ไวทอฮอยล์ และน้ำส้มควันไม้

ตอนที่ 2 การกำหนดแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับมะนาวอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกร จังหวัดเพชรบุรี

2.1 การปลูกพืช

สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม คือ สภาพที่ดอนหรือที่ลุ่ม ระบายน้ำได้ดี ไม่มีน้ำท่วมขัง สูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 750 เมตร ใกล้เคียงน้ำหรือคลองชลประทาน ที่มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้น้ำ

ของดินมะนาว การคมนาคมสะดวก ชนิดของดินที่เหมาะสม คือ ดินร่วน ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนเหนียว ยกเว้นดินเค็ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ค่าความเป็นกรดต่างของดินอยู่ระหว่าง 5.5 – 7.5 ระดับหน้าดินลึกไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร สภาพภูมิอากาศอุณหภูมิเหมาะสมเฉลี่ย 25-35 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 1,000 – 1,200 มิลลิเมตรต่อปี มีช่วงเวลากการได้รับแสงไม่น้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อวัน เป็นพันธุ์ที่ตลาดต้องการ มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานพันธุ์ ให้ผลผลิตสูง เป็นพันธุ์ต้านทานหรือทนต่อโรคและแมลงศัตรูพืช มะนาวที่นิยมปลูกเป็นการค้าคือ มะนาวพันธุ์แป้น วิธีการเตรียมพื้นที่ค่อน คือ หากมีชั้นดินดานควรไถพื้นที่ระดับลึก ระดับความลึกในการไถประมาณ 80 เซนติเมตร และตากดินประมาณ 3 เดือน การเตรียมพื้นที่ลุ่มควรยกร่องให้ลึก 1 เมตร ระหว่างร่องกว้าง 2 เมตร ในกรณีที่ใช้เครื่องจักรเข้าทำงาน ยกร่องให้ลึก 1 เมตร ระหว่างร่องกว้าง 1 เมตร การยกร่องขึ้นอยู่กับระดับน้ำที่จะท่วม การปลูกมะนาวใช้กิ่งตอนโดยเลือกกิ่งพันธุ์ที่สมบูรณ์แข็งแรง ให้ผลผลิตตก ปราศจากโรคและแมลง กรณีที่ใช้ต้นพันธุ์ที่ได้จากการทาบกิ่ง คัดตาหรือเสียบ ซึ่งต้นต่อที่ใช้อยู่ได้แก่ ต้นตอมะนาวด้านเหนียว สำหรับพื้นที่ค่อนควรมีระยะห่างระหว่างต้น 4 เมตร และระยะห่างระหว่างแถว 6 เมตร หรือระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร และระยะห่างระหว่างแถว 6 เมตร สำหรับพื้นที่ลุ่มควรมีระยะห่างระหว่างต้น 6 เมตร และระยะห่างระหว่างแถว 8 เมตร ขั้นตอนการปลูก คือ ทำการวิเคราะห์ดิน ควรปลูกในฤดูฝน ไถพื้นที่และตากดิน 2-3 เดือน วัตถุประสงค์ปลูก ขุดหลุมขนาด 50x50x50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองก้นหลุมใส่อัตรา 5 กิโลกรัมต่อหลุม กลบด้วยดิน 2-3 นิ้ว แล้วปลูก ใช้ไม้ปักเป็นหลักมัดกับกิ่ง แล้วรดน้ำให้ชุ่ม ช่วงระยะหลังปลูกให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ ควรให้น้ำวันละครั้ง เป็นเวลา

15-20 วัน จนมะนาวเริ่มตั้งตัวได้ ปลูกพืชบังลม เช่น มะพร้าว สนประดิพัทธ์ กล้าย

2.2 การดูแลรักษา

การให้ปุ๋ย ควรมีการวิเคราะห์ดิน 1-2 ปีต่อครั้ง ถ้าดินเป็นกรดจัด ควรใส่ปูนขาวหรือปูนมาร์ลหรือโดโลไมท์ การใส่ปุ๋ยในปีแรก ควรใช้ปุ๋ยที่มีไนโตรเจนสูง เช่น 25-7-7 อัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ 1-3 เดือนต่อครั้ง และปุ๋ยอินทรีย์ 20-50 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ปีที่ 2 ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อต้นและปุ๋ยอินทรีย์ 20-50 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี อายุ 3 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น 3 ช่วงคือ 1) ช่วงก่อนออกดอก ใส่ปุ๋ยสูตร 8-24-24 หรือ 15-15-15 อัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อต้น พันธุ์ทางใบ และธาตุอาหารเสริม 2) ในระยะติดผล ใส่ปุ๋ยสูตร 25-7-7 หรือ 15-15-15 อัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อต้น และพันธุ์ทางใบ 3) ช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ใส่ปุ๋ยสูตร 25-7-7 อัตรา 1-3 กิโลกรัมต่อต้นและปุ๋ยอินทรีย์ 70-100 กิโลกรัมต่อต้น หรืออัตราตามขนาดของต้น วิธีการให้น้ำใช้ระบบมินิสปริงเกอร์ น้ำหยด และสายยาง ตามความเหมาะสม หลังจากปลูกมะนาวใหม่ๆ ควรให้น้ำอย่างน้อยวันละครั้ง แต่ถ้าฝนตกก็งดให้น้ำได้ ให้น้ำประมาณ 300-400 ลิตรต่อต้น การตัดแต่งกิ่งควรปฏิบัติสม่ำเสมอ ลักษณะกิ่งที่ควรตัดแต่งออก คือ กิ่งที่อ่อนแอไม่สมบูรณ์ กิ่งน้ำค้างหรือกิ่งกระโดง กิ่งที่มีลักษณะคดงอไขว้หรือพันกัน กิ่งที่เป็นโรค และกิ่งแขนงที่รกทึบ ด้านล่างและกลางลำต้น ให้ทรงพุ่มมีแสงแดดส่องเข้าถึงภายในทรงพุ่มประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ของต้น ระยะเวลาหลักของการตัดแต่งกิ่งที่เหมาะสม คือ ช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตในฤดู วิธีการบังคับการออกดอกโดยการงดการให้น้ำ ระยะเวลางดน้ำให้ขึ้นอยู่กับอายุ ขนาดทรงพุ่ม และสภาพดินฟ้าอากาศ ควรเริ่มงดน้ำตั้งแต่เดือนมีนาคมและธันวาคมเป็นต้นไปจนถึงระยะมะนาวออก

ดอก ในระยะก่อนมะนาวออกดอกประมาณ 1 เดือน เป็นช่วงที่มะนาวต้องการน้ำน้อยมาก ควรค้ำน้ำ การดูแลหลังการติดผลควรให้น้ำ ควรใช้ไม้ค้ำยันเพื่อป้องกันกิ่งหัก

2.3 สุขลักษณะและความสะอาด

ควรรักษาแปลงปลูกให้ถูกสุขลักษณะและสะอาดอยู่เสมอ ควรกำจัดวัชพืชขณะวัชพืชยังเล็กเก็บทำลายนอกแปลงปลูก ควรเก็บเศษพืชซึ่งเป็นส่วนของมะนาวที่เป็นโรค ไปทำลายนอกแปลงปลูก หลังใช้อุปกรณ์งานแล้วต้องทำความสะอาด และเก็บให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานเสมอ ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วให้ทำลายอย่างเหมาะสม ไม่ควรนำมาใช้ใหม่

2.4 การป้องกันกำจัดศัตรูมะนาว

โรคที่สำคัญ มีดังนี้ 1) โรคแคงเกอร์ ระบาดมากในฤดูฝน การป้องกันกำจัด คือ ตัดแต่งส่วนที่เป็นโรคทิ้ง โดยการเผาทำลาย ไม่ขยายพันธุ์จากส่วนของมะนาวที่เป็นโรคแคงเกอร์ ใช้ต้นตอที่ต้านทานต่อโรคแคงเกอร์ ป้องกันแมลงที่เป็นพาหะ โดยพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดหนอนชอนใบ 2) โรคทริสเทซา ระบาดช่วงที่มะนาวกำลังเจริญเติบโตหรือระยะที่กำลังให้ผลผลิต การป้องกันกำจัด คือ เลือกต้นพันธุ์ที่แข็งแรงปลอดโรค ตัดแต่งส่วนที่เป็นโรคทิ้ง โดยการเผาทำลาย ป้องกันและควบคุมการทำลายของเพลี้ยอ่อน เนื่องจากเป็นแมลงพาหะ และบำรุงต้นมะนาวให้สมบูรณ์อยู่เสมอ 3) โรคใบแก้ว ระบาดช่วงระยะแตกใบอ่อนและช่อดอก การป้องกันกำจัด คือ ตัดแต่งส่วนที่เป็นโรคทิ้ง โดยการเผาทำลาย ให้น้ำที่มีธาตุสังกะสีและแมกนีเซียม และ 4) โรครากเน่าโคนเน่า ระบาดในฤดูฝนหรือสภาพที่มีความชื้นสูงแพร่ระบาดโรคเชื้อติดไปกับลม น้ำ เครื่องมือ กิ่งพันธุ์ หรือน้ำที่ไหลไปตามร่องสวน การ

ป้องกันกำจัด คือ ปรับสภาพดินปลูกให้โปร่งโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ตัดแต่งทรงพุ่มให้โปร่ง พ่นสารป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่า

แมลงศัตรูที่สำคัญ มีดังนี้ 1) หนอนชอนใบ ระบาดช่วงระยะแตกใบอ่อนการป้องกันกำจัด คือ ใช้สารสะเดาฉีดตั้งแต่ระยะแตกใบอ่อนตัดและเก็บส่วนที่ถูกทำลายเผา เมื่อพบมีการระบาด ใช้สารป้องกันกำจัด 2) เพลี้ยไฟ ระบาดช่วงระยะยอดอ่อน ดอก และผลอ่อน ระบาดมากระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน หรือ ช่วงที่มีอากาศร้อนและแห้งแล้ง การป้องกันกำจัด คือ ตัดและเก็บส่วนที่ถูกทำลาย คือ ตัดและเก็บส่วนที่ถูกทำลายเผา เมื่อพบมีการระบาด ใช้สารป้องกันกำจัด 3) เพลี้ยอ่อน ระบาดช่วงระยะแตกยอดอ่อน การป้องกันกำจัด คือ ตัดใบและกิ่งที่ถูกเพลี้ยอ่อนทำลายนำไปทิ้งหรือเผา เมื่อพบมีการระบาด ใช้สารป้องกันกำจัด

การป้องกันกำจัดตัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้า กำจัดวัชพืชรอบโคนต้นโดยการถางด้วยจอบ ปลูกพืชคลุมดินจำพวกพืชตระกูลถั่ว การปลูกพืชแซม และใช้สารกำจัดวัชพืช

2.5 วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

เก็บผลผลิตหลังจากมะนาวกลีบโรยนับถัดจากนี้อีก 4 – 5.5 เดือน เก็บผลผลิตขณะที่ยังห่ามอยู่ มีความแก่พอเหมาะ บริเวณขั้วผลเริ่มมีสีเหลืองเล็กน้อย บีบดูก่อนข้างจะนิ่มมือ ผิวเปลือกเรียบบางใส เก็บผลมะนาวโดยใช้มือปลิดในกรณีที่ดินไม่สูง และใช้ตะขอเหล็กผูกติดกับด้ามไม้รวกยาวๆ กระตุกลูกมะนาวลงมา แล้วใช้มือเก็บผลมะนาว ใส่ตะกร้า หยดใช้สารก่อนการเก็บเกี่ยวโดยเว้นระยะวันตามที่ระบุไว้ในฉลากผลิตภัณฑ์นั้น หลังจากเก็บผลมะนาวแล้ว ต้องทำการคัดมะนาว โดยคัดเลือกผลที่มีตำหนิและเป็นโรคออก การเก็บรักษาผลผลิตโดยนำผลมะนาวที่เก็บได้ ล้างทำความสะอาด

หลังจากนั้นทำการคัดแยกผลผลิตสดหลังเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องคัดขนาดแยกเกรดผลมะนาว ผลมะนาวที่คัดแยกเกรดแล้วจะบรรจุในตะกร้าพลาสติก ซ้อนกันเป็นชั้นๆ การแบ่งเกรดตามขนาดผล ขนส่งผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้วด้วยความระมัดระวังโดยรถยนต์ และขนส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าหรือตลาดขายส่งทันทีที่เก็บเกี่ยว หรือหลังคัดแยกเกรดผลมะนาว

2.6 การบันทึกข้อมูล

ควรมีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดอุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน การเกิดโรค แมลงศัตรูพืชระบาด รายละเอียดการให้น้ำ การให้น้ำ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเกิดโรค แมลงศัตรูพืชระบาด ข้อมูลการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต ค่าใช้จ่าย ราคาผลผลิต และรายได้

ตอนที่ 3 การประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับมะนาวที่กำหนด

3.1 การปลูกพืช

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นสภาพพื้นที่และพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 97.72 เห็นด้วยกับประเด็นการคัดเลือกกิ่งพันธุ์ ร้อยละ 97.27 เห็นด้วยกับประเด็นลักษณะดิน ร้อยละ 95.45 เห็นด้วยกับประเด็นการเลือกต้นพันธุ์และการเตรียมพื้นที่ลุ่ม ร้อยละ 93.42 เห็นด้วยกับประเด็นระยะปลูก ร้อยละ 91.66 เห็นด้วยกับประเด็นการเตรียมพื้นที่ตอน ร้อยละ 91.59 เห็นด้วยกับประเด็นขั้นตอนการปลูก ร้อยละ 90.15 เห็นด้วยกับประเด็นสภาพภูมิอากาศ และพบว่าประเด็นการป้องกันลมเกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 88.64

3.2 การดูแลรักษา

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นการให้น้ำและการดูแลหลังการติดผลมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 96.97 เห็นด้วยตามประเด็นการให้น้ำ ร้อยละ 90.15 เห็นด้วยตามประเด็นการตัดแต่งกิ่ง และพบว่าประเด็นการบังคับน้ำเกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 85.80

3.3 สุขลักษณะและความสะอาด

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นการรักษาแปลงปลูก ควรกำจัดขยะวัชพืชขี้เถ้า ควรเก็บเศษพืชซึ่งเป็นส่วนของมะนาวที่เป็นโรคไปทำลายนอกแปลงปลูก การเก็บอุปกรณ์หลังใช้งาน และการทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีอย่างเหมาะสม และพบว่าประเด็นการเก็บวัชพืช ไปทำลายนอกแปลงปลูกน้อยที่สุด ร้อยละ 54.55

3.4 โรคที่สำคัญและวิธีการป้องกันกำจัด

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นโรครากเน่าโคนเน่ามากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 98.86 เห็นด้วยตามประเด็นโรคทริสเทซ่า ร้อยละ 96.36 เห็นด้วยตามประเด็นโรคแคงเกอร์ และพบว่าประเด็นโรคใบแก้ว เกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 89.78

3.5 แมลงและไรศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

ร้อยละ 84.07 เห็นด้วยตามประเด็นหนอนชอนใบ รองลงมา ร้อยละ 82.96 เห็นด้วยตามประเด็นไรแดง ร้อยละ 81.82 เห็นด้วยตามประเด็นเพลี้ยไฟ และพบว่าประเด็นเพลี้ยอ่อนเกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 79.55

3.6 วัชพืชที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นการปลูกพืชแซมที่มีอายุสั้นในระหว่างแถวปลูก ในขณะที่มะนาวยังเล็ก การเลือกใช้สารกำจัดวัชพืชสำหรับวัชพืชฤดูเดียว และการเลือกใช้สารกำจัดวัชพืชสำหรับวัชพืชข้ามปี รองลงมาร้อยละ 97.93 เห็นด้วยตามประเด็นกำจัดวัชพืชรอบโคนต้นโดยการถางด้วยจอบ ร้อยละ 86.36 เห็นด้วยตามประเด็นการปลูกพืชคลุมดินจำพวกพืชตระกูลถั่ว และพบว่าประเด็นการตัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้า ตัดให้สั้นประมาณ 2 ครั้ง/เดือน เกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 79.55

3.7 วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นการรักษาผลผลิตและการบรรจุ และวิธีการขนส่ง รองลงมาร้อยละ 98.18 เห็นด้วยตามประเด็นระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมโดยวิธีที่ถูกต้อง และพบว่าประเด็นการแบ่งเกรดตามขนาดผลเกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 90.90

3.8 การบันทึกข้อมูล

ร้อยละ 100 เห็นด้วยตามประเด็นการบันทึกข้อมูลในเรื่องการเกิดโรค การระบาดของแมลงศัตรูพืช รายละเอียดการให้ปุ๋ย การให้น้ำ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ข้อมูลการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต ราคาผลผลิต ค่าใช้จ่ายและรายได้มากที่สุด รองลงมาร้อยละ 98.18 เห็นด้วยตามประเด็นการบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำฝน และพบว่าประเด็นการบันทึกข้อมูลรายละเอียดอุณหภูมิและความชื้นเกษตรกรเห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 63.64

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการผลิตที่ดีทางการเกษตร (เกษตรดีที่เหมาะสม) สำหรับมะนาว

1. ด้านการผลิต ประสบปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรู ได้แก่ โรคแคงเกอร์และโรครากเน่าโคนเน่า เกษตรกรต้องการเทคนิคการผลิตที่ทำให้มะนาวด้านทานต่อโรคที่สำคัญเหล่านี้ โดยเกษตรกรได้มีข้อเสนอแนะคือ ต้องการข้อมูลทางด้านงานวิจัยในเรื่องของวิทยาการใหม่ๆ รวมถึงคำแนะนำสำหรับวิธีการป้องกันกำจัดที่มีประสิทธิภาพที่สามารถปฏิบัติได้กับสภาพพื้นที่จริง

2. ด้านการปฏิบัติตามแนวทางระบบคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่าเกษตรกรที่ร่วมประเมิน ประสบปัญหาเรื่องขาดความรู้และความเข้าใจในระบบคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะคือ มีการส่งเสริมและให้ความรู้ แนะนำผลและประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติในระยะยาว

3. ด้านราคา ประสบปัญหาเรื่องราคาดมะนาวไม่มีความแตกต่างกันระหว่างราคาของผลผลิตจากระบบการผลิตที่ผ่านการรับรองคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมกับราคาผลผลิตที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะคือ เปลี่ยนทัศนคติของตลาดรับซื้อและผู้บริโภค รวมถึงเกษตรกรให้เห็นถึงความปลอดภัย และจัดแยกขอบเขตการจำหน่ายมะนาวให้ชัดเจน

วิจารณ์ผล

การกำหนดทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาวอย่างมีส่วนร่วมของเกษตรกร

จังหวัดเพชรบุรี โดยการสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) กับเกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ราย แล้วนำมาสรุปเป็นแนวทางใหม่ เฉพาะประเด็นที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ดังนี้

ตารางการสรุปแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับมะนาว

แนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากเกษตรกรที่ตัดแปลงจาก GAP สำหรับส้มเขียวหวาน	สรุปแนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากผลการวิจัย
การปลูก	การปลูก
<ol style="list-style-type: none"> ชนิดของดินที่เหมาะสม คือ ดินร่วน ดินร่วนปนทราย หรือ ดินร่วนปนเหนียว การเตรียมพื้นที่ <ol style="list-style-type: none"> พื้นที่ดอนควรไถพื้นที่ระดับลึกประมาณ 80 เซนติเมตร และตากดินประมาณ 3 เดือน ไม่ยกร่องหรือยกร่องก็ได้ พื้นที่ลุ่มควรยกร่องให้ลึก 1 เมตร ระหว่างร่องกว้าง 2 เมตร ในกรณีใช้เครื่องจักรเข้าทำงาน ยกร่องลึก 1 เมตร ระหว่างร่องกว้าง 1 เมตร ขึ้นอยู่กับระดับน้ำที่จะท่วม พื้นที่ดอนระยะห่างระหว่างต้นและระหว่างแถวคือ 4x6 เมตร หรือ 6x6 เมตร พื้นที่ลุ่มระยะห่างระหว่างต้นและระหว่างแถวคือ 6x8 เมตร ขั้นตอนการปลูก <ul style="list-style-type: none"> การวิเคราะห์ดิน ไถพื้นที่ และตากดิน 2-3 เดือน วัชระยะปลูก ขุดหลุมขนาด 50x50x50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองก้นหลุม กลบดิน 2-3 นิ้ว แล้วปลูก ใช้ไม้ปักเป็นหลักมัดกับกิ่ง 	<ol style="list-style-type: none"> ชนิดของดินที่เหมาะสม คือ ดินที่มีลักษณะเป็นดินทราย การเตรียมพื้นที่ดอนและพื้นที่ลุ่มเหมือนกัน <ol style="list-style-type: none"> ควรมีปรับปรุงสภาพดินให้เหมาะสมต่อการทำงาน มีการระบายน้ำของระบบบรากที่ดี ปรับแนวของแถวที่ใช้ปลูกให้สูงกว่าพื้นที่ระหว่างแถวประมาณ 20-30 เซนติเมตร เตรียมแปลงปลูกในลักษณะของแนวแถวยกสูงเป็นแบบลูกฟูก ระยะปลูกของแปลงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เช่น 10x12 หรือ 6x8 และระยะแถวควรอยู่ในแนวทิศเหนือ-ใต้ หรือแนวของแถววางตะวัน ขั้นตอนการปลูก <ul style="list-style-type: none"> ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเกษตรกร
การดูแลรักษา	การดูแลรักษา
<ol style="list-style-type: none"> วิธีการให้น้ำมีใช้ระบบมินิสปริงเกอร์ น้ำหยด และสายยางตามความเหมาะสม หลังจากปลูกมะนาว ให้น้ำวันละครั้ง แต่ ถ้าฝนตกก็งดให้น้ำได้ ให้น้ำ 300-400 ลิตรต่อต้น การตัดแต่งกิ่งควรปฏิบัติสม่ำเสมอ 	<ol style="list-style-type: none"> วิธีการให้น้ำต้องพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ปริมาณของแหล่งน้ำ และสภาพภูมิอากาศ ให้น้ำในปริมาณและกำหนดเวลาที่เหมาะสม ควรมีการจัดการทรงพุ่ม

แนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากเกษตรกรที่ดัดแปลงจาก GAP สำหรับส้มเขียวหวาน	สรุปแนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากผลการวิจัย
<p>4. ลักษณะกิ่งที่ควรตัดแต่งออก คือ กิ่งที่อ่อนแอ ไม่สมบูรณ์ กิ่งน้ำค้างหรือกิ่งกระโดงกิ่ง ที่มีลักษณะคดงอไขว้หรือพันกัน กิ่งที่เป็นโรค และกิ่งแขนงที่รกทึบด้านล่างและกลางลำต้น</p> <p>5. ระยะเวลาหลักของการตัดแต่งกิ่งที่เหมาะสม คือ ช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตในฤดู</p> <p>- ควรเริ่มงดให้น้ำตั้งแต่เดือนมีนาคมและธันวาคมเป็นต้นไป จนถึงระยะมะนาวออกดอก หรือระยะก่อนมะนาวออกดอก 1 เดือนควรงดให้น้ำ</p>	<p>4. ตัดแต่งส่วนที่ไม่ต้องการออก</p> <p>- ควรเริ่มงดช่วงออกดอก ดอกบาน จนถึงเริ่มติดผล</p>
สุขลักษณะและความสะอาด	สุขลักษณะและความสะอาด
<p>1. กำจัดวัชพืช ควรกำจัดขณะวัชพืชยังเล็ก</p> <p>2. ควรเก็บวัชพืช ไปทำลายนอกแปลงปลูก</p> <p>3. ควรเก็บเศษพืชซึ่งเป็นส่วนของมะนาวที่เป็นโรค ไปทำลายนอกแปลงปลูก</p> <p>4. หลังใช้อุปกรณ์แล้วต้องทำความสะอาด และเก็บให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานเสมอ</p> <p>5. ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วให้ทำลายอย่างเหมาะสม</p>	<p>1. กำจัดวัชพืช เพื่อไม่ให้แข่งขันกับพืชหลัก หรือเป็นแหล่งเพาะศัตรูพืช หรือติดไปกับผลผลิต</p> <p>2. หลังการตัดแต่ง ควรนำเศษพืช ไปทิ้งนอกแปลงหรือทำลายเสีย</p> <p>3. หลังการพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต้องทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ เผากำจัดวัชธุที่เหลือใช้ และภาชนะบรรจุให้ถูกวิธี</p> <p>4. เก็บรักษาวาสดูให้เรียบร้อย ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน</p> <p>5. ภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วให้ทำลายอย่างเหมาะสม</p>
โรคที่สำคัญและมีวิธีการป้องกันกำจัด	โรคที่สำคัญและมีวิธีการป้องกันกำจัด
<p>1. โรคแคงเกอร์</p> <p>1.1 ตัดแต่งส่วนที่เป็นโรคทิ้ง โดยการเผาทำลาย</p> <p>1.2 ไม่ขยายพันธุ์จากส่วนของมะนาวที่เป็นโรค</p> <p>1.3 ใช้ต้นตอที่ต้านทานต่อโรคแคงเกอร์</p> <p>1.4 ป้องกันแมลงที่เป็นพาหะ คือ หนอนขนอนใบ</p> <p>1.5 พ่นสารป้องกันกำจัดโรคแคงเกอร์</p>	<p>1. โรคแคงเกอร์</p> <p>1.1 เลือกใช้กิ่งพันธุ์ที่ปราศจากโรค</p> <p>1.2 บำรุงก้านมะนาวให้แข็งแรงสมบูรณ์</p> <p>1.3 ตัดส่วนของพืชที่เป็นโรคทิ้ง โดยการเผาทำลาย</p> <p>1.4 ป้องกันแมลงพวกมวน หรือหนอนผีเสื้อ</p> <p>1.5 ใช้สารสกัดหยาบโดยน้ำจากพืชเช่น ฝรั่งและหุปลาช่อนสามารถยับยั้งเชื้อสาเหตุได้</p>

แนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากเกษตรกรที่ดัดแปลงจาก GAP สำหรับส้มเขียวหวาน	สรุปแนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากผลการวิจัย
<p>2. โรคทริสเทซ่า</p> <p>- เลือกกิ่งพันธุ์ที่แข็งแรง ปลอดโรค</p>	<p>1.6 เมื่อพบการระบาด ทำการป้องกันกำจัดโดยใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืชสำหรับมะนาว</p> <p>2. โรคทริสเทซ่า</p> <p>- เลือกขยายกิ่งพันธุ์ที่แข็งแรง ปลอดโรค</p>
<p>วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว</p>	<p>วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว</p>
<p>1. ระยะเวลาเก็บเกี่ยว</p>	<p>1. ระยะเวลาเก็บเกี่ยว</p>
<p>1.1 เก็บผลผลิตหลังจากมะนาวกลีบโรยนับถัดอีก 4 – 5.5 เดือน</p>	<p>1.1 คำนีการเก็บเกี่ยวคือ ระยะเวลา 5-6เดือน หลังดอกบาน</p>
<p>1.2 เก็บผลผลิตขณะยังห้าม มีความแก่พอเหมาะ บริเวณขั้วผลเริ่มสีเหลืองเล็กน้อย บีบค่อนข้างนิ่มมือ ผิวเปลือกเรียบบางใส</p>	<p>1.2 เก็บผลผลิตขณะที่ผิวเรียบ เริ่มเปลี่ยนสี</p>
<p>1.3 การเก็บผลมะนาวโดยใช้มือปลิดในกรณีที่ดินไม่สูง และใช้ตะขอเหล็กผูกติดกับด้ามไม้รวกยาวกระตุกดูมะนาวลงมาแล้วใช้มือเก็บผลมะนาว</p>	<p>1.3 การเก็บผลมะนาวโดยใช้ตะกร้อที่ดัดแปลงจากท่อ PVC ใช้สอยมะนาว เมื่อสอยมะนาวแต่ละผลผลมะนาวจะไหลลงมาตามท่อ</p>
<p>2. การรักษาผลผลิตและการบรรจุ</p>	<p>2. การรักษาผลผลิตและการบรรจุ</p>
<p>2.1 นำผลมะนาวที่เก็บได้ ล้างทำความสะอาด</p>	<p>2.1 คัดแยกเพื่อบรรจุ ในโรงคัดที่ถูกต้องสุขอนามัย</p>
<p>2.2 ใช้เครื่องคัดขนาดแยกเกรดผลมะนาว เพื่อแบ่งแยกเกรด</p>	<p>2.2 ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพอนามัยที่ดีมีความรู้และปฏิบัติถูกต้อง</p>
<p>2.3 มะนาวที่คัดแยกเกรดแล้วจะบรรจุในตะกร้าพลาสติก ซ้อนกันเป็นชั้นๆ</p>	<p>2.43 ภาชนะที่บรรจุเหมาะสม ไม่บรรจุแน่นจนเกินไป</p>
<p>3. วิธีการขนส่ง</p>	<p>2.4 ถ้าจำเป็นต้องเก็บรักษา ควรเก็บในอุณหภูมิที่เหมาะสม คือ 9-10 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 85-90% อายุการเก็บรักษา 6-8 สัปดาห์</p> <p>3. วิธีการขนส่ง</p>
<p>3.1 ขนส่งผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้วด้วยความระมัดระวังโดยรถยนต์ และ</p>	<p>3.1 การขนส่งควรทำอย่างระมัดระวัง</p>
<p>3.2 ขนส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าหรือตลาดขายส่งทันทีที่เก็บเกี่ยว หรือหลังคัดแยกเกรดผลมะนาว</p>	<p>3.2 ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งต้องเหมาะสมกับชนิดของผลผลิต</p>
<p></p>	<p>3.3 อุณหภูมิระหว่างการขนส่งไม่ร้อนเกินไป หรือมีการซ้อนทับจนทำให้คุณภาพของผลผลิตเสียได้</p>

แนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากเกษตรกรที่ตัดแปลงจาก GAP สำหรับส้มเขียวหวาน	สรุปแนวทาง GAP สำหรับมะนาวจากผลการวิจัย
<p>การบันทึกข้อมูล</p> <p>1. การให้ปุ๋ย การให้น้ำ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเกิดโรค แมลงศัตรูพืชระบาด</p> <p>2. ข้อมูลการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต ค่าใช้จ่าย ราคาผลผลิต และรายได้</p>	<p>การบันทึกข้อมูล</p> <p>1. การให้ปุ๋ย การให้น้ำ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช</p> <p>2. การเก็บเกี่ยว การบรรจุ การขนส่ง และชื่อผู้ปฏิบัติงาน</p>

ข้อมูลการสอบถาม จากกลุ่มเกษตรกรที่ร่วมประเมิน เพื่อประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อแนวทางการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับมะนาวที่กำหนดขึ้น จำนวนทั้งสิ้น 44 ราย จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าภาพรวมส่วนใหญ่เกษตรกรเห็นด้วย เช่น ประเด็นสภาพพื้นที่และพันธุ์ที่นิยมปลูก ประเด็นการให้ปุ๋ยและการดูแลหลังการติดผล ประเด็นการรักษาแปลงปลูก โดยการกำจัดวัชพืชยังเล็ก เก็บเศษพืชซึ่งเป็นส่วนของมะนาวที่เป็นโรคไปทำลาย นอกแปลงปลูก การเก็บอุปกรณ์หลังใช้งาน และการทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีอย่างเหมาะสม รวมทั้งประเด็นวิธีการป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่า เป็นต้น เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติกันเป็นประจำ หรือหากปฏิบัติได้จะเกิดประโยชน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่ร่วมประเมิน กับเกษตรกรผู้ปลูกมะนาว จังหวัดเพชรบุรีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในทางกลับกันพบว่าเกษตรกรที่ร่วมประเมิน บางส่วนไม่เห็นด้วยในบางประเด็น เนื่องจากแนวการปฏิบัติที่เกษตรกรกระทำนั้นดีและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเกษตรกร เช่น ประเด็นการเริ่มรดให้น้ำตั้งแต่เดือนมีนาคมและเดือนธันวาคมจนถึงระยะมะนาวออกดอก เกษตรกรเห็นว่าควรจะเริ่มรดให้น้ำตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ประเด็นการเก็บวัชพืชไปทำลายนอกแปลงปลูก เกษตรกรเห็นว่าควรจะนำ

วัชพืชเหล่านั้นกลับมาทำเป็นปุ๋ยมากกว่านำไปทำลาย ประเด็นวิธีการป้องกันกำจัดหนอนชอนใบ, เพลี้ยไฟ และเพลี้ยอ่อน โดยการตัดและเก็บส่วนที่ถูกทำลายเผา เกษตรกรเห็นว่าในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากในกรณีที่เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกมะนาวจำนวนมาก และประเด็นการตัดแต่งกิ่งอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรเห็นว่า การตัดแต่งกิ่งควรปฏิบัติปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โรคของมะนาวที่พบมากที่สุด คือ โรคแคงเกอร์ และโรครากเน่าโคนเน่า แมลงศัตรูที่สำคัญ คือ หนอนชอนใบ และเพลี้ยไฟ แสดงว่าเกษตรกรขาดความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้นควรพัฒนาความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดแก่เกษตรกร
2. แนวทางที่เกษตรกร 10 รายจัดทำขึ้น ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วย กรมวิชาการเกษตร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ และส่วนประเด็นที่เกษตรกรไม่เห็นด้วย ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุความแตกต่างทางด้านความคิดของเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาข้อสรุปที่ถูกต้อง

3. เกษตรกรมีปัญหาด้านการปฏิบัติตามแนวทางระบบคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม คือ ขาดความรู้และความเข้าใจในระบบคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ พร้อมกับแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามแนวคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม นอกจากผลผลิตที่มีคุณภาพแล้วยังก่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้นนำมาสู่การปฏิบัติตามแนวทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาว ส่วนปัญหาด้านราคาไม่มีความแตกต่างกัน และช่องทางจำหน่ายน้อย หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ควรร่วมกันจัดเวทีประชุมเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ให้ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตรกร พร้อมทั้งจัดแสดงสินค้าในแต่ละบริษัทรับซื้อ รวมถึงผลิตภัณฑ์ของแต่ละบริษัทผลิตออกจำหน่าย เพื่อให้เกษตรกรได้มีช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ที่มีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัยจากสารพิษ เพิ่มขึ้น และอาจมีการรวมกลุ่มกันผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับบริษัทต่างๆ ในรูปแบบของระบบการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ภายใต้เงื่อนไขด้านต่างๆ (Contract farming)

4. การหาแนวทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับพืชอื่นที่ยังไม่มีการกำหนด โดยกรมวิชาการเกษตรนั้น ควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้าไปปรับใช้ให้เหมาะสม เนื่องจากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและความคิดเห็น เพื่อให้เกิดฉันทามติ ดังนั้นควรมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วม ในการหาแนวทางการผลิตทางการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาวในแหล่งปลูกที่สำคัญอื่น เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี นครสวรรค์ กาญจนบุรี สมุทรสาคร นครปฐมและเชียงใหม่ เพื่อจัดทำแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะนาวของประเทศไทย

2. ในการศึกษาเรื่องอื่นๆ ควรมีการเน้นเรื่องการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นวิธีการในการแก้ปัญหา เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันตกลงใจของคนในชุมชน รวมทั้งต้องมีการประสานงานระหว่างเกษตรกรกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2541. การผลิตทางการเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550. มะนาว (Online). www.doae.go.th/plant/lime/lime.htm, 12 กุมภาพันธ์ 2551

กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2550. ภาพข่าว/กิจกรรม (Online). http://210.246.196.13/ewt/web_cpd/pic_event163_1.html, 17 กุมภาพันธ์ 2551.

ทวีศักดิ์ ชัยเรืองยศ. 2547. มะนาวปลอดสารพิษของ. ท่ายาง (Online). www.aggiethai.com/forum8.5/forum_posts.asp?TID=286, 28 พฤษภาคม 2551.

- วิเศษ อัครวิทยาคูล. 2542. การปลูกมะนาว.
กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.
- สหกรณ์การเกษตรท่ายาง. 2550. ตลาดกลางการเกษตร
ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี (Online).
www.thaibanana.com/market.htm, 17
กุมภาพันธ์ 2551.
- สำนักงานการค้าภายในจังหวัดเพชรบุรี. 2551. วารสาร
พื้นที่เพาะปลูกมะนาว (Online).
[www.dit.go.th/Phetchaburi/contentdet.asp?de
ptid=64id=6476](http://www.dit.go.th/Phetchaburi/contentdet.asp?deptid=64id=6476), 5 มีนาคม 2551
- สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี. 2551. แผนงาน/
โครงการส่งเสริมการเกษตรปี 2551 (Online).
[http://Phetchaburi.doae.go.th/project/project5
1.htm](http://Phetchaburi.doae.go.th/project/project51.htm), 4 มีนาคม 2551.

**การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบล
วังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง**

**Organic Rice Growing Adoption of Farmers in Wang Nam
Yen Subdistrict, Sawaeng Ha District, Ang Thong Province**

วันทนา สักดิ์เจริญ¹ สมศรี ภัทรธรรม² และกาญจนศ อรรถวิภาคไพศาลย์³
Wanthana Suckcharuan¹ Somsri Phattaratuma² and Ganjanas Attawipakpaisan³

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the basic socio – economic information of the farmers in Wang Nam Yen Sub district, Sawaeng Ha District, Ang Thong Province, organic rice growing knowledge, organic rice growing technology adoption, including their problems and suggestions. The data were collected by using interview schedule from 129 farmers, and statistically analyzed for percentage, arithmetic mean and chi – square test.

The results revealed that 65.10 % of the studied farmers were males with the average age of 53.00 years, 70.50 % obtaining primary education, their average experience of rice growing were 31.47 years, their average rice growing areas were 33.98 rai each. For their average score of organic rice growing knowledge were 59.80 scores.

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

According to the farmers adoption of the organic rice growing technology, it was found that all of the studied farmers adopted ploughing straw before growing rice, using Pathumthane 1 direct seeded rice 15 – 20 kilograms per rai ; compost and bio extract were applied as the fertilizer using 5 liter per rai ; weeding eradication were ploughing and weeding by hand and keeping water for 5 centimeter deep after rice growing ; using disease and insect resisting seeds ; using herbs (neem, citronella grass) and checking every 7 days for insect eradication; using harvester for harvesting paddy and drying to have 14 percent of moisture. Besides, it was found that all of the studied farmers did not adopt the technology concerning with growing beans before cultivating rice and harvesting paddy by hand.

Key word: Adoption, Organic Rice, Ang Thong Province

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวอินทรีย์ ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ได้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากเกษตรกร 129 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยปรากฏว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 65.10 มีอายุเฉลี่ย 53.00 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 70.50 มีประสบการณ์การปลูกข้าวเฉลี่ย 31.47 ปี มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เฉลี่ยปีละ 3.54 ครั้ง มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ยรายละ 33.98 ไร่ ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรได้คะแนนเฉลี่ย 59.80 คะแนน

การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวอินทรีย์พบว่า เกษตรกรทั้งหมดยอมรับเทคโนโลยีเกี่ยวกับการไถกลบฟางหรือตอซัง ใช้ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 ไร่ละ 15-20 กิโลกรัม ใส่ปุ๋ยหมัก ใส่ปุ๋ยชีวภาพไร่ละ 5 ลิตร กำจัดวัชพืชโดยการไถกลบ การถอน และการรักษาระดับน้ำ

ในนา 5 เซนติเมตร หลังจากข้าวงอก ใช้พันธุ์ข้าวต้านทานต่อโรคและแมลง ใช้สมุนไพร (สะเดา ตะไคร้หอม) และตรวจแมลงทุก 7 วัน เพื่อกำจัดแมลง ใช้รถเกี่ยวข้าวแล้วตากให้มีความชื้นร้อยละ 14 สำหรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวอินทรีย์ที่เกษตรกรทั้งหมดไม่ยอมรับ คือ การปลูกพืชตระกูลถั่วก่อนการปลูกข้าว และการเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน

บทนำ

ข้าวเป็นอาหารหลักที่มีความสำคัญต่อคนไทยมาเป็นเวลานาน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพ “ทำนา” ทำให้คนไทยมีวิถีชีวิตอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีชีวิตอย่างเศรษฐกิจพอเพียงใกล้ชิดกับธรรมชาติ การดำเนินชีวิตเรียบง่าย ซึ่งชาวนาไทยก็ได้มีการพัฒนาการปลูกข้าวมาโดยตลอด ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับยอมรับและยกย่องว่าข้าวไทยมีคุณภาพยอดเยี่ยม รสชาติอร่อยและมีกลิ่นหอม ข้าวไทยจึงเป็นที่ยอมรับและนิยมของผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศ (กรมวิชาการเกษตร, 2545)

การนิยมบริโภคข้าวของชาวตะวันตกก็มีผลกระทบต่อให้การปลูกข้าวของเกษตรกรที่เคยมีจุดมุ่งหมาย

ในการปลูกข้าวเพื่อการบริโภคเป็นหลักได้เปลี่ยนแปลงเป็นการปลูกเพื่อการค้าขายเป็นหลัก โดยการนำเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้ เช่น การใช้ชุดแทรกเตอร์เป็นแรงงานแทนการใช้แรงงานสัตว์ประเภทโค กระบือ การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากที่สุด การนำสิ่งดังกล่าวมาใช้ได้อย่างแพร่หลายนับเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกข้าวเคมี โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “ข้าว คือ พืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่งคั่ง เงินทองแก่ครอบครัว และประเทศชาติได้” จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศอย่างกว้างขวาง เพื่อเร่งรีบผลิตข้าวส่งไปขายที่ตลาดโลกต้องการ (รสสุคนธ์ พุ่มพันธุ์วงศ์, 2549)

หลังจากที่เกษตรกรปลูกข้าวเคมีมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เพราะผลผลิตทางการเกษตรที่ทำตามระบบสมัยใหม่เข้าสู่ตลาดโลกได้รับการตีกลับและส่งออก เพราะผลผลิตมีการปนเปื้อนไปด้วยสารเคมี ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคอย่างรุนแรง จึงเป็นความล้มเหลวของการเกษตรแผนใหม่ ทำให้เกษตรกรต้องพบกับความขาดทุน บางรายมีหนี้สินล้นพ้นตัวเพราะต้นทุนในการผลิตแผนใหม่มีราคาสูง จากการใช้ปุ๋ยเคมี สารฆ่าแมลง และสารกำจัดศัตรูพืชต่าง ๆ เมื่อต้นทุนการผลิตสูงแต่ผลตอบแทนที่ได้ต่ำและไม่คุ้ม เกษตรกรผู้เป็นกระดุกสันหลังของประเทศจึงประสบปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพราะการใช้วิทยาการสมัยใหม่ที่ห่างไกลจากธรรมชาติ ละทิ้งความรู้ และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องแก้ไข โดยการกลับไปใช้วิถีการทางธรรมชาติแบบไม่พึ่งพาสารเคมี และการนำแนวทางเกษตรอินทรีย์มาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้าวไทยให้ดีขึ้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกข้าวอินทรีย์ ซึ่งการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต

สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลง และศัตรูศัตรูข้าว ตลอดจนสารเคมีที่ใช้เพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ

ดังนั้นการปลูกข้าวอินทรีย์จึงมีความสำคัญในการทำการศึกษาศึกษาโดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือประชากรในตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง มีจำนวนทั้งหมด 1,415 ครัวเรือน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการอาชีพทำการเกษตร 689 ครัวเรือน และเป็นผู้ปลูกข้าว 591 ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ทำนา 9,831 ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวมากแห่งหนึ่งของอำเภอแสวงหา ที่ได้รับการส่งเสริม แต่เกษตรกรของตำบลวังน้ำเย็นยังไม่มีผู้ทำการศึกษว่าเป็นผู้ผลิตข้าวแบบใดและมากน้อยเพียงใด จึงควรทำการศึกษารายการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลวังน้ำเย็นอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร เพราะการยอมรับการ ปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรจะทำให้เกษตรกรมีความสามารถผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งเป็นการพัฒนาการปลูกข้าวอินทรีย์แบบยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกษตรกรที่ปลูกข้าวในเขตพื้นที่ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ในปีเพาะปลูก 2550 รวมทั้งสิ้น 591 ครัวเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวในตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง จำนวน 9 หมู่บ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 591 ครัวเรือนได้กลุ่มตัวอย่าง 129 ราย โดยคำนวณขนาดตัวอย่างโดยวิธี Jager's formula และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ของเกษตรกรในตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง จำนวน 129 ราย แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและ

สมบูรณ์จึงนำไปวิเคราะห์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเดือนกันยายน – ตุลาคม 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.10 ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 53.00 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 70.50 มีประสบการณ์การปลูกข้าวเฉลี่ย 31.47 ปี โดยเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 33.98 ไร่ และมีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ 3.54 ครั้งต่อปี

ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรมีความรู้เฉลี่ย 59.80 คะแนน โดยเกษตรกรร้อยละ 66.70 มีความรู้การปลูกข้าวอินทรีย์ 51-75 คะแนน และมีความรู้น้อยที่สุด เพียง 39 คะแนน และมากที่สุด 89 คะแนน สำหรับความรู้ในเรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวด้วยแรงคนควรทำหลังจากข้าวออกดอกแล้วประมาณ 45-50 วัน มีเกษตรกรร้อยละ 79.80 รู้มากที่สุด และรองลงมา คือ การทำนาทำให้ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 7-10 กิโลกรัมต่อไร่ มีเกษตรกรรู้ร้อยละ 76.70 และเกษตรกรน้อยที่สุดร้อยละ 42.60 มีความรู้ในเรื่องข้อดีของข้าวปทุมธานี 1 ว่าเป็นผลผลิตค่อนข้างสูง จากการศึกษาการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า ในการเตรียมดินเกษตรกรทั้งหมดยอมรับการไถกลบฟางข้าวหรือตอซัง

ข้าว พืชชนิดอื่น ๆ ก่อนการปลูกข้าวอินทรีย์ และก่อนการปลูกข้าวควรทำการไถตะและไถแปร ส่วนการปลูกพืชตระกูลถั่วก่อนการปลูกข้าวเพื่อช่วยในการปรับปรุงดินปรากฏว่า ไม่มีเกษตรกรยอมรับไปปฏิบัติเลย โดยเกษตรกรร้อยละ 65.90 และ ร้อยละ 34.10 เหตุผลว่ามีการทำนาติดต่อกัน และไม่มีเวลาปลูกถั่ว ตามลำดับอีกทั้งพบว่าเกษตรกรทั้งหมด ยอมรับการใช้ข้าวพันธุ์ทุมนาณี 1 แต่เกษตรกรทั้งหมด ไม่มีการยอมรับข้าวหอมสุพรรณเลย ด้วยมีเหตุผลว่า เคยปลูกมาก่อนแต่พบว่ามีพันธุ์อื่นที่ดีกว่า ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่ศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.40 ยอมรับการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์เอง ส่วนเกษตรกรไม่ยอมรับ ด้วยเหตุผลที่ว่า ซื้อพันธุ์ข้าวง่ายกว่าและไม่ต้องหาที่เก็บ และเหตุผลว่า การเก็บเมล็ดพันธุ์ไม่สะดวก เมล็ดพันธุ์ที่นำมาจากแหล่งอื่นต้องนำไปแช่น้ำเกลือ หรือผงฟูเพื่อล้างสารเคมีออกก่อนนอกจากนั้นเกษตรกรทั้งหมดไม่ยอมรับ โดยเหตุผลที่ว่าไม่มีความรู้วิธีการดังกล่าว

การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถทำได้ทั้งการหว่านน้ำตมและการทำนาดำ จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการใช้เมล็ดพันธุ์ 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อการทำนาหว่านน้ำตม ส่วนการทำนาดำใช้เมล็ดพันธุ์ 7-10 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 49.60 ยอมรับว่า ต้นกล้าที่ปลูกควรมีอายุ ประมาณ 30 วัน ส่วนเกษตรกรร้อยละ 50.40 ไม่ยอมรับด้วยเหตุผลที่ว่าไม่ได้ทำนาดำ สำหรับวิธีการปลูกข้าวนาดำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 43.40 ยอมรับเทคโนโลยีการปลูกแบบนาดำโดยใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 7-10 กิโลกรัมต่อไร่ มีการยอมรับระยะการปักดำประมาณ 20 x 20 เซนติเมตร และยอมรับจำนวนต้นที่ปลูกให้มีจึบละ 3-5 ต้น ส่วนเกษตรกรร้อยละ 56.60 ไม่ยอมรับเทคโนโลยีจำนวนต้นต่อจึบ เพราะไม่ได้ทำนาดำ ร้อยละ 49.70

ในการผลิตข้าวอินทรีย์มีหลักการว่าไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกชนิด จากผลการศึกษา พบว่า การ

ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100.0 ยอมรับการใช้ปุ๋ยหมักและใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพในอัตรา 5 ลิตรต่อไร่ ส่วนเกษตรกรร้อยละ 49.60 ยอมรับการใช้ปุ๋ยคอกจากมูลไก่อัตราไร่ละ 500 กิโลกรัม และไม่มีปุ๋ยเคมีเกษตรกรทั้งหมด ไม่ยอมรับการใช้ปุ๋ยพืชสด เช่น พืชตระกูลถั่ว ด้วยเหตุผล คือ เกษตรกรร้อยละ 90.70 ไม่มีการปลูกพืชตระกูลถั่ว และร้อยละ 9.30 ไม่มีเวลาเนื่องจากทำนาติดต่อกัน การยอมรับเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดวัชพืชของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ยอมรับการกำจัดวัชพืชโดยการไถกลบตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน การกำจัดวัชพืชหลังข้าวขึ้นแล้ว 15 วัน โดยการถอน มีการรักษาระดับน้ำในนาข้าวที่ 5 เซนติเมตรหลังจากข้าวขึ้นแล้ว และการใช้มือถอน การยอมรับเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชในการปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดยอมรับ การใช้ข้าวพันธุ์ต้านทานต่อโรคและแมลง การเตรียมแปลงที่ดีก่อนการปลูกข้าว สะเดาเป็นพืชสมุนไพรที่มีการปลูกเพื่อใช้ขับไล่แมลงมีการตรวจแมลงทุก ๆ 7 วัน เพื่อดูการระบาดของแมลง และมีการใช้สารสกัดจากพืช เช่น สะเดา ตะไคร้หอม และ แคลฟรัง และพบว่าเกษตรกรร้อยละ 65.90 ไม่ยอมรับการใช้แมลงที่เป็นศัตรูทางธรรมชาติ เช่น ตัวเบียน ตัวห้ำ เพราะไม่รู้จัก อีกทั้งพบว่า เกษตรกรทั้งหมดไม่ยอมรับการใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดักและใช้กาวเหนียวในการกำจัดแมลงศัตรูข้าว ด้วยเหตุผลว่า ไม่มีเวลาและสิ้นเปลือง สำหรับผลการยอมรับการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ยอมรับเทคโนโลยีการเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยว แล้วตากบนลาน 1-2 วัน เพื่อให้ความชื้นเหลือ 14 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเหมาะสมกับการเก็บรักษา ส่วนการสีข้าวที่มีการแยกข้าวทั่วไป เกษตรกรยอมรับ ร้อยละ 68.90 และไม่ยอมรับร้อยละ 34.10 อีกทั้งพบว่า เกษตรกรทั้งหมด ไม่ยอมรับการเกี่ยวข้าวด้วยเคียว ส่วนเหตุผลที่เกษตรกรร้อยละ 34.10 ไม่ยอมรับการสีที่มีการแยกข้าว

ทั่วไป ไม่มีโรงสีของชุมชน ด้วยเหตุผลที่ว่า ช้ำ เสียเวลา ขาด และใช้รถเกี่ยวทั้งหมดเลย การยอมรับการจัดการ หลังการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรยอมรับว่าหลังการเก็บเกี่ยวและนวดข้าวแล้ว ตากข้าวเปลือก 2-3 วัน ร้อยละ 41.90 เท่ากับเกษตรกรที่ ยอมรับว่าต้องมีการเก็บในดงปิดฉนิกเพื่อเก็บรักษา คุณภาพข้าวและป้องกันสัตว์ศัตรูข้าว อีกทั้งพบว่า เกษตรกรร้อยละ 41.10 ยอมรับการเก็บรักษาข้าวเปลือก ในยุ้งฉาง หรือใส่ภาชนะที่ต้องแยกออกจากข้าวที่ผลิต โดยวิธีอื่น นอกจากนั้นพบว่า เกษตรกรทั้งหมด ไม่ ยอมรับการตากสุ่มซังในนาข้าวมากกว่า 3 วัน เพื่อให้ เมล็ดข้าวแห้ง เหตุผลของการไม่ยอมรับมีเพียงเหตุผล เดียว คือ ขาด

การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีการยอมรับ การปลูกข้าวอินทรีย์แตกต่างกัน เกษตรกรที่มีเพศ แตกต่างกันมีการยอมรับวิธีการปลูกข้าวอินทรีย์เกี่ยวกับ อายุกล้าที่ปลูกควรมีอายุประมาณ 30 วัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F^2=6.082$) โดย เกษตรกรชายยอมรับเทคโนโลยีนี้ 35 คน ไม่ยอมรับ 49 คน ส่วนเกษตรกรหญิงยอมรับ 29 คน และไม่ยอมรับ 16 คน ส่วนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกร ปรากฏว่า เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกันมีการยอมรับการใส่ปุ๋ยมูล สัตว์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F^2=6.082$) โดยเกษตรกรชายยอมรับเทคโนโลยีนี้ 35 คน ไม่ยอมรับ 49 คน ส่วนเกษตรกรหญิงยอมรับ 29 คน และไม่ยอมรับ 16 คน สำหรับการไม่ใส่ปุ๋ยเคมีของ เกษตรกรพบว่า เกษตรกรเพศชายและหญิงยอมรับ เทคโนโลยีนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F^2=6.082$) โดยเกษตรกรชายยอมรับเทคโนโลยีนี้ 49 คน ไม่ยอมรับ 35 คน ส่วนเกษตรกรหญิงยอมรับ 16

คน และไม่ยอมรับ 29 คน เกษตรกรที่มีอายุ ระดับ การศึกษา พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ประสบการณ์การปลูก ข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และความรู้การปลูกข้าว อินทรีย์ แตกต่างกัน มีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อวิจารณ์

จากผลการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการปลูก ข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 129 คน ที่ทำการศึกษาน ใน ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ได้พบว่า เกษตรกรมีความรู้ที่น้อยที่สุดได้คะแนน 39 คะแนน และ เกษตรกรมีความรู้มากที่สุดได้คะแนน 89 คะแนน เกษตรกรจึงมีคะแนนความรู้เฉลี่ย 59.80 คะแนน แสดง ให้เห็นว่าเกษตรกรที่ทำการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการ ปลูกข้าวอินทรีย์ค่อนข้างน้อย จากการพิจารณาการมี ความรู้ของเกษตรกรปรากฏผลดังต่อไปนี้

ความรู้ที่เกษตรกร มีความรู้การเก็บเกี่ยวข้าว ด้วยแรงคนควรทำหลังจากข้าวออกดอก ประมาณ 30 วัน เป็นเพราะเกษตรกร โดยทั่วไปได้จากประสบการณ์ ส่วน เกษตรกรตอบไม่ถูกเป็นเพราะเกษตรกรไม่ได้สังเกตและ จดจำว่าข้าวจะแก่พอที่จะเกี่ยวได้หลังจากข้าวออกดอกก็ วน และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำนาค้าจึง ไม่มี ประสบการณ์นอกจากนี้เกษตรกรส่วนน้อยที่มีการเกี่ยว ข้าวด้วยมือแล้วนวดเพราะพฤติกรรมของเกษตรกร ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการใช้รถเกี่ยวข้าว จึงไม่เห็น ความสำคัญที่จะมีความรู้ สำหรับความรู้การปลูกข้าว อินทรีย์เกษตรกรยังมีความคิดว่าสารเคมีที่เป็นปุ๋ยจะทำ ให้ได้ปริมาณผลผลิตมากกว่า การใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่าง เดียวและคงจะไม่เป็นอันตราย ส่วนความรู้การใช้ปุ๋ยมูล สัตว์ในนาข้าวเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เกษตรกรเห็นว่า ปุ๋ยมูลสัตว์ถ้าใส่ในปริมาณใกล้เคียงกับปุ๋ยเคมีก็จะเห็นว่า ไม่มีคุณภาพ และเกษตรกรไม่ได้เก็บข้าวหลังจากเก็บ เกี่ยวเพราะเกษตรกรจะขายข้าวสด สำหรับความรู้ข้าว

พันธุ์ปทุมธานีเป็นข้าวชนิดไวแสง ซึ่งเกษตรกรทั้งหมดไม่เข้าใจว่าข้าวไวแสงและไม่ไวแสงมีความสำคัญอย่างไรก็ไม่ได้ใส่ใจทำให้ไม่มีความรู้ และการกำจัดวัชพืชต้องกระทำในช่วง 2 เดือนหลังการหว่านเพราะจะทำให้วัชพืชโตได้ เกษตรกรมีวิธีการกำจัดวัชพืชก่อน 2 เดือนจากการหว่าน

จากผลการศึกษาความรู้การปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรความรู้เกี่ยวกับการใช้แสงไฟล่อกับดักและกาเวนเขียว เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการกำจัดแมลง เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการกำจัดแมลงแบบนี้ค่อนข้างน้อยซึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีเวลาและสิ้นเปลือง อีกทั้งนิยมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงมากกว่าเพราะสะดวกกว่านั่นเอง สำหรับความรู้ที่ว่าการใช้สารสกัดชีวภาพหรือน้ำหมักเป็นการช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน ถึงแม้เกษตรกรจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารสกัดชีวภาพหรือน้ำหมักเพื่อการปลูกข้าวอินทรีย์บางส่วนแล้วก็ตาม แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ยังไม่มีความรู้เพราะยังมีการใช้สารเคมีในการปลูกอยู่นั่นเอง จากผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับ การรักษาสมดุลทางธรรมชาติ โดยการแพร่ขยายปริมาณของแมลงที่มีประโยชน์ เช่น ตัวเบียนตัวห้ำ ไม่สามารถควบคุมแมลงและศัตรูศัตรูข้าว ข้อมูลที่ถูกคือ ตัวห้ำตัวเบียน สามารถควบคุมแมลงและศัตรูศัตรูข้าว จะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังไม่รู้จัก อีกทั้งพบว่าเกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนช่วยตัดวงจร การระบาดของโรค แมลง และศัตรูศัตรูข้าว น้อย เป็นเพราะเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวในพื้นที่ทำการศึกษานั้น ไม่มีพฤติกรรมปลูกพืชหมุนเวียน เพราะไม่มีเวลาจากการที่มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในการเตรียมดิน เกษตรกรที่ทำการศึกษาทั้งหมด ยอมรับการไถกลบฟางหรือตอซังข้าว พืชสดอื่น ๆ ก่อนการปลูกข้าวอินทรีย์ รวมทั้งก่อนการปลูกข้าวมีการไถตะและไถแปร แต่เกษตรกรทั้งหมด

ไม่ยอมรับการปลูกพืชตระกูลถั่วก่อนการปลูกข้าวเพื่อช่วยในการปรับปรุงดิน จะเห็นได้ว่าการเตรียมดินของเกษตรกรนั้นโดยหลักใหญ่เกษตรกรยอมรับการไถกลบฟางหรือตอซัง ไถตะและไถแปรก่อนการปลูกข้าวอินทรีย์ และการปลูกพืชตระกูลถั่วก่อนการปลูกเพื่อช่วยปรับปรุงดินนั้น เกษตรกรไม่อาจทำได้ เพราะปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกข้าวติดต่อกันจึงไม่มีระยะเวลาว่างในการปลูกถั่วเลย การเตรียมเมล็ดพันธุ์ พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรใช้ปลูกคือ ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 แต่ไม่มีเกษตรกรใช้ข้าวพันธุ์ข้าวหอมสุพรรณ ถึงแม้จะเคยใช้แต่เพราะเห็นว่าได้ผลไม่ค่อยดีเท่าที่คาด เกษตรกรมีการ เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์เอง และซื้อเมล็ดพันธุ์มาใช้ปลูกและก็ไม่ค่อยยอมรับเทคโนโลยีการแช่น้ำเกลือหรือผงฟูเพื่อล้างสารเคมีออกก่อนการนำไปปลูก ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว และเกษตรกรนิยมซื้อเมล็ดพันธุ์เพราะสะดวกไม่ต้องหาที่เก็บและง่ายกว่าการเก็บเมล็ดพันธุ์เอง ด้านวิธีการปลูกเกษตรกรทั้งหมดยอมรับการปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตมใช้เมล็ดพันธุ์ไร่ละ 15-20 กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรที่ยอมรับเทคโนโลยีเกี่ยวกับอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้การปลูกแบบนาดำควรรี 7-10 กิโลกรัมต่อไร่ เท่ากับเกษตรกรที่ปักดำระยะ 20 x 20 เซนติเมตร และจำนวนต้นที่ปลูกจับละ 3-5 ต้น ส่วนอายุกล้าที่ไม่ใช้ปลูกควรมีอายุ 30 วันเป็นเทคโนโลยีที่เกษตรกรยอมรับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ไม่ยอมรับเทคโนโลยีทั้ง 4 เทคโนโลยี และ 3 เทคโนโลยีร่อยตามลำดับนั้นมีเหตุผลว่าเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ได้ใช้เพราะไม่ได้ทำนาคำนั่นเอง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้งหมด เท่ากับการใส่ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ไร่ละ 5 ลิตร ส่วนการใส่มูลสัตว์ คือ มูลไก่ไร่ละ 500 กิโลกรัม หรือมูลวัวไร่ละ 1000 กิโลกรัม เท่ากับผู้ที่ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี สำหรับการไม่ยอมรับของเกษตรกรที่ไม่ใส่มูลสัตว์ เพราะเกษตรกรมีปัญหาการหามูลสัตว์มาใช้ โดยเฉพาะมูลวัวที่ต้องใช้ถึงไร่ละ 1000 กิโลกรัม จากการ

ที่ปริมาณวัสดุลงในกรณีที่ใช้เครื่องจักรกล และรถไถจึงหาเมล็ดข้าวยากและไม่ยอมรับการใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกร เพราะเกษตรกรเห็นว่าปุ๋ยเคมีมีราคาแพง จึงมีการใช้น้ำชีวภาพหรือน้ำหมักที่ทำเองเพราะเป็นการประหยัด

การป้องกันกำจัดวัชพืช ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับวัชพืชเป็นปัญหาที่สำคัญเพราะมีผลถึงการเจริญเติบโตของต้นข้าว และปริมาณผลผลิตของข้าวจึงมีเทคโนโลยีที่ป้องกันกำจัดวัชพืชที่มีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดยอมรับการป้องกันกำจัดวัชพืช โดยการไถกลับตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดินและกำจัดวัชพืชหลังข้าวขึ้นแล้ว 15 วันโดยการถอน รวมทั้งการการรักษาระดับน้ำในนาที่ 5 เซนติเมตร หลังจากข้าวขึ้นแล้ว และการใช้มือถอนเทคโนโลยีเดียวที่เกษตรกรไม่ยอมรับทั้งหมด คือ การใช้พืชตระกูลถั่วปลูกเป็นพืชหมุนเวียนด้วยเหตุผลที่ว่าพื้นที่นาไม่มีช่วงว่างเพื่อปลูกถั่ว เพราะมีการปลูกข้าวติดต่อกันเกือบตลอดเวลา การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช โรคและแมลงศัตรูพืชเป็นปัญหาสำคัญของการปลูกข้าว เช่นเดียวกับวัชพืช จากผลการศึกษาเกษตรกรทั้งหมด ยอมรับเทคโนโลยีเกี่ยวกับการใช้ข้าวพันธุ์ต้านทานโรคและแมลง คือ ข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 เป็นข้าวที่ต้านทานเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพลี้ยกระโดดหลังขาวโรคไหม้ และโรคขอบใบแห้ง การเตรียมแปลงที่ดีก่อนปลูกข้าวเพื่อลดการระบาดของ การใช้สะเดาเพื่อใช้ขับไล่แมลงการตรวจแมลงทุก 7 วัน เพื่อดูการระบาดของแมลง และใช้สารสกัดพืช เช่น สะเดา ตะไคร้หอมฉีดพ่นเพื่อกำจัดแมลง ซึ่งอาจเป็นเพราะเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถใช้ได้ผลดี และสะดวก ส่วนเทคโนโลยีการใช้แมลงที่เป็นศัตรูทางธรรมชาติเป็นตัวเบียน ตัวห้ำ เกษตรกรที่ไม่ยอมรับเทคโนโลยี ด้วยเหตุผลว่าไม่รู้จัก และเทคโนโลยีที่เกษตรกรทั้งหมด ไม่ยอมรับคือ การใช้แสงไฟล่อใช้กับดักและใช้กาเหมาด้วยเหตุผลว่าไม่มี

เวลาและสิ้นเปลือง การเก็บเกี่ยว เทคโนโลยีที่เกษตรกรทั้งหมด ยอมรับและนำไปปฏิบัติ คือ การเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวแล้วตากบนลาน 1-2 วัน เพื่อให้ความชื้นเหลือ 14 เปอร์เซ็นต์ ส่วนการสีข้าวอินทรีย์ต้องมีการแยกออกจากข้าวทั่วไปเกษตรกรยอมรับที่เหลือไม่ยอมรับเทคโนโลยีนี้ด้วยเหตุผลว่าไม่มีโรงสีและเทคโนโลยีการเกี่ยวข้าวโดยใช้เกี่ยวต้องตาก 2-3 แดด ก่อนการนวด ไม่มีเกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีนี้เลย ด้วยเหตุผลว่าการเกี่ยวด้วยเกี่ยวช้า เสียเวลา ใช้รถเกี่ยวดีกว่า การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว จากผลการศึกษา เกษตรกร ยอมรับว่าหลังจากเก็บเกี่ยวและนวดข้าวแล้วตาก ข้าวเปลือก 2-3 วัน และต้องมีการเก็บในถุงปิดผนึก เพื่อเก็บรักษาคุณภาพข้าว และป้องกันศัตรูข้าวรวมทั้งการยอมรับของเกษตรกรเกี่ยวกับการเก็บรักษาในยุ้งฉางหรือใส่ภาชนะ ต้องแยกออกจากข้าวที่ผลิตโดยวิธีอื่น ส่วนเกษตรกรผู้ไม่ยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวด้วยเหตุผลที่ชัดเจนว่าเป็นเทคโนโลยีที่ไม่จำเป็นเพราะได้ขายข้าวในสภาพขายสด การเก็บข้าวเปลือกจึงไม่จำเป็น นอกจากนั้นยังได้พบว่า เทคโนโลยีการตากสุ่มซึ่งในนาข้าวนาน 3 วัน เพื่อให้เมล็ดข้างแห้ง เกษตรกรทั้งหมด ไม่ยอมรับเทคโนโลยีนี้ด้วยเหตุผลว่าเกษตรกรไม่ได้เกี่ยวโดยเกี่ยวและเกษตรกรทั้งหมดได้ใช้รถเกี่ยวและขายสด เทคโนโลยีนี้จึงไม่จำเป็นที่เกษตรกรต้องยอมรับ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลได้คือ เกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ประสบการณ์การปลูกข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และความรู้การปลูกข้าวอินทรีย์แตกต่างกัน มีการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 มีปัจจัยเพียง 1 ปัจจัย คือ เพศของเกษตรกร แตกต่างกันมีการยอมรับวิธีการปลูก ที่เกี่ยวกับอายุกล้าที่ปลูกควรมีอายุประมาณ 30 วัน โดยเกษตรกรหญิงมีการยอมรับมากกว่า เช่นเดียวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แต่การไม่ใส่ปุ๋ยเคมีเกษตรกรชายยอมรับมากกว่าเกษตรกรหญิง ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรหญิงเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้เร็วกว่าเกษตรกรชาย แต่การไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเกษตรกรชายยอมรับได้มากกว่า อาจเป็นเพราะเกษตรกรชายเข้าใจในเรื่องนี้ก้าวหน้าไกลกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและหาวิธีการลดต้นทุนเพื่อการผลิตข้าวอินทรีย์
2. รัฐบาลควรมีประกันรายได้จากการจำหน่ายข้าวอินทรีย์
3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการหาแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร การพัฒนาการทำปุ๋ยอินทรีย์และการประยุกต์ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการปลูกข้าวอินทรีย์

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2545. **ข้าวกับคนไทย.**

กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร

รสสุคนธ์ พุ่มพันธุ์วงศ์. 2549. **การปลูกข้าว**

หอมมะลิอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ประสานมิตร

รุจิพร จารุพงศ์. 2543. **การติดตามโครงการ**

เร่งรัดการผลิตและปรับปรุงคุณภาพข้าวหอม

มะลิ :ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับ

เทคโนโลยีของเกษตรกรในอำเภอแปลงยาว

จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร,

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยข้าว. 2548. **หลักการผลิตข้าวอินทรีย์.**

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์

อภิรดี โกมลศิริ. 2531. **ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ**

การทำและการใช้ปุ๋ยหมักของเกษตรกรใน

อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยาลัยเกษตร

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริม

การเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**การยอมรับเทคโนโลยี การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ของเกษตรกร
ในเขตบ้านโดน อำเภอปากงึม นครหลวงเวียงจันทน์
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

**Farmer's Adoption on Dry Season Soybean Cultivation
Technology in Done Village, Parkngum District,
Vientiane Capital, Lao P.D.R.**

สายทอง แพงนุปผา¹ ประเด็ม ฉ่ำใจ² และพิชัย ทองดีเลิศ³
Saithong phengboupha¹ Praderm Chumjai² and Pichai thongdeelt³

ABSTRACT

The objectives of this research were to study farmers' socio-economic background, the knowledge on soybean cultivation technology in dry season of farmers, technology adoption of farmers soybean cultivation in dry season, the relationships between socio-economic factors with technology adoption on farmers' soybean cultivation, problems and suggestions of farmer's dry season soybean cultivation technology of farmers in Done Village, Parkngum District, Vientiane Capital, Lao P.D.R. The total of 88 farmers were interviewed by using interview schedule. The percentage, mean were used to analyzed data and Chi- square was used to test hypothesis at 0.05 significant level.

¹นิสิตปริญญาโท ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

³รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Chatujak Bangkok, Thailand.

This study results revealed that, age, education level, labor, area size, income, extension officer connection and knowledge of dry season soybean cultivation had relationship with dry season soybean cultivation adoption of farmers significantly different of statistical at 0.05 level. The farmers had adopted dry season soybean cultivation technology through real practice. The main problem of farmers was water utilization. Most of facing problems were the few water sources in the locality. The suggestion of this study was irrigation system should be adequately managed by the irrigation officers

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ความรู้ และการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตบ้านโคก อำเภอบางแก้ว นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ปลูกถั่วเหลืองทั้งหมดในเขตบ้านโคก อำเภอบางแก้ว นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 88 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา แรงงาน ขนาดพื้นที่ รายได้ การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และความรู้ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งโดยนำเอาเทคโนโลยีไปปฏิบัติ

จริง เกษตรกรมีปัญหาเรื่องการให้น้ำมากที่สุด ปัญหาที่พบ คือ แหล่งน้ำในท้องถิ่นมีน้อย ข้อเสนอแนะ คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้ามาจัดระบบน้ำชลประทานให้เพียงพอ

บทนำ

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศเกษตรกรรมมีพื้นที่ทั้งหมด ในประเทศ โดยรวม 236,800 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรประมาณ 5.5 ล้านคน และมีเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1,070,000 เฮกตาร์ และเป็นพื้นที่นา 732,100 เฮกตาร์ พื้นที่นาและปลูกพืชสำรอง ส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยประชากรมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักประมาณร้อยละ 80 อีกทั้งสภาพภูมิประเทศและ ดิน ฟ้า อากาศของประเทศลาวเหมาะสำหรับการปลูกพืชตระกูลถั่ว อีกด้วย

ถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มีถิ่นกำเนิดในแถบสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีการปลูกถั่วเหลืองมาแล้วไม่น้อยกว่า 3,000-5,000 ปี (อเนก รัตนกมลกันต์, 2542) แต่ในประเทศลาวนั้น มีหลักฐานและข้อมูลว่าเริ่มมีการปลูกถั่วเหลือง โดยเจ้าหน้าที่กรมปลูกฝักรกระทรวงเกษตรประเทศลาวได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเป็นผู้ปลูกถั่วเหลืองในปี พ.ศ. 2521

รัฐบาลได้ชักชวนให้ประชาชนหันมาบริโภคถั่วเหลือง เพราะว่าเป็นพืชที่ปลูกง่ายและมีคุณค่าทางอาหารสูง ถั่วเหลืองนอกจากจะสามารถใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับปรุงแต่งอาหาร และเครื่องดื่มแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ถือได้ว่าเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรและประเทศอีกด้วย ดังนั้นในการปลูกถั่วเหลืองจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ส่งเสริมและพัฒนาทางเทคโนโลยีการปลูกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้นและใช้ต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด ซึ่งจะเป็นการช่วยลดต้นทุนของเกษตรกร และยังช่วยให้เกษตรกรมีทุนทรัพย์ที่จะดำเนินการทำการแปรรูปหลังทำนาเสร็จอีกด้วย โดยส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเหมาะสม พัฒนาระบบชลประทานที่ดี การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เป็นต้น

ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับถั่วเหลืองเป็นพิเศษ โดยมอบหมายให้กรมปลูกพืช กระทรวงเกษตร ทำการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีช่วยในการปลูกถั่วเหลือง เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตถั่วเหลืองให้มากขึ้น และเพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ พอสรุปได้ว่าถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่น่าสนใจสำหรับเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าถั่วเหลืองเปรียบเหมือนถั่วทองที่อาจยกฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรและประเทศชาติได้ในช่วงที่ผ่านมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ได้มีการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกระทรวงเกษตรลาวอย่างจริงจังและยังมีโครงการทดลองการผลิตวัตถุดิบในส่วนของวัตถุดิบอาหารสัตว์ (ถั่วเหลือง) ภายใต้ความร่วมมือด้านการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมระหว่างไทย-ลาว ทางโครงการยังมีการศึกษาถึงเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยโครงการมุ่งเน้นให้เกษตรกรปฏิบัติตามหลักวิชาการส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการผลิตถั่วเหลืองโดยเกษตรกรเอง

เนื่องจากเกษตรกรไม่เข้าใจถึงสถานการณ์ของการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งที่เป็นจริงในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้งของเกษตรกร การศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้งของเกษตรกรบ้านโดน อำเภอเมืองปากงึม นครหลวงเวียงจันทน์ จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษา และจะเป็นผลประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองในประเทศลาว เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทางโครงการสามารถนำผลจากการศึกษานี้ไปใช้เป็นส่วนประกอบสำหรับการให้คำแนะนำส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองให้แก่เกษตรกร และปรับปรุงแก้ไขปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตให้เหมาะสมตรงกับความต้องการของเกษตรกร และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร
2. ความรู้ในด้านเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร
3. การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร
4. ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร
5. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร

อุปกรณ์ และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรผู้ปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งทั้งหมดในเขตบ้านโดน อำเภอปากงึม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโดนน้อย จำนวน 45 ราย และบ้านโดนใหญ่ จำนวน 43 ราย รวมประชากรทั้งหมด

จำนวน 88 รายซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ในเขตโครงการชลประทานแม่น้ำโขง ในอำเภอเมืองปากงึม นครหลวงเวียงจันทน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ประกอบด้วยเนื้อหาสัมภาษณ์ 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในการทดสอบเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษากับกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งที่ไม่ใช่กลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษารวม 20 คน จากนั้นก็นำมาวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือเฉพาะในส่วนของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 ผลปรากฏว่า แบบสัมภาษณ์ในส่วนนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (alpha) เท่ากับ 0.78 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยใช้ไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกร มีอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.1 ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 44.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 5 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 และใช้แรงงานจำนวน 1-3 คนในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง คิดเป็นร้อยละ 54.5 และส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครอบครัว 2 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 ในขณะที่ไม่ได้จ้างแรงงานเลย คิดเป็นร้อยละ 79.5 โดยที่เกษตรกรทุกคนมีอาชีพหลักคือการทำนา คิดเป็นร้อยละ 100 และมีขนาดพื้นที่ในการปลูกถั่วเหลือง 1 – 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.4 ถือครองพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองเป็นของตัวเองทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลือง น้อยกว่า 2,800 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลือง มากกว่า 2,800 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 46.5 เกษตรกรมีต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 1,430.8 บาท เกษตรกรมีผลผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ย 372.1 กิโลกรัมต่อไร่ โดยผลผลิตถั่วเหลืองมากที่สุด 500 ก.ก. ต่อไร่ และผลผลิตต่ำสุดเท่ากับ 250 ก.ก. ต่อไร่ สำหรับราคาเฉลี่ยที่ขายได้เท่ากับ 8 บาท ต่อ ก.ก. เกษตรกรทุกคนใช้ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60 คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง 2 – 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 59.1 และเกษตรกรทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มบริษัท คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 32.8 การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 1 – 2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 90.9

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดู แล้งของเกษตรกร

ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.4 มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งในระดับปานกลาง โดยทำแบบทดสอบได้คะแนนอยู่ในช่วง 7-13 คะแนน เกษตรกรตอบแบบสอบถามได้คะแนนสูงสุด 18 คะแนน ต่ำสุด 8 คะแนนจาก

คะแนนเต็ม 20คะแนน และพบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งเฉลี่ย 13.50 คะแนน จากข้อมูลในด้านการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาแต่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ตอนที่ 3 การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ของเกษตรกร (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง	ยอมรับ		ไม่ยอมรับ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การเตรียมเมล็ดพันธุ์				
- ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งแปลงที่ไม่มีโรคระบาด	80	80.9	8	9.1
- เมล็ดพันธุ์ต้องมีความสมบูรณ์ปราศจากร่องรอยการทำลายโรค และแมลง	81	92.0	7	9.1
- เมล็ดพันธุ์มีความงอกไม่น้อยกว่า 75 %	56	63.6	32	36.4
- ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 12- 15 กิโลกรัมต่อไร่	86	97.7	2	2.3
2. การเตรียมดิน				
- การปลูกโดยไม่มีการเตรียมดิน	88	100	-	-
- ตัดตอซังข้าวให้สั้นลงแล้วใช้ไม้ปลายแหลมหรือเสียมเจาะดิน	88	100	-	-
3. วิธีการปลูก และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์				
- ระยะระหว่าง 50 ซม. ระยะระหว่างหลุม 20 ซม.	88	100	-	-
- ปลูกหลุมละ 3 – 4 ต้น	86	97.7	2	2.3
- ใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 12 -15 ก.ก. / ไร่	86	97.7	2	2.3
- หยอดเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองให้ลึกลงในดินประมาณ 2 – 3 ซม.	86	97.7	2	2.3
- เมื่อหยอดเมล็ดแล้วควรกลบทันที เพื่อเมล็ดจะไม่ได้ถูกแดดเผา	20	22.7	68	77.3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง	ยอมรับ		ไม่ยอมรับ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. วิธีใช้เชื้อไรโซเบียม				
- การเก็บเชื้อไรโซเบียมไว้ในที่เย็น ในร่ม หรือใกล้โถงน้ำ มีอากาศเย็น	22	25.0	66	75.0
- เชื้อไรโซเบียมน้ำหนักถุงละ 200 กรัม สามารถนำไปคลุกกับ เมล็ดปลูกได้ในเนื้อที่ 1 ไร่	88	100	-	-
5. การใช้ปุ๋ย				
- การใช้ปุ๋ยโดยใช้วิธีหยอดใส่ก่อนหลุมก่อนปลูก	86	97.7	2	2.3
6. การให้น้ำ				
- ให้อ่อนปลูก	86	97.7	2	2.3
- ให้อ่อนปลูก	11	12.5	77	87.5
- เฉลี่ยการให้น้ำ 2-3 อาทิตย์ต่อครั้ง	81	92.0	7	8.0
- การให้น้ำแบบบนผิวดินโดยปล่อยท่วมแล้วปล่อยออก	88	100	-	-
7. การป้องกัน และกำจัดวัชพืช				
- กำจัดวัชพืชโดยแบบแรงงานหรือเครื่องจักรกลเมื่อ อายุ 15-20 วันก่อนถั่วเหลืองจะออกดอก	38	43.2	50	56.8
- กำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี เช่น เนคทรากลอร์ (40% อีซี) และออลาคอร์ (48% อีซี) ก่อนถั่วเหลืองจะงอก	-	-	88	100
8. การป้องกัน และกำจัดโรคแมลงและศัตรู				
- โรคราสนิม โรคแอนแทรคโนส โรคราน้ำค้าง โรคโคนต้นเน่าดำ ได้เก็บเศษซากพืชที่เป็นโรคเผาทำลายนอกแปลงปลูก และใช้ สารเคมี	5	5.7	83	94.3
- การป้องกันและกำจัดหนูใช้กับดัก	2	2.3	86	97.7
- การป้องกัน และกำจัดหนูโดยใช้สารเคมี	42	47.7	46	52.3
9. การเก็บเกี่ยว				
- เก็บเกี่ยวตามอายุพันธุ์ ประมาณ 90 วัน	-	-	88	100
- เก็บเกี่ยวจากสีของฝักแก่จากโคนต้นขึ้นไป จะสังเกตจากฝัก ที่เปลี่ยนสีจากสีเขียวมาเป็นสีฟางหรือสีน้ำตาล	82	93.2	6	6.8

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง	ยอมรับ		ไม่ยอมรับ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10. การเก็บรักษา				
- การเก็บรักษาถั่วเหลืองในถุงไนพลาสติก หรือภาชนะที่ปิดได้สนิทป้องกันความชื้นได้	85	96.6	3	3.4
- การวางถุงบรรจุเมล็ดถั่วเหลืองในโรงเรือนจะต้องวางบนแคร่ที่ยกสูงจากพื้นประมาณ 10 ซม. หลีกเลี่ยงการวางบนพื้นซีเมนต์	82	93.2	6	6.8

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ วิธีใช้เชื้อไรโซเบียม การป้องกันและกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู การเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน วิธีการปลูกและอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แรงงาน ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกและอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การป้องกันและกำจัด

โรคแมลงและศัตรูการป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขนาดพื้นที่ ในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกและอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การให้น้ำ การป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รายได้ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในด้าน การให้น้ำ การป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน การให้น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 2)

สมมติฐานที่ 2 ความรู้ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ในด้าน การ

ป้องกันและกำจัดวัชพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 2)

ข้อวิจารณ์

จากผลการวิจัยเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตบ้านโคกอำเภอบางบาล นครหลวงเวียงจันทน์ สามารถวิจารณ์ผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 31-40 ปี ซึ่งเป็นผู้นำครอบครัว จัดอยู่ในวัยกลางคน ว่างงาน และไม่ได้รับการศึกษาเนื่องจากเกษตรกรเป็นชาวชนบทซึ่งการได้รับโอกาสในการศึกษา น้อยกว่าชาวเมือง ส่วนใหญ่เกษตรกรมีจำนวนสมาชิก 1-

5 คน ซึ่งครอบครัวแต่ละครอบครัวประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก 1-3 คน รวมกับผู้สูงอายุ เช่น ปู่กับย่า ตากับยาย ส่วนใหญ่จึงใช้แรงงานในครอบครัวในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง คูแล และเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งแต่ละครอบครัวจะใช้แรงงาน 1-3 คน โดยที่เกษตรกรมีอาชีพหลักคือการทำนาคิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลือง 2-5 ปี และมีขนาดพื้นที่ในการปลูกถั่วเหลือง 1-5 ไร่ โดยการถือครองพื้นที่เป็นของตนเอง ได้รับมรดกจากพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 2,800 บาท ต่อปี และต้นทุนเฉลี่ย 1,430.8 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 372.1 กก. ต่อไร่ สำหรับราคาเฉลี่ยที่ขายได้ 8 บาทต่อก.ก และเกษตรกรทุกรายเป็นสมาชิกกลุ่มบริษัท ภายหลังจากกลุ่มบริษัทได้เข้ามาส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งเห็นชัดเจนว่าครอบครัวของเกษตรกรมีงานทำหลังการทำนา และมีรายได้

ตารางที่ 2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรกับการยอมรับเทคโนโลยี

การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง

ข้อความ	การเตรียมเมล็ดพันธุ์	การเตรียมดิน	วิธีการปลูกและอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์	วิธีการใช้			การป้องกันและกำจัดวัชพืช	การป้องกันและกำจัดศัตรู	การป้องกันกำจัดโรค	การเก็บเกี่ยว	การเก็บรักษา	แปลผล
				วิธีใช้เชื้อไรโซเบียม	การใช้ปุ๋ย	การให้น้ำ						
อายุ	0.000**	0.012*	0.000**	0.027*	0.547	0.126	0.000**	0.000**	0.000**	0.000**	0.000**	มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	0.002*	0.010*	0.000**	0.084	0.833	0.300	0.013*	0.017*	0.111	0.270	0.270	มีความสัมพันธ์
แรงงานที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง	0.010*	0.520	0.012*	0.323	0.517	0.255	0.000**	0.000**	0.108	0.856	0.856	มีความสัมพันธ์
ขนาดพื้นที่ในการปลูกถั่วเหลือง	0.006*	0.227	0.006*	0.052	0.624	0.006*	0.604	0.000**	0.355	0.624	0.624	มีความสัมพันธ์

ตารางที่ 2. (ต่อ)

ข้อความ	การเตรียมเมล็ดพันธุ์	การเตรียมดิน	วิธีการปลูก		วิธีการใช้		การป้องกันและกำจัดวัชพืช	การป้องกันและกำจัดโรคแมลงและศัตรู	การเก็บเกี่ยว	การเก็บรักษา	แปลผล
			และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์	วิธีการใช้เชื้อโรโซเบียม	การใช้ปุ๋ย	การให้น้ำ					
รายได้	0.468	0.853	0.158	0.712	0.213	0.005*	0.407	0.024*	0.085	0.375	มีความสัมพันธ์
การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร	0.003*	0.013*	0.651	0.087	0.618	0.001*	0.633	0.633	0.577	0.689	มีความสัมพันธ์
เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร	0.560	0.594	0.556	0.759	0.748	0.304	0.046*	0.304	0.978	0.572	มีความสัมพันธ์

หมายเหตุ: * หมายถึง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

** หมายถึง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.4 มีความรู้ระดับปานกลางและเกษตรกรมีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 38.6 จากข้อมูลในด้านการศึกษาเกษตรกรมีความรู้มากที่สุดในเรื่อง ถั่วเหลืองเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญที่ประกอบไปด้วยโปรตีนและไขมัน การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งเป็นการปลูกในเขตชลประทานและปลูกในนาหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ถั่วเหลืองใช้ผลิตอาหารต่างๆ เช่น เต้าเจี้ยว เต้าหู้ เต้าฮวย นมถั่วเหลือง ไอศกรีม การตากและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหลังจากนวดเมล็ดแล้วควรทำความสะอาดเมล็ดและนำเมล็ดไปตากบนลานคอนกรีตบนผ้าใบหรือพลาสติก 5 - 7 แดด เพื่อลดความชื้น การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีการตัดต่อซังเพื่อรักษาความชุ่มชื้นต่อดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของต้นถั่วเหลือง เชื้อโรโซเบียมเป็นแบคทีเรียชนิดหนึ่ง

ที่สามารถดึงเอาแก๊สไนโตรเจนจากอากาศที่พืชไม่สามารถนำมาใช้ได้มาสร้างเป็นสารประกอบไนโตรเจนที่พืชจะใช้ในการเจริญเติบโตและเพิ่มผลผลิต การปลูกเชื้อโรโซเบียมทุกครั้งต้องคลุกในที่ร่มแล้วนำมาวางรับแสงแดด และจากการศึกษาซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แสดงว่าเกษตรกรมีการสนใจศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งอยู่ตลอดเวลา หรืออาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ได้ให้ข้อมูลหรือคำแนะนำที่ดี ซึ่งเป็นข้อดีในการพัฒนาระบบการผลิตถั่วเหลืองฤดูแล้งให้ดียิ่งขึ้นกว่าปัจจุบัน

การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งในด้าน การเตรียมเมล็ดพันธุ์คิดเป็นร้อยละ85 การเตรียมดินร้อยละ 100 วิธีการปลูกและอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ร้อยละ82 วิธีใช้เชื้อไรโซเบียมร้อยละ63 การใช้ปุ๋ยร้อยละ97 การให้น้ำ ร้อยละ75 การเก็บรักษาร้อยละ 95 และพบว่าเกษตรกร ส่วนน้อยไม่ยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ในด้านการป้องกันและกำจัดวัชพืชคิดเป็นร้อยละ21 ด้าน การป้องกัน และกำจัดโรคแมลงและศัตรูร้อยละ18 และการเก็บเกี่ยวร้อยละ46 (ตารางที่ 1)

ปัญหา และข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

ปัญหาจากเกษตรกร

พบปัญหาเรื่อง พ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิต เนื่องจากปัญหาผลผลิตมีความชื้นหรือมีสิ่งเจือปนมาก การติดต่อสื่อสารหรือการได้รับข้อมูล ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ แหล่งน้ำในพื้นที่เพาะปลูกมีน้อย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เกษตรกรมีปัญหาเรื่อง พ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิตเนื่องจากปัญหาผลผลิตมีความชื้นหรือมีสิ่งเจือปนมากตรงจุดนี้ รัฐบาล และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ควรเข้าไปช่วยเหลือด้วยการให้ความรู้ และคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขที่ต้นตอของปัญหาโดยการเปิดอบรมหรือแนะนำเกี่ยวกับวิธีการหลังการเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ให้กับกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวเพื่อให้ได้คุณภาพ และลดความชื้น และลดสิ่งเจือปนให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อป้องกันพ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิต

2. การติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความสำคัญต่อความรู้ และการปฏิบัติที่ถูกต้องของเกษตรกรดังนั้นควรจัดให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้มีการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความรู้ และรับทราบปัญหาจากเกษตรกรโดยตรง และทันการณ์

3. แหล่งน้ำในพื้นที่เพาะปลูกไม่เพียงพอรองรับกับพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร ตรงจุดนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องเห็นความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องจัดระบบน้ำชลประทานให้เพียงพอกับพื้นที่ปลูก หรือเจ้าหน้าที่ชลประทานอาจจะรู้ได้ปริมาณน้ำในพื้นที่เกษตรกรมีเท่าไร เพื่อจะได้แนะนำ ให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในปริมาณเนื้อที่ที่สมดุลกับปริมาณน้ำในพื้นที่

4. กลุ่มเกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ป.5 มีสัดส่วนของการไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ จะต้องมีความสมบูรณ์ปราศจากร่องรอยการทำลายของโรค และแมลงในจำนวนที่สูง และยังพบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เกษตรกรที่จบประถมศึกษา ป.5 และ จบมัธยมศึกษาตอนต้นมีสัดส่วนของการไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ ที่มีความงอกไม่น้อยกว่า75 % ก่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน จึงสมควรที่จะต้องดูแลเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวเป็นกรณี พิเศษโดยพนักงานวิชาการส่งเสริมควรให้ความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้เมล็ดเมล็ดพันธุ์และอัตราความงอกเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองการเข้าถึง ความรู้ของเกษตรกรผ่านสื่อประเภทต่างๆ เพื่อนำไป พัฒนาระบบการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อบทบาทการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงาน อำเภอปากงึม นครหลวงเวียงจันทน์

สรุป

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และความรู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรดังนี้ คือ อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง แรงงานที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง รายได้มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง และ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2547. เกษตรดีที่เหมาะสม สำหรับถั่วเหลือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปิยรัตน์ นิ่มสกุล. 2539. การยอมรับการนำผักปลอดสารพิษมาบริโภคของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเขตดอนเมือง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุกัญญา จงใจศักดิ์. 2532. การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อเนก รัตนกมลกานต์. 2542. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาข้าวหลัก ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

นางสาวอนงนิตย์ ใจเกลี้ยง

ปัจจุบันนี้การทำกิจกรรมในรูปแบบเครือข่ายกำลังเป็นที่ยอมรับสำหรับหมู่คนทำงานในทุกชนชั้น เนื่องจากการทำงานเป็นเครือข่ายจะช่วยให้งานมีโอกาสประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ในทุกภาคส่วน เช่น เครือข่ายการศึกษา เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายสังคม เครือข่ายการสื่อสาร เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่เครือข่ายด้านการเกษตร ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นอาชีพหลักของประเทศ ก็ยังมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อการประสานงานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างในแต่ละคนหรือระหว่างกลุ่ม ซึ่งก็เชื่อว่าเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ของชุมชน กลุ่มและองค์กรได้อีกด้วย

วิสาหกิจชุมชนเป็นตัวอย่างของการทำกิจกรรมแบบเครือข่ายที่ดีอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน โดยวิสาหกิจชุมชนเป็นผลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดของแต่ละคน แต่ละกลุ่มที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของแต่ละท้องถิ่น สำหรับวิสาหกิจชุมชนในภาษาทางการนั้นหมายถึงชุมชนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการทำ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว

ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนก็หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

วิสาหกิจชุมชนเป็นของชุมชน มีกรรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีหน้าที่เชื่อมประสานให้เกิดการบูรณาการ ช่วยให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีหน่วยงานต่างๆ ยังทำหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ เหมือนเดิม วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกระบวนการหรือแนวทางที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้าง ระบบการพึ่งตนเอง ให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยการยึดหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”

เมื่อเกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นในหลายๆท้องถิ่น จึงเกิดการรวมตัวกันเป็น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยเครือข่ายนี้จะเป็นการสร้างความร่วมมือในการติดต่อกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยกัน ทั้งนี้จะรวมทั้งความร่วมมือในการประสานกับภาครัฐหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจะก่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน เช่น ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตข้าวกับกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย เป็นต้น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น ส่วนในด้านธุรกิจก็ทำให้มีการแลกเปลี่ยน

สินค้ากันหรือมีการจำหน่ายสินค้าด้วยกัน เช่น กลุ่มที่ผลิตข้าว นำสินค้าไปแลกกลุ่มผู้ผลิตทางการประมง เป็นต้น

จากการทำงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ที่ได้มีการทำงาน โดยประสานกับหน่วยงาน ตั้งแต่ระดับภูมิภาคลงไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งในขณะนี้ได้มีแพร่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย ในกรณีทางกรมส่งเสริมการเกษตร จึง ได้จัดให้มีการกำหนดให้ผู้ที่มีความประสงค์จะก่อตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมาจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามกำหนดในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มาจดทะเบียนจะได้รับสิทธิคุ้มครองและได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การได้รับ การรับรองตามกฎหมาย สามารถขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากคณะกรรมการฯ มีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ตามที่คณะกรรมการฯ กำหนดและตรงกับความต้องการของชุมชนอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีผู้ที่เข้ามาจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็นวิสาหกิจชุมชนประมาณ 32,500 แห่ง และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนประมาณ 60 แห่ง ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียน เช่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งประธาน ที่ อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่นี้ก็ได้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ผลจากการเข้าจดทะเบียนตามที่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน กำหนด ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของหลายหน่วยงาน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้จึงมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดมา

สำหรับกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้น โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตนอกจากจะเป็นการพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตรให้มีความทันสมัยทันเทคโนโลยีแล้ว สำหรับในส่วนของบุคคลระดับกลาง และระดับล่าง ก็นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดียิ่ง ยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้ผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกร ได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนสามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภคเองก็ได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วย จะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่ผ่านมา การทำงานของเจ้าหน้าที่ดูแลกลุ่มงานวิสาหกิจชุมชนในแต่ละท้องที่ส่วนใหญ่ มีการทำงานติดต่อสื่อสาร รายงานข้อมูลทางส่วนกลาง มีการติดต่อกันโดยใช้เครื่องโทรสาร (Fex) เป็นหลัก ทำให้ยากต่อการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ จึงได้มีการพัฒนาระบบนี้ขึ้นมา ซึ่งมีการทำงานโดยใช้ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน เป็นระบบงานที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ในช่วงแรกเป็นการพัฒนาในส่วนองวิสาหกิจชุมชน/ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการจดทะเบียนและการยกเลิก/ เพิกถอนทะเบียน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การบริหารจัดการข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค รวมทั้งการให้บริการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Online) <http://www.smce.doae.go.th> และเครือข่ายภายในสำนักงาน (Offline) <http://localhost/smce/> สามารถทำการค้นหา

ข้อมูลตามเงื่อนไขที่กำหนด และแสดงผลได้ทั้งทางหน้าจอหรือเครื่องพิมพ์

จากการสัมภาษณ์ คุณสิทธิชัย เจริญกิตติศัพท์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 ประจํา ส่วนทะเบียน และ ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ในการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนนั้น เจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ที่ในแต่ละอำเภอ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการกรอกข้อมูลการจดทะเบียนในแต่ละท้องที่ โดยใช้งานในส่วนของระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน เว็บไซต์ [http:// www.smce.doae.go.th](http://www.smce.doae.go.th) ซึ่งเจ้าหน้าที่ในแต่ละอำเภอจะมี password เป็นของตนเอง โดยการ Offline เข้าไป เพื่อกรอกข้อมูล และเมื่อมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ก็จะ Online ทางอินเทอร์เน็ต ให้นำข้อมูลทั่วไปเข้าไปปรับชมได้ ในส่วนนี้ทางส่วนกลางเองก็ไม่สิทธิ์ที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่างๆ คุณสิทธิชัย ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า เจ้าหน้าที่ ที่สามารถเข้ามาปฏิบัติงานในส่วนนี้ได้จะต้องได้รับการฝึกอบรมการใช้งานระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานของส่วนกลางก่อน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ได้อีกด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นการจัดทำโปรแกรมระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่อยู่ บางครั้งอาจมีปัญหากเกิดขึ้นบ้าง ก็ต้องค่อยๆ ปรับปรุงกันไป เช่น ในการกรอกข้อมูลของเจ้าหน้าที่ ในบางท้องที่ซึ่งขาดความสะดวกในเรื่องอุปกรณ์และเครื่องมือคอมพิวเตอร์ ในบางท้องที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และแนวทางการพัฒนาระบบในอนาคตข้างหน้า จะต้องมีการพัฒนาให้มีการจัดทำฐานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลให้ได้มากขึ้น และสิ่งที่สำคัญ ก็จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานของทั้งในหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ตลอดจนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งจะเป็นส่วนที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด

การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมาเป็นเครือข่ายบนอินเทอร์เน็ต โดยผ่านทางระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน จากการสนับสนุนให้มีการสร้างศูนย์ระบบข้อมูลสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนนี้ ได้มีการบูรณาการและการใช้ประโยชน์ร่วมกันในทุกภาคส่วน และจัดทำฐานข้อมูลด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลด้านการผลิตและการบริการ การตลาด และเครือข่าย องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร และเป็นแหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน โดยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นจะช่วยในการสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับเกษตรกร/ชุมชน มีการบันทึก ปรับปรุง และเข้าถึงข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น อินเทอร์เน็ตตำบล ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล เป็นต้น เพื่อสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและการบริการในท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าการนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้เพื่อจัดการเก็บข้อมูลที่มีอยู่มากมายจึงกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นในการนำมาใช้เพื่อการจัดเก็บข้อมูลต่างๆของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้วย เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ทั้งในหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องการจัดทำโปรแกรมระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน จึงนับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต้องมีการจัดการเป็นระบบ แยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน ซึ่งข้อมูล จะได้จากจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน นำมารวบรวมจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้

ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนนอกจากจะทำให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง และผู้ที่เป็นสมาชิกผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนของตนแล้ว ยังทำให้หลายๆท่านที่มีความสนใจเรื่องวิสาหกิจชุมชนได้ทราบข้อมูลต่างๆมากมายอีกด้วย ซึ่งในการจัดทำข้อมูลวิสาหกิจชุมชนทางระบบสารสนเทศนี้ เราสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลได้ที่ <http:// www.smce.doae.go.th>

เป็นเว็บไซต์ของวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะ ภายในระบบจะมีข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วอยู่ทั่วประเทศ และในการค้นหาข้อมูลสามารถระบุได้ว่าต้องการทราบข้อมูลของอะไรบ้าง เช่น ต้องการรู้ว่าวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับ พืชผัก มีกลุ่มใดบ้าง กลุ่มทำเครื่องจักรสานมีที่กลุ่มที่ใดบ้าง หากเราสนใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำสามารถติดต่อได้ที่ไหนบ้าง หรืออยากทราบว่าจังหวัดที่จังหวัดที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นมีการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกี่แห่ง เป็นต้น

การจัดทำระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน และมีการออนไลน์บนอินเทอร์เน็ตทำให้เราหลายคนสามารถคลายข้อสงสัยต่างๆมากมายได้ แต่ในขณะที่เดียวกันหากมองย้อนกลับไปซึ่งที่มาของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งก่อเกิดมาชาวบ้าน หรือเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกัน พื้นฐานเดิมของกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ มีความรู้เฉพาะตัวบุคคล ที่มาจากประสบการณ์จนกลายเป็นภูมิปัญญาส่วนใหญ่มีค่อนข้างสูงอยู่แล้วแต่ความรู้ที่เป็นความรู้แบบทางการ เช่น ความรู้ด้านวิชาการ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย ในส่วนนี้ควรจะได้รับการส่งเสริม และถ่ายทอด อย่างถูกต้อง เพียงพอ ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ความรู้เข้าด้วยกันได้อย่างเต็มที่ เพื่อสามารถนำไปใช้งานได้มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยในส่วนของวิสาหกิจชุมชนนี้ หากในกลุ่มหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในวิทยาการใหม่ๆ ที่เข้ามา คิดว่าการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่ม คงจะเป็นไปได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนก็เกิดมากยิ่งขึ้น และในไม่ช้าเครือข่ายเหล่านี้จะสามารถสื่อสารเชื่อมโยงไปได้ทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. 2548 . วิสาหกิจชุมชน. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 จ. ชัยนาท กรมส่งเสริมการเกษตร
- เสรี พงศ์พิศ และ สุภาส จันทร์หงส์ . 2548. ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตร. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด . กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2548. คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีกรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร
- [http:// www.smce.doae.go.th](http://www.smce.doae.go.th)

เทคโนโลยีสารสนเทศกับภาคการเกษตรไทย

นางสาวธานีณี จงเดิน

สังคมไทย สังคมเกษตร

เนื่องจากสังคมไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ครึ่งหนึ่งของประเทศจึงเป็นสังคมเกษตร ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค จึงทำกันแค่เพียงแต่ในบริเวณละแวกใกล้เคียง มีระบบการผลิตเป็นแบบเครือข่าย ความสนิทสนมใกล้ชิดกันในกลุ่มคณะของภาคเกษตรนี้จึงมีมากกว่าอาชีพที่อยู่นอกภาคการเกษตร อีกทั้งด้วยความคิดที่สามารถดำรงชีพกันได้เองในถิ่นที่อยู่ ที่ทำมาหากินของตน โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอะไรใหม่ๆที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ เพราะการดำรงชีพทางเกษตรของตนก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยไม่มีความเปลี่ยนแปลงใดๆเข้ามาเกี่ยวข้อง สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ในหมู่พรรคพวกของตน จึงเป็นส่วนหนึ่งทำให้ภาคเกษตรไม่ค่อยสนใจเปิดรับสิ่งใหม่ๆสักเท่าไร และก็เป็นเรื่องยากที่จะให้ใครนำสิ่งใหม่ๆเทคโนโลยีใหม่ๆ มาหยิบยื่นให้

ด้วยความคิดของเกษตรกรรุ่นเก่า ที่ไม่นับรวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เคยสัมผัสงานนอกภาคเกษตรแล้วกลับเส้นทางมาสู่ภาคเกษตรนั้น ทำให้บทบาทของเทคโนโลยีลงไปถึงภาคการเกษตรได้ยาก ความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมจึงมีมากกว่าภาคเกษตรกรรม และยิ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นอีกด้วย ที่เป็นเช่นนั้น สามารถพิจารณาได้จากกรณีที่สังคมไทยเป็นสังคมเปิด (Open society) จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกอย่างเต็มที่ อีกทั้งสังคมไทยเป็นสังคมที่หลากหลาย จึงง่ายที่จะรับเอา

ทุกสิ่งทุกอย่าง มากกว่าที่จะเลือกรับในสิ่งที่เหมาะสม นอกจากนี้สังคมไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกอย่างรวดเร็ว และสังคมไทยก็ยังเป็นสังคมที่หลากหลาย มีความแตกต่างกันอยู่ ทำให้การรับและไม่รับเอาสิ่งใหม่ๆในแต่ละสังคมต่างกัน ก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นได้ และความต้องการก้าวหน้าหรือความต้องการที่จะทัดเทียมประเทศอื่นนั้น ทำให้เรามองข้ามภาคเกษตร และหันมาให้ความสนใจเทคโนโลยีแทน แต่ลืมไปว่าประเทศไทยมีฐานมาจากสิ่งใด อีกทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยนั้นยังอยู่ในระดับพื้นฐาน เป็นไปอย่างเชื่องช้าและค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ผลกระทบทางกายภาพของการขยายตัวของประชากรต่อสถานะแวดล้อม เมื่อยังมีการใช้เทคโนโลยีน้อยมากเท่าใด ประชากรซึ่งอยู่ในความยากจนจำนวนมากก็ยิ่งจะถูกทิ้งห่างมากเท่านั้น

ปัจจุบันเป็นที่ทราบจากตัวอย่างของประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น ว่าสิ่งหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทำให้คนในประเทศอยู่ดีกินดี นั่นก็คือเทคโนโลยีที่ถูกปรับให้เข้ากับโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเอง ซึ่งเราต้องยอมรับว่าประเทศของเราไม่ได้มีฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ฐานของเราคือภาคเกษตรกรรม และการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศนั้น ไม่ใช่แค่การนำเข้าของเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะจะทำให้เกิดปัญหาตามมาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจในการที่จะให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา

เป็นส่วนหนึ่งของภาคเกษตร ไม่ใช่ให้ภาคเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยี

แต่การที่จะบอกว่าไม่รับเอาเทคโนโลยีเข้ามาเลยนั้นคงจะไม่ได้ เพราะประเทศจะต้องมีการก้าวหน้าไปเรื่อยๆ แต่ความก้าวหน้าของประเทศนั้นไม่จำเป็นต้องทิ้งภาคเกษตร เราสามารถที่จะปรับเอาเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งได้ เพียงแต่เราต้องรู้จักที่จะปรับใช้ให้เข้ากับสังคมเกษตรของเรา โดยพิจารณาทั้งด้านโครงสร้าง เศรษฐกิจในภาคเกษตรเอง และขีดความสามารถของบุคลากรในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

โครงสร้างพื้นฐานในภาคเกษตรที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

เนื่องจากองค์ประกอบใน โครงสร้างที่เชื่อมโยงกันหลายโครงสร้างมารวมกันก่อให้เกิดเป็นภาคเกษตรนั้น ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ แต่เมื่อพิจารณาให้ใกล้กับความเป็นจริงเข้าไปมากยิ่งขึ้น จะพบว่ามิเพียงแต่ไม่กึ่งองค์ประกอบเท่านั้น ที่เกี่ยวข้องกันอย่างแท้จริงอยู่ในภาคเกษตรเอง ดังนั้นจึงถือว่าองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเหมือนพื้นฐานให้กับใน โครงสร้าง เปรียบเสมือนเช่นเป็น โครงสร้างพื้นฐานนั่นเอง

ตัวของเกษตรกรเอง เป็นพื้นฐานและเป็นเป้าหมายที่ต้องเปิดใจรับเทคโนโลยีสารสนเทศ เปลี่ยนความคิดและทัศนคติ พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสให้กับสิ่งใหม่ๆ และเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงว่าสามารถที่จะนำไปสู่สิ่งที่ดี

ความรู้และบุคลากรด้านการเกษตร บุคลากร และความรู้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของภาคเกษตร ซึ่งผู้มีความรู้ในงานวิจัยนั้น จำเป็นต้องเลือกพัฒนาในสิ่งที่ประเทศต้องการ ไม่ใช่รับเอาเทคโนโลยีที่อื่นได้ทำไว้มาใช้ แต่ต้องเรียนรู้ โดยถือว่าเราคูดของเค้าได้แต่เราไม่จำเป็นต้องลอกของเขามาทั้งหมด พยายามศึกษาค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์โดยรวมที่สุด

เช่นเดียวกับนักส่งเสริมเกษตร ที่ต้องนำเอาความรู้ที่นักวิจัยได้พัฒนา ผลิต คิดค้น นำไปปรับและประยุกต์ให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย แต่จะยากก็ตรงที่ การเปลี่ยนความเชื่อที่ยึดถือกันมาแต่เดิมของเกษตรกรเอง ดังนั้นความสามารถของนักส่งเสริมจึงต้องผสมผสานกับความรู้ อื่นหลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นทางวิชาการ และทางจิตวิทยา เพื่อนำเกษตรกรไปสู่โลกปัจจุบัน โลกของเทคโนโลยีสารสนเทศ

หน่วยงานสนับสนุน ไม่ว่าจะทั้งนโยบายที่ ต้องมีรัฐเป็นผู้กำหนด ทั้งปัจจัยด้านทุนและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ต้องพึ่งพาจากภาคเอกชน

เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน

ข้อมูลที่เป็นความจริง ที่ใช้แทนสิ่งต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เมื่ออยู่ในรูปแบบที่เราต้องการใช้ หรืออยู่ในขณะที่เราต้องเรียกหา เราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าสารสนเทศ และเพื่อให้สารสนเทศเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เป็นระบบมากขึ้น จึงมีการจัดข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นในลักษณะเชิงระบบ (เช่น ภู่วรรณ , เทคโนโลยีสารสนเทศ บทบาทและความจำเป็น)

ซึ่งการกล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในที่นี้ไม่ได้จำกัดหรือเฉพาะเจาะจงรูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นรูปแบบใด แต่เป็นการมองเทคโนโลยีหลายๆด้าน ในมุมที่กว้าง พิจารณาในแง่ที่ว่าเมื่อเรามีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในภาคเกษตร แล้วนั้น ไม่ว่าจะเทคโนโลยีแบบใด ประเภทใด จะเกิดผลกระทบเช่นไรบ้างต่อโครงสร้างพื้นฐานในภาคเกษตร

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่ประกอบอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานแล้ว การที่จะนำเอาสิ่งใดหรือแม้กระทั่งการนำเอาเทคโนโลยีเข้าไปในโครงสร้างนั้น ย่อมมีผลส่งไปถึงยังที่ส่วนที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอยู่ในโครงสร้างอย่างแน่นอน แต่การที่จะส่งผลกระทบไปได้มากหรือน้อยขนาดไหนนั้นก็

ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน และหนึ่งในปัจจัยนั้นก็รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและตัวของโครงสร้างพื้นฐานเอง

พิจารณาโครงสร้างพื้นฐานในส่วนของเกษตรกร เมื่อโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ภาคเกษตรจึงเป็นภาคหนึ่งที่มีส่วนได้รับการหลงใหลเข้ามาของเทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านั้น ผลก็คือทำให้เกิดการไหลอย่างเสรีของความรู้ ข่าวสาร ทูคน แรงงาน สินค้า และการบริการ ซึ่งจะก่อให้เกิด

ความสามารถในการแข่งขันของภาคผลิตหรือบริการ

ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของชุมชน

และความสมดุลของสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

แต่การที่จะเกิดผลเช่นนี้ได้ นั้นเกษตรกรจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะปรับตนเองได้เร็วและทันกาล แต่เนื่องจากว่าพื้นฐานของด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศเรายังไม่แข็งแรง และเมื่อเปรียบเทียบในส่วนของภาคเกษตร ระหว่างเกษตรกรรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ นั้น คงจะมีแต่ในเรื่องของภูมิปัญญาความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรรุ่นเก่าเท่านั้น ที่มีอยู่มากกว่าในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้าไปสู่ภาคเกษตรก็ยิ่งทำให้อ่อนตัวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดผลกระทบขึ้นแก่ภาคเกษตร

เมื่อได้มีการนำเอาเทคโนโลยี เข้ามาเป็นส่วนช่วยในงานเพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขัน ในการผลิตของภาคเกษตรกรรมนั้น กลับกลายเป็นว่าได้เป็นการนำเอาเทคโนโลยีมาแข่งขันกันเอง ว่าเทคโนโลยีของใครล้ำหน้ากว่า เมื่อใช้ไม่ได้ไม่ถูกทางเช่นนี้รายได้ก็ไม่ได้เพิ่มขึ้น แต่หนี้สินกลับเพิ่มขึ้นแทน (<http://ednet.kku.ac.th>)

ผลกระทบต่อมาจึงไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง ขาดการพึ่งพากันมากกว่าแต่ก่อน ใครมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีกว่าก็นำไปเป็นตัวช่วยเพื่อสร้างสิ่งที่ดีกว่าในงานของตน เกิดการแก่งแย่งในเรื่องของข่าวสาร วัตถุดิบ และทรัพยากร ทำให้เกิดการแข่งขันกันเกิดขึ้น เน้นการผลิตเพื่อการจำหน่าย ผลผลิตของใครได้มากกว่าก็หมายถึงรายได้ที่มากกว่าเช่นกัน การพึ่งพากัน แบ่งปันกัน ระหว่างในภาคเกษตรด้วยกันเองจึงยิ่งน้อยลง

ความสมดุลระหว่างสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จึงน้อยลงกว่าแต่เดิม

ส่วนในแง่ของบุคลากรด้านการเกษตร เมื่อเกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้เทคโนโลยีได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาของงาน ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำงานของบุคลากรทางการเกษตร และช่วยส่งเสริมให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลามากในการลงพื้นที่เพื่อศึกษา ไม่ต้องเสี่ยงภัยกับงานที่เป็นอันตราย มีเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมสมัยใหม่ทำให้ติดต่อถึงกันได้สะดวก อีกทั้งยังสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจำลองรูปแบบของสิ่งที่มองไม่เห็นตัว ใช้ในการค้นหาข้อมูลที่มีจำนวนมากและแพร่กระจายอยู่ทั่วโลก สามารถค้นหารายงานวิจัยที่มีผู้เคยทำไว้แล้วและที่เก็บไว้ในห้องสมุดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว งานวิจัยด้านต่างๆ มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพราะเทคโนโลยีเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่อย่างมาก

แม้ในบางครั้งการทำงานที่ซับซ้อน ก็ยังต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการทำงาน เมื่อเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถทำงานได้ทุกอย่างได้เกือบจะเท่ากับมนุษย์ หรืออาจจะดีกว่ามนุษย์ ในบางครั้งอีกด้วย จึงทำให้เห็นความสำคัญของ

เทคโนโลยีมากขึ้นและเห็นเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าเรามองข้ามไป ผลกระทบที่ตามมาคือ การจ้างงานของบุคลากรทางเกษตรจะเกิดขึ้นได้น้อย ความสามารถและประสิทธิภาพของบุคลากรด้านเกษตรที่มีอยู่ก็อาจจะลดน้อยลงไป เพราะหวังพึ่งแต่เทคโนโลยีในการทำงานตลอด นอกจากนี้ในเรื่องความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลก็ลดน้อยลง เนื่องจากว่าในการทำงานอาศัยแค่เพียงเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยมากกว่า ทำให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นลดลง จึงทำให้เกิดการพึ่งพาระหว่างกันน้อยลง

และส่วนสุดท้าย คือ ภาคการสนับสนุน การที่มีนโยบายจากข้างบนลงมาสู่ข้างล่างให้แก่ภาคเกษตรกรรมนั้น เป็นการทำงานในระดับสูง ซึ่งในบางครั้งการใกล้ชิดกับความเป็นจริงหรือเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริงอาจจะน้อย ยิ่งเมื่อมีนโยบายที่จะพัฒนาประเทศโดยนำเอาเทคโนโลยีไปใช้กับทุกภาคส่วนของประเทศ ไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงกับบางภาค อย่างภาคเกษตร ซึ่งการที่จะเอาเทคโนโลยีครบวงจรมาให้เหมือนกับภาคอื่นๆยังยากอยู่ ด้วยพื้นฐานของเกษตรกรเองด้วย ทำให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีของภาครัฐไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือการไม่เกิดความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อภาครัฐ นอกจากนี้ทำให้เกิดการลงทุนและทุ่มทุนมากเกินไปของภาครัฐที่เพียงแค่มุ่งหวังให้เทคโนโลยีสารสนเทศลงไปถึงยังภาคเกษตรกรรม แต่ไม่ได้พิจารณาในความเป็นจริงว่ามีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและรัฐควรให้การสนับสนุนแก่ภาคเกษตรกรรม

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงสังคมนี้เองเป็นแรงผลักดันให้ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม

เกษตรกรไทยจะก้าวไกล เทคโนโลยีสารสนเทศย่อมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย การพัฒนาการทางด้านการเกษตรของไทย จึงมองข้าม

เรื่องราวเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ไปไม่ได้ เช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่า“ผู้ใดมีเทคโนโลยี ผู้นั้นจะครองเศรษฐกิจ ผู้ใดมีข้อมูลข่าวสารพร้อม ผู้นั้นคือผู้ชนะ” (ชิน ภู่วรรณ)

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องไม่ลืมด้วยว่าเทคโนโลยีสารสนเทศของเรามีอยู่นั้น อยู่ในระดับใด เมื่อจะนำสิ่งเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของภาคเกษตรแล้ว ก็ควรจะศึกษาทำความเข้าใจถึงผลกระทบที่จะตามมาด้วย ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศที่เราได้นำเข้ามานั้นมันเหมาะสมและคุ้มแล้วหรือยังเมื่อเทียบกับสิ่งที่จะต้องสูญเสียไป

เอกสารอ้างอิง

ชิน ภู่วรรณ และคณะ เทคโนโลยี สารสนเทศ : บทบาทและความจำเป็น

ชิน ภู่วรรณ แนวโน้มเทคโนโลยีไอทีกับงานทางด้านการเกษตร

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช อนาคตของธุรกิจเทคโนโลยี : เทคโนโลยีกับอนาคตของมนุษยชาติ ผลกระทบต่อประเทศไทย

ผลกระทบทางบวกและลบ(17 ม.ค. 2550)www.thaigoodview.com/roomnet/roomnet46/I T46_10/index.htm - 1k -

บทบาทของการจัดการความรู้ กับนักส่งเสริมการเกษตร

นางสาวประนอม สิมละคร

เมื่อการส่งเสริมการเกษตรได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกรและครอบครัว โดยการนำเอาความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปส่งเสริมเกษตรกรเพื่อให้เกิดแนวคิดและนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่ต้องบริการสังคม ในลักษณะเป็นที่ปรึกษา เป็นครูผู้ให้ความรู้แก่เกษตรกรและกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องปฏิบัติงานอยู่ท่ามกลางเกษตรกร โดยเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ที่คอยช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ประสพการณ์ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้เรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงานนั้น จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้และขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันเมื่อนักส่งเสริมได้นำ KM เข้ามาเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งในการทำงาน คือการส่งเสริมที่เน้นให้เกษตรกรจัดการความรู้ตนเองเพื่อดึงเอาภูมิปัญญาที่มีออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและจัดเวทีชุมชน เพื่อให้เกษตรกรช่วยกันคิดวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง และช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นการปฏิบัติงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อวางแผนการผลิตและประเมินผล ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและชุมชน โดยนักส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กระตุ้นสนับสนุน ในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ เท่านั้น นักส่งเสริมเพียงแต่กระตุ้นให้เกษตรกรเป็นผู้คิดและดำเนินการด้วยตนเอง

การนำ KM เข้ามาร่วมกับการทำงานของนักส่งเสริม หากมอง KM กับการทำงานของนักส่งเสริม

การเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทุกคนก็คือ “คุณอำนวย” เพราะต้องทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกการจัดการความรู้ กับตัวเกษตรกรในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ โดยเฉพาะนักส่งเสริมการเกษตรที่ทำงานอยู่ในสำนักงานเกษตรอำเภอ ที่มีพื้นที่รับผิดชอบอย่างน้อยคนละ 1 ตำบล ที่ต้องจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือจัดการความรู้ ของเกษตรกร ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีอาชีพจะมีทักษะในการทำงานกับชุมชนสูงซึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากสามารถทำหน้าที่เป็น “คุณอำนวย” ได้เป็นอย่างดี จะส่งผลให้การทำงานกับเกษตรกรนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การที่จะทำหน้าที่นี้ได้ดีนั้นอาจจะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้และสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่ายพอสมควร นักส่งเสริมการเกษตรจึงต้องเรียนรู้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากกิจกรรม ของการจัดการความรู้ หรือเครือข่าย KM ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ สคส. หรือของกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อเรียนรู้การจัดการความรู้มา ก็นำมาปฏิบัติร่วมกับการทำงาน แล้วติดตามกลุ่มเกษตรกรกลุ่มต่างๆ เพื่อพร้อมที่จะคอยช่วยแก้ปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ที่หมุนวนหลายรอบเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ที่เป็นคุณอำนวยและตัวเกษตรกรมากที่สุด

โดยที่ประเภทของความรู้ ซึ่งอาจแบ่งได้สองประเภท ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้งก็คือนำความรู้ที่เขียนอธิบายออกมาเป็นตัวอักษร เช่น คู่มือปฏิบัติงาน หนังสือ ตำรา เปรียบเสมือนความรู้ที่เกษตรกร

สามารถค้นหาได้จากตำรา และความรู้แฝงเร้น คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้ถอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เปรียบเสมือนความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาที่สะสมมาในตัวเกษตรกรมาเป็นเวลานาน จุดนี้เองที่ทำให้หนักส่งเสริมการเกษตรนำ KM เข้ามาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยกลไกการจัดการความรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้เกษตรกรได้พบกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจกัน และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันและกัน เพราะเมื่อมีการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ต่าง ๆ นั้น เป็นการสร้างบรรยากาศให้เกษตรกรเกิดการคิดค้นที่จะเรียนรู้และพร้อมที่จะสร้างความรู้ใหม่ๆ ขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างช่องทาง และเงื่อนไขให้เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของเกษตรกรเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล “การจัดการความรู้ ทำให้คนเคารพศักดิ์ศรีของคนอื่น เพราะเชื่อว่า ทุกคนมีความรู้ปฏิบัติในระดับความชำนาญที่ต่างกัน เคารพความรู้ที่อยู่ในตัวคน ถ้าหากเคารพความรู้ในตำราวิชาการอย่างเดียวนั้น ก็เท่ากับว่าเป็นการมองว่า คนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เป็นคนที่ไม่มีความรู้”

หากมองการนำ KM มาใช้กับเกษตรกร ยกตัวอย่างเช่น โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ เรื่องการทำนาข้าวในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ของมูลนิธิข้าวขวัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวนาเรียนรู้ร่วมกันอย่างอิสระ นักส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และคอยกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ที่จะนำเอาภูมิปัญญาที่มีออกมาใช้ นักส่งเสริมมีบทบาทเป็นครูผู้ให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรสามารถที่จะสร้างความรู้ และเทคโนโลยีของตนเองได้ โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ 3 หลักสูตรของโรงเรียนชาวนา คือ การจัดการศัตรูพืชโดยชีววิธี, การปรับปรุงบำรุงดิน และการพัฒนา

พันธุ์ข้าว การจัดการความรู้ของเกษตรกรชาวนานี้ มีการผสมผสานความรู้เดิม ผสมกับความรู้ใหม่ จนถึงปัจจุบันนี้เกิดเป็นชุมชนชาวนาขึ้นมา ที่สามารถจะเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้เอง โดยที่กิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละหลักสูตรที่นักส่งเสริมจัดเตรียมให้เกษตรกรนั้น จะเป็นการปฏิบัติงานที่เริ่มเรียนจากสภาพพื้นที่ของตนเองก่อน เพื่อทบทวนเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นกับที่ดินของตน ด้วยการจัดกลุ่มคุยกันเพื่อให้เกษตรกรแต่ละคนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับนาข้าว ดิน ปุ๋ย ของแต่ละคน พร้อมๆกับการคิดเพื่อเปรียบเทียบระหว่างเรื่องราวของตนกับเพื่อนคนอื่นในกลุ่ม เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันของกลุ่ม จากนั้นจึงเป็นการฝึกให้เกษตรกรทดสอบตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ กระตุ้นให้ชาวนาเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการฝึกทดสอบตรวจคุณภาพดินด้วยตนเอง การทดลองปลูกข้าวในกระถาง โดยนำดินจากแปลงนาหลายๆแปลงมาปลูกข้าวในกระถาง เพื่อเปรียบเทียบดูความอุดมสมบูรณ์ของดินแต่แปลงโดยสังเกตดูด้วยตาเปล่า จากดินในกระถางของแต่ละคนว่ามีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด โดยดูจากสี และความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน

ในการจัดการความรู้ของเกษตรกรชาวนานี้ มีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรชาวนาสามารถที่จะเรียนรู้และอธิบายได้ว่าดินเป็นอย่างไร ข้าวเป็นอย่างไร อธิบายตามที่ดินได้ทดลองปฏิบัติจริงเงื่อนไขที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรชาวนาคือ ทุกคนจะต้องจดบันทึกรายละเอียดการปฏิบัติงาน รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นกับดินและข้าวของตน รวมทั้งการสังเกตดูการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรคนอื่นๆด้วย หากสงสัยไม่เข้าใจก็ซักถามบุคคลอื่นเพื่อปรึกษาพูดคุยกัน เป็นการอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มไปด้วย โรงเรียนชาวนา เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของเกษตรกรได้อย่าง

ชัดเจน และที่สำคัญไม่ใช่การศึกษาที่ใช้แต่ตำราเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงๆ ซึ่งการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการจัดการความรู้เรื่องการทำนาข้าวในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เริ่มจากการตั้งโจทย์ปัญหาขึ้นมาก่อน เพื่อทบทวนสถานการณ์เรื่องการทำนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการปฏิบัติงาน และเพื่อการแก้ปัญหาไปพร้อมๆกัน

คำแนะนำจากนักส่งเสริมมืออาชีพ วิรุทธ กล่าวไว้ว่า หากนักส่งเสริมมือใหม่จะนำการจัดการความรู้ไปปฏิบัติควบคู่กับการทำงาน ต้องเริ่มจาก

- เริ่มต้นที่ความเข้าใจว่าจะทำKMไปเพื่ออะไร และเป้าหมายที่จะนำ KM มาสนับสนุนการทำงานนั้นเพื่ออะไร...ตรงนี้ต้องชัด (ไม่ใช่เอาKMมาเป็นเป้าหมาย)

- หาทีมงาน หาบุคคลที่สนใจเรื่องการจัดการความรู้ ถ้าทำอยู่แล้วยิ่งดี ทีมงานไม่จำเป็นต้องใช้คำสั่งแต่งตั้งเหมือนการทำงานปกติก็ได้ขอให้ใจรัก

- ทีมงานต้องสื่อสารกันตลอดเวลา คิด-ทำ-เทียบ คือวางแผน ลงมือทำ และประเมินอยู่ตลอดเวลา (วางกลยุทธ์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป)

- เชื่อมกับของดีที่มีอยู่แล้ว ศึกษาจากข้างนอกเพียงแต่คู่วิธีคิด ไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแบบ แล้วย้อนมองสิ่งที่มีอยู่ภายใน จะปรับเปลี่ยน พัฒนาหรือต่อยอดอย่างไรนั้นเพื่อให้เหมาะสม

- สร้างเครือข่ายและขยายผล อันนี้ต้องแล้วแต่บริบทของหน่วยงาน ซึ่งแตกต่างกันไม่เหมือนกัน แต่ต้องใจเย็นๆ ทำเท่าที่ทำได้ก่อน รุกได้รุก หรือไม่ก็ตั้งรับหรือปรับปรุง หากรุกไม่ได้ก็ถอยตั้งหลักหรือเริ่มต้นใหม่ ก็ไม่เป็นไร เรียนรู้เอาจากการปฏิบัติ

- หาทางลัดสู่การพัฒนา เป็นบริบทเฉพาะของใครของมัน

- วางกระบวนการทำงานอย่างมีระบบ ทีมจะต้องทำอะไรบ้าง เรื่องไหนที่จะทำก่อน-หลัง เรื่องที่หนึ่งเสร็จแล้ว เรื่องที่สองจะทำอะไรและอย่างไรอย่างต่อเนื่อง

- ถ้าเป็นหน่วยงานราชการ ควรหยิบเอาตัวงานที่ทำนั้นแหละมาเชิญชวนคนให้มาพัฒนางานที่ทำร่วมกัน เริ่มจากเรื่องง่ายๆ ก่อน (แค่ใช้KMเป็นกลไกหรือเครื่องมือ)

- สิ่งสำคัญอีกอย่างที่ควรปฏิบัติต่อทีมงานอย่างสม่ำเสมอ ก็คือ การขยันให้กำลังใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน คิดเชิงบวกและทำงานอย่างสร้างสรรค์ หนีกรอบแนวคิด

คู่ตรงข้ามให้ได้ แล้วเราจะสนุกกับการทำKM

การจัดการความรู้ อีกด้านหนึ่งของนักส่งเสริมการเกษตรต้องปฏิบัติคือ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักส่งเสริมด้วยกัน เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้ประสบมา ช่องทางการสื่อสารที่นักส่งเสริมใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันที่นอกเหนือจากการพบปะกันในตลาดนัดความรู้แล้ว คือการสื่อสารทาง Internet โดยที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำ Bloc ในการจัดการความรู้ของกรมฯ ขึ้นมาเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ต่างๆของนักส่งเสริม โดยที่นักส่งเสริมการเกษตรหรือบุคคลที่สนใจสามารถที่จะ (ลิงค์) เข้าไปที่

<http://gotoknow.org/doaekm> (สมัครเข้าร่วมชุมชน) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กัน ช่องทางการสื่อสารนี้เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับนักส่งเสริมมือใหม่ ที่จะเข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักส่งเสริมมืออาชีพ เพราะการเขียนบันทึกของนักส่งเสริมที่เข้ามาใช้บริการใน Bloc แห่งนี้เป็นการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานส่งเสริม เพื่อให้

บุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมหรือบุคคลทั่วไป อาจเป็น นิสิต นักศึกษาที่สนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน เกิดเป็นชุมชนKM ขึ้นมา

เมื่อมองถึงประโยชน์ที่ได้จากการนำ KM มาใช้ร่วมกับงานส่งเสริม เมื่อนำ KM เข้าไปใช้ ร่วมกับการวางแผนการทำงานส่งเสริม ที่ลงไปสู่ เกษตรกร เป็นกระบวนการทำงานที่กระตุ้นเกษตรกร ให้มีการจัดการความรู้ของตนเอง เพื่อนำองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด พร้อมกับนักส่งเสริมคอยที่จะ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เพื่อเปิด การทำงานที่ยืดหยุ่นที่ว่าจะต้องช่วยให้เกษตรกร สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ และผลของ การนำ KM ไปใช้กับเกษตรกรนั้นสามารถที่จะใช้ เป็นข้อมูลในการผลักดันนโยบายบางอย่างในการ ปฏิบัติของหน่วยงานราชการได้ นักส่งเสริมบางคน อาจติดบทบาทของการเป็น "ผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี" โดยที่ไม่ค่อยได้รับฟังความรู้ที่อยู่ในตัวเกษตรกร แต่ กระบวนการ KM อาจสามารถปรับเปลี่ยนบทบาท ของบุคคลเหล่านี้ได้ไม่ยาก

ประโยชน์การจัดการความรู้ของนักส่งเสริม ที่ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์กันระหว่างนักส่งเสริม เป็นการเพิ่มพูน ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน

และเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับนักส่งเสริม มือใหม่หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจ ที่จะเข้าไปพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักส่งเสริมมืออาชีพ

สรุปว่า การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีบทบาทสำคัญกับนักส่งเสริม การเกษตร เพราะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ นักส่งเสริมการเกษตรสร้างคุณค่าในการทำงานเพิ่มขึ้น เป็นการดำเนินการจัดการความรู้ ที่ควบคู่ไปกับการ

ปฏิบัติงานตามปกติ พร้อมกับพัฒนาและปรับปรุง งานเดิมให้ดีขึ้น การจัดการความรู้อีกด้านหนึ่งของนัก ส่งเสริมการเกษตรต้องปฏิบัติคือ การสื่อสารและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักส่งเสริมด้วยกัน เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้ ประสพมา พร้อมๆกับการแบ่งปันความรู้และ ประสบการณ์ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

<http://gotoknow.org/doackm>

www.km.doae.go.th

E-Learning กับการพัฒนาทางการเกษตรของประเทศไทย

นางสาวเปรมกมล นิยม

ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพยากรหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ถ้ามมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญ แต่กลับขาดการฝึกฝน ขาดการอบรมความรู้ ก็สามารถมองเห็นถึงหายนะของประเทศนั้นได้อย่างไม่ยากนัก และคงไม่มีใครเถียงได้ว่า การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด สิ่งสำคัญที่สุดคือ “การพัฒนาทางการศึกษา” เพราะการศึกษา เรียกว่าเป็น “ปัจจัยพื้นฐาน” ในการพัฒนาบุคลากรอันเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาในทุกด้านๆ

ประเทศไทยเรา ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำให้กับเยาวชนไทยทุกคนก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้ว่า เยาวชนไทยทุกคนจะได้รับการศึกษาดังที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ อาจด้วยสภาพแวดล้อม หรือปัจจัยใดๆก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ทำให้ศักยภาพในการพัฒนาของประเทศไทยนั้นยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่

ในด้านการเกษตรก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้ประเทศไทยเรา จะเป็นประเทศกสิกรรม ความรู้ทางการเกษตรมากมาย บรรพชนไทยเราได้คิดค้นและพัฒนาความรู้การเกษตรได้อย่างชาญฉลาด แต่อย่างไรแล้ว ความรู้นั้นก็ยังเป็นเพียงภูมิปัญญาชาวบ้าน ยังไม่เป็นที่แพร่หลายและเป็นเพียงความรู้ของคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น อีกทั้งความช่วยเหลือจากภาครัฐยังมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ กล่าวคือ ความรู้ที่ถ่ายทอดไปนั้น ยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มคนที่เป็นส่วนน้อยของประเทศ และข้อมูลความรู้ที่ได้ถ่ายทอดไปนั้น กลับไม่ตรงกับความต้องการและลักษณะของ

กลุ่มเป้าหมายเท่าใดนัก เนื่องด้วยในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละครั้ง ยังขาดการสำรวจให้ได้มาซึ่งถึงข้อมูลที่มากพอ ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้ ประสบความล้มเหลวอยู่ร่ำไป และด้วยประเด็นดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเกษตรอย่างเห็นได้ชัด

เกษตรกรไทยส่วนใหญ่แล้ว เป็นบุคลากรที่มีความรู้ทางการเกษตร โดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยมีมาเป็นแนวทางในการทำเกษตร แต่ยังคงขาดหลักวิชาการอยู่ ภาครัฐจึงมีแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยพยายามให้นักวิชาการลงไปถ่ายทอด แต่ก็ยังไม่วชาญประสบปัญหาในการสื่อสารและความเพียงพอของนักวิชาการ และด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการเกษตรในท้องถิ่นให้มากขึ้น ด้วยการให้กลุ่มคนซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละท้องถิ่นเข้ารับการพัฒนาจากส่วนกลางและนำความรู้ที่ได้รับกลับไปถ่ายทอดยังคนในท้องถิ่นของตน ถึงแม้ว่ารูปแบบการสื่อสารดังกล่าวเป็นรูปแบบการสื่อสารที่สามารถสื่อสารได้ตอบกันได้ในพื้นที่ ในขณะที่การถ่ายทอด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จเมื่อทำการสื่อสาร แต่อย่างไรแล้วในทางปฏิบัติเป็นการสื่อสารที่ไม่สามารถทำได้ครอบคลุมกับทุกกลุ่มคน และด้วยเหตุนี้เอง ทำให้มีต้องการพัฒนาทางเลือกใหม่ เพื่อเป็นการช่วยให้การทำงานของผู้ถ่ายทอดเกิดความสะดวก และครอบคลุมมากขึ้น

E-Learning แนวทางใหม่ของการพัฒนาทางการเกษตร

แต่เดิมลักษณะรูปแบบการศึกษาของประเทศจะเป็นไปใน ลักษณะ การเรียนรู้ ตามแบบแผน เรียนในห้องเรียน มีอาจารย์เป็น ผู้บรรยาย และ ผู้เรียนฟังเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ทำให้การรับ-ส่งความรู้จะเป็นไปในเฉพาะเวลาเดียวกัน แต่เมื่อวันเวลาเปลี่ยนแปลงไป ภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น จึงเริ่มมีแนวทางในการพัฒนาการศึกษา เห็นได้จากพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา 2542 ที่ระบุไว้ ดังนี้

“สนับสนุนการเรียน ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อมวลชน และสนับสนุนการปลดปล่อยศักยภาพของเด็กไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและถิ่นทุรกันดารให้มีการรับรู้และเรียนรู้ที่มีคุณภาพ”

ประกอบกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง เทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มเข้ามามีบทบาทช่วยในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร โดยมี “คอมพิวเตอร์” เข้ามาช่วยในการประมวลผลข้อมูลให้มีความรวดเร็วถูกต้อง แม่นยำและยังสามารถเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ที่อยู่ไกลออกไปด้วยการใช้สายโทรศัพท์ ทำให้การรับ-ส่งและ แลกเปลี่ยนเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถติดต่อกันได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปเอง จึงทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อนำไปพัฒนา

การศึกษาให้ได้เร็วและครอบคลุมยิ่งขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โดยมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเปิดกว้าง เสรีการรับ-ส่ง ความรู้สามารถทำได้ในเวลาที่แตกต่างกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาไม่ใช่ว่าเฉพาะในห้องเรียนดังที่เคยเป็นมาเรียกได้ว่าเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ทรัพยากรมนุษย์ของเรา

E -Learning หนึ่ง ใน กลุ่ ม ทั้ E-Education

ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ ได้กล่าวถึงความหมายของ E-Education ไว้ว่า E – Education หมายถึง การพัฒนาและประยุกต์สารสนเทศ(Information) และ ความรู้ (Knowledge) เพื่อสนับสนุนการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาประยุกต์ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการสร้าง ต่อยอด และเผยแพร่ความรู้ และสารสนเทศ

“E-Education” เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาการศึกษาระดับชาติ หลายๆหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเริ่มให้ความสำคัญมาก ในการนำเอาระบบ E-Learning มาใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในองค์กร โดยยึดหลักตามแนวทางพระราชบัญญัติ ปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดให้ ผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลางและยังเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการศึกษาไทยเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น จากแต่ก่อนเป็นเพียงการเรียนในห้องเรียน ปัจจุบันเริ่มพัฒนาโดยนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเพิ่มศักยภาพทางการศึกษา จนกลายเป็น E-Education ขึ้น

E- Learning จากกลยุทธ์สู่การนำไปใช้

E- Education เป็นการเรียกชื่อระบบการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าช่วยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงให้เกิดกิจกรรมต่างๆ และกระจ่ายการใช้งานอย่างทั่วถึง โดยมี E-Learning เป็นหนึ่งในเครื่องมือในทางปฏิบัติ

E-Learning เปรียบเสมือนห้องเรียนเคลื่อนที่ที่เคลื่อนไปยังทุกแห่ง และผู้เรียนสามารถที่จะเลือกศึกษาหรือค้นคว้าในวันและเวลาที่ตนเองสะดวก

ตามแต่ความต้องการ โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพื่อช่วยในการสนับสนุนระบบการเรียน เช่น ระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย มีโฮมเพจประจำวิชา ผู้เรียนสามารถ ทำแบบฝึกหัด ทำรายงานผ่านโฮมเพจของคนได้

ผลจากการนำ E-Learning ไปใช้ เป็นที่แน่นอนย่อมต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าความรู้และบริการการศึกษาจากแหล่งต่างๆทั่วโลก ได้อย่างอิสระประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เรียนไปในตัว

สำหรับในประเทศไทยนั้น E-Learning ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว และภาครัฐเองก็มีนโยบายที่สนับสนุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆก็ตาม แต่การนำไปใช้นั้นยังเป็นอยู่ในวงจำกัด กล่าวคือ ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ๆ เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องของราคา และบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่อย่างไรก็ตามในการนำไปใช้นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องคำนึงถึง ลักษณะของบุคลากร เทคโนโลยี และความรู้ของตนเอง ถึงแม้ว่าจะมีทุน หรือ งบประมาณเท่าใด แต่ถ้าบุคลากรไม่มีความรู้ หรือ ความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีขั้นสูงก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ดังนั้นการสนับสนุนของภาครัฐจำเป็นต้องทำอย่างจริงจังที่จะต้องทำให้ทั่วถึงและครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ อีกทั้งยังต้องให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ เช่น พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนคอมพิวเตอร์คุณภาพดี แต่ราคาไม่สูงออกจำหน่าย หรือ สนับสนุนให้คนไทยทั้งชาติ โดยเฉพาะในภาคการเกษตร ให้รู้จักการนำ E-Learning ไปใช้ เพื่อช่วยในการค้นคว้าศึกษาพัฒนาศักยภาพพื้นฐานทางการศึกษาให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

E-Learning กับการพัฒนาการเกษตรไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมแก่การทำกิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง แต่กลับกลายเป็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีให้ ความรู้ การศึกษาทางการเกษตรที่ยังค่อนข้างอยู่ในวงจำกัด อาจเนื่องด้วยสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทยที่ยังลำบาก และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเท่าที่ควร ส่งผลให้เกษตรกรไทยขาดความรู้ในการทำการเกษตรอย่างเหมาะสมขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในเครือข่ายของตน ซึ่งส่งผลเสียหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อม ดิน น้ำเสื่อมคุณภาพการเกษตรไทยจึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งต่างจากต่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรมากนักแต่พวกเขาก็สามารถทำการเกษตร ซึ่งได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ประเทศเหล่านั้น อาศัยเทคโนโลยีเข้าช่วย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารได้เป็นอย่างดีและที่สำคัญยังสามารถใช้เครื่องมือ คอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยในการหาข้อมูลและ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดการพัฒนา มากขึ้น

ในจุดนี้เองที่เกษตรกรไทยยังขาดอยู่ และยังคงพัฒนาอีกมาก สิ่งสำคัญคือ ภาครัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุนโดยการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่ให้บริการฟรีหรือในราคาที่เหมาะสมตัวแทนที่จะไปส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความรู้ของตนเอง และมีหน้าที่ต้องพยายามกระตุ้นและส่งเสริมความเข้าใจในเทคโนโลยีให้กับบุคลากรทางการเกษตร

การให้ความรู้การศึกษาความรู้เรียกว่า เป็นการพัฒนาขั้นพื้นฐาน พัฒนาจากทรัพยากรมนุษย์โดยตรง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการพัฒนาในระยะ

ยาวและยั่งยืน และ E-Learning เรียกได้ว่าเข้ามาเป็นแนวทางหนึ่งที่เข้ามาแก้ในส่วนที่บกพร่องของการกระจายความรู้สู่ชุมชน ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

สื่อมัลติมีเดียระบบเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนการสอนผ่านเว็บ เป็นเครื่องมือหนึ่งของ E-Learning ซึ่งเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการจัดทำสื่อโดยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออกมาเพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปศึกษา โดยผู้ที่สนใจสามารถเลือกซื้อตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้ตามความต้องการ และ เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ความรู้ ให้กระจายได้ทั่วถึง แต่ด้วยสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทยในทุกวันนี้ การเข้าถึงสื่อดังกล่าวอาจดูเป็นเรื่องที่ไกลอยู่ การที่จะให้เกษตรกรไทยสามารถใช้เทคโนโลยีได้ทุกคนนั้นคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการนำไปใช้แรกเริ่มอาจเพียงแค่อำนาจกับตัวแทนของกลุ่มคน หรือ ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้อาจหมายถึงนักส่งเสริมการเกษตรของแต่ละชุมชน กลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มคนที่มีพื้นฐานความรู้และมีความสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากกว่ากลุ่มคนอื่น ๆ ดังนั้นในการนำสื่อ E-Learning ไปใช้นั้น การเลือกกลุ่มนักส่งเสริมเป็นกลุ่มแรก ดูจะเป็นเรื่องที่ยากกว่าเกษตรกรทั่วไป และเมื่อตัวแทนของเกษตรกรมีความรู้พื้นฐานที่มั่นคง การกระจาย

ความรู้ย่อมเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น เกษตรกรไทยจะได้มีข้อมูลความรู้เพิ่มขึ้นและมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในเครือข่าย และท้ายที่สุดแล้วการเกษตรไทยย่อมก้าวรุกไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความรู้ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้จะจะเป็นการแก้ปัญหาการขาดความรู้ของเกษตรกรได้ทั้งหมด แต่เทคโนโลยีเป็นเพียงการนำความรู้ไปเสริมในส่วนที่ขาดให้แก่ผู้เรียน ให้มีความรู้และเข้าถึงความรู้ได้เพิ่มขึ้น แต่สุดท้ายแล้วถึงแม้จะมีเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้ามากเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าความเจริญเหล่านั้นยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม การพัฒนาต่างๆคงไม่สามารถก้าวหน้าได้ อย่างเช่นที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

อ้างอิง

-www.nectec.or.th

-ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์,ราชบัณฑิต “ภาพรวมความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของไทย”

-สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, “กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ 2544-2553ของประเทศไทย

-ดร. ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, “นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับe-Education”

ผู้นำชุมชนในยุค ICT

นางสาววิภาดา แก่นจันทร์หอม

ในปัจจุบันนี้โลกเราเข้าสู่ยุคสังคมความรู้ (Knowledge-based Society) ดังนั้นทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะไหน หรืออาชีพอะไร ต่างก็ต้องพัฒนาตนเอง ให้เป็นคนที่มีความรู้ รอบรู้ รู้กว้าง รู้ไกล และต้องพัฒนาตนเองให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันโลก ทันเหตุการณ์ แล้วสร้างต้นทุนในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ฉะนั้นเมื่อยุคสมัยมีการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งการส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน ทางด้านการเกษตรมีการพัฒนาต่อยอดความรู้และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ จึงเป็นการส่งเสริมรากฐานของการพัฒนาด้านการเกษตรไทยให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ในด้านของผลผลิตและนำไปสู่กระบวนการแข่งขันทางการค้า

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนเกษตรให้เข้มแข็งมีวิธีการคือ สร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเกษตร ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้มีเครือข่ายองค์กร โดยเฉพาะในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน หรือ ปรารักษ์ชาวบ้าน ในชุมชนเกษตรเป็นหลักสำคัญ ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ จึงควรมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ความรู้เหล่านี้ได้รวบรวมเป็นองค์ความรู้สามารถนำมาใช้ในการเผยแพร่และขยายผลต่อการทำงานด้านพัฒนาชุมชนเกษตรและสังคมเกษตรได้ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของวิทยากรชุมชนเกษตรในเชิงกระบวนการสร้างและพัฒนาวิทยากรชุมชน

โดยการจัดการความรู้ในยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่เน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารในการวิเคราะห์

และปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของคนเรา ซึ่งโดยความหมายทั่วไปของการจัดการความรู้ คือ การนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

แล้วแหล่งที่มาของความรู้ท้องถิ่นในเรื่องการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เพียงมาจากความรู้ดั้งเดิมที่เกิดจากการสั่งสมของบรรพบุรุษแต่เป็นการผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของยุคที่ความรู้ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งนับเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ผู้นำชุมชนแสวงหาทางเลือกและวิธีการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

ดังนั้นเราจะกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนจากระบบสารสนเทศเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการความรู้ภายในชุมชน ซึ่งถ้าผู้นำชุมชนจุดแนวความคิดจากประเด็นที่ว่า ความยากจนในชนบทนั้นมีสาเหตุมาจากการขาดโอกาสในการรับรู้ข่าวสารและการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนได้

ทั้งนี้การสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชนถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีคือสารสนเทศอาจสร้างกิจกรรมหลักคือการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก Web Site ที่พร้อมไปด้วยข้อมูลต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้และเทคนิคการจัดการภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นการพยายามพัฒนาตนจากการหาความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ

ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และก็จะเป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนชนบทในการใช้อินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น

แล้ววิธีการจัดการความรู้ของชุมชนที่มักจะประสบความสำเร็จนั้นจะมีลักษณะที่เรียบง่าย เป็นไปแบบธรรมชาติ เรียนรู้จากการปฏิบัติ ค่อยเป็นค่อยไป โดยมีผู้นำชุมชนที่มีลักษณะเด่นเป็นผู้นำชุมชนยุคใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติให้สอดคล้องกับคำว่า “Leadership” คือ

1. L-Learner ผู้รู้ นักปราชญ์ ผู้นำควรเป็นผู้รอบรู้ ทันทโลก ทันทสมัย ทันทเหตุการณ์ ต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ จากการอ่าน มีความรู้ดี รู้กว้าง รู้ลึก รู้ในเรื่องของงาน

2. E-Endurance and Example ความมานะอดทน อดกลั้นและเป็นตัวอย่างที่ดี คือ ผู้นำต้องมีความมานะอดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน การปรับตัวให้เข้ากับคนทุกคนระดับ

3. A-Attempt ความพยายาม คือ ผู้นำต้องมีความพยายามในการดำเนินงาน มองปัญหา อุปสรรคเป็นโอกาส

4. D-Drivers and Determination แรงจูงใจและความมุ่งมั่น ผู้นำจะต้องมีความขยันขันแข็ง กล้าคิด กล้าใหม่ คิดรอบคอบ และนำความคิดไปทดลองสู่การปฏิบัติจริง

5. E-Enthusiasm and Expert ความกระตือรือร้นและความชำนาญ ผู้นำต้องมีความตื่นตัว ตื่นตา ตื่นใจ ตลอดเวลา จะต้องมิจิตสำนึกเร่งด่วนที่จะแก้ปัญหา และจัดการทุกอย่างให้รวดเร็วฉับไว

6. R-Responsibility and Risk ความรับผิดชอบและความกล้าเสี่ยง ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบตลอดเวลา 24 ชั่วโมง 1 วัน จะต้องพิจารณาตัดสินใจ กล้าได้ กล้าเสี่ยง ด้วยความรอบคอบ จากการประเมินข้อมูลที่ถี่จึงจะแก้ปัญหาได้ทันเวลา

7. S-Self –Confident, Sincerity and Sex ความมั่นใจในตนเอง ความจริงใจและความสุขผู้นำ ต้องมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงานอย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส

8. H-Honesty, Human-Relations and Health ความซื่อสัตย์ มนุษยสัมพันธ์และสุขภาพอนามัยที่ดี ผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้มาขอความรู้ ผู้นำต้องโอภาปราศรัย ยิ้มแย้ม ทักทาย ต้องรู้จักคน เข้าใจคน ครองใจคน ขอมรับคน และการมีสุขภาพอนามัยดี

9. I-Intelligence, Ideologist and Initiative ความเฉลียวฉลาด อุดมคติ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำที่เฉลียวฉลาดย่อมต้องตัดสินใจได้ถูกต้อง ไม่ผิดพลาดเหมาะสมกับเวลาสถานการณ์และทันเวลาและยึดประโยชน์ของทุกฝ่ายเป็นหลัก

10. P-Personality บุคลิกภาพ คือ การที่ผู้นำจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพดีทั้งกาย อารมณ์ สมอง และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม ต้องดูดี

สรุปคือ ผู้นำชุมชนยุคใหม่ จำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ ความคิดดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งจะรับฟังยอมรับ ทั้งตนเองและผู้อื่น ให้มีจิตใจรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเหมือนกับท่าน ครูบาทูทธีรัตน์ ปรัชญพฤทธิ ผู้นำชุมชนชาวอีสานที่เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่น 1 ด้านเกษตรกรรม (การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำชาวบ้านที่ไม่ยอมหยุดเรียนรู้ เนื่องจากเป็นคนที่มีนิสัยชอบค้นคว้า คิดค้น ศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอด้วยการปฏิบัติจริง แล้วนำสิ่งที่ได้จากการศึกษานั้นมาปรับใช้ในการทำงานของตน เช่น การศึกษาเรียนรู้การจัดเก็บข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ระบบไอที โดยท่านได้นำเทคโนโลยีใหม่นี้มาปรับใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน จนท่านได้รับรางวัลจากการประกวดการจัดการบริหารองค์กร ซึ่งมีผู้เข้าร่วม

ประกวดไม่น้อยกว่า 200 คน นับได้ว่าเป็นรางวัลสำคัญรางวัลหนึ่งของท่าน

เนื่องด้วยท่านเห็นว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนาถ้ามีการจัดสรรให้ลงตัวแล้วจะสามารถช่วยให้เกิดความสะดวกและประหยัดเวลาไปได้มาก โดยให้เหตุผลว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยีระบบสารสนเทศเป็นเรื่องใกล้ตัวของคนยุคปัจจุบันทุกภาคส่วน ไม่เว้นแม้แต่ในภาคชนบท

การเริ่มเข้าสู่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มตัวของ ท่านครูบาสุทธินันท์ นับเริ่มได้เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2544 จากการศึกษาการโลก (World Bank) ส่งเอกสารแจ้งให้ทราบว่ามีการแข่งขันทางด้านความคิด โดยเปิดเป็นตลาดความคิดพัฒนาสร้างสรรค์วันนวัตกรรมไทยในหัวข้อ “เทคโนโลยีสารสนเทศและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบทไทย” ซึ่งท่านได้นำเสนอเกี่ยวกับ “บริบทระบบสารสนเทศท้องถิ่นอีสาน” ประเด็นสำคัญอยู่ที่การสร้างระบบสารสนเทศมาพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบทไทยมีความจำเป็นและสำคัญอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านการส่งข้อมูลและด้านการรับข้อมูล ควรจัดให้เป็นวงจรที่มีการสื่อสารไปมากันได้สะดวก แล้วที่สำคัญคนที่ทำข้อมูลควรเป็นคน ใช้ข้อมูลเพราะจะรู้ถึงคุณค่า และความหมายของการดำเนินการด้านข้อมูล

โดยสามารถเห็นเป็นรูปธรรมจาก “โรงเรียนชุมชนอีสาน” ที่ให้สมาชิกทุกคน เป็นคนคิดค้นเขียนแล้วป้อนข้อมูลเข้ามาสู่สถานีการเรียนรู้ของแต่ละแห่ง มีการพัฒนาระบบข้อมูลให้ดียิ่งขึ้น เช่น การคิดหาวิธีที่จะบรรจุข้อมูลลงในระบบวีดีโอ ซีดี การออกแบบเว็บไซต์ ซึ่งมีแผนการที่จะเชื่อมข้อมูลไปสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตตำบล ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบล และเครือข่ายประชาชนชาวบ้านภาคอีสาน อีกทั้งมีการสร้างกลุ่มเยาวชนที่สนใจทำงานด้านเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อให้เข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการและเทคนิคในการจัดทำหลักสูตรการสอนด้านเกษตร เช่น วนเกษตร ให้

ออกมาในรูปของการสื่อสารที่เข้าใจง่ายทั้งทางความคิดและการปฏิบัติ จากการได้ยื่นเสียงบวกับได้เห็นภาพประกอบที่ชัดเจน นับเป็นเรื่องดีที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้สืบทอดมรดกทางความคิดและวิถีปฏิบัติจากผู้นำที่เป็นเกษตรกรต้นแบบต่อไป

ฉะนั้นการเป็นผู้นำชุมชนในยุค ICT ควรจะเป็นผู้ที่ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ สนใจและใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา ศึกษาทดลองปฏิบัติด้วยตนเองจากภูมิความรู้ที่มีอยู่ประกอบกับวิชาการที่นำมาประกอบทำให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการเกษตร เช่น เรื่องดิน การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การแปรรูป เป็นต้น

เป็นผู้ที่นำภูมิปัญญาทั้งของตนเองและที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผนวกประสานเข้ากับวิชาการสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี มีการจัดการให้เกิดการเชื่อมต่อกันอย่างนุ่มนวลและชัดเจนสำหรับการพัฒนาที่ต้องเริ่มต้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานแรก จึงนับว่าเป็นนักพัฒนาชั้นเยี่ยม

เป็นนักวิจัยท้องถิ่น งานที่ทำการทำอย่างเป็นระบบ ขั้นตอน บันทึกและผลักค้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำของคนในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายการดำเนินงานที่หลากหลาย

เป็นผู้นำในการเผยแพร่หลักและแนวคิดในการทำงานกับชุมชน และสุดท้ายเป็นนักสารสนเทศ สามารถใช้วิทยาการสมัยใหม่ในระบบสารสนเทศได้อย่างยอดเยี่ยม

โดยสรุปแล้วในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศสำหรับบุคคลกรทางด้านการเกษตรนี้ จำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญด้านสังคมด้วย เพราะการใช้งานในชนบท และการทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการลงทุนทางกายภาพ การที่เราเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรให้เป็นแบบยั่งยืน โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเกษตรมีความ

เข้มแข็ง สามารถวางแผนและดำเนินกิจกรรมการ พัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน และการเพิ่มขีด ความสามารถให้กับผู้นำชุมชนทั้งในด้านความรู้และ ทักษะ ในการส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน ผนวกกับ การทำงานในแนวทางการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ย่อมเป็นผลดีต่อภาคการเกษตร และนี่คือเพียงหนึ่ง ตัวอย่างสำหรับผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านด้าน การเกษตร ที่มีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ

สำหรับท่านครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ปราชญ์ชาวบ้านที่ไม่ยอมหยุดเรียนรู้ ท่านยังคงมี ผลงานมากมายหลากหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาตนให้ เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เกษตรกรไทย และสามารถนับได้ว่าท่านเป็น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีสีสันมากที่สุด เพราะท่านยังทำ หน้าที่เป็น blogger ในเว็บไซต์ของ www.gotoknow.org ด้วย และท่านยังเหมาะสมที่จะ ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการขับเคลื่อนการนำ ICT ไปใช้เป็นเครื่องมือจัดการความรู้ระดับชาวบ้าน ในชนบทอีกในหลายๆ ด้าน เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้น จะก่อผลดีด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชนบท อย่างมากมาย และจะเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นเรียนรู้ได้ ต่อไป

ฉะนั้นเมื่อขณะที่ปัจจุบันเรากำลังก้าวไปอยู่ ในโลกใหม่ที่มีการพัฒนาด้าน ICT ไม่มีการหยุดนิ่ง สิ่ง ที่เราควรจะทำมาที่สุดในช่วงนี้ก็คือ การเรียนรู้ที่จะ อยู่ในสังคมที่ไร้ขอบเขต โดยการเป็นทำตนเป็นคนที่ รู้ทันเทคโนโลยีอยู่เสมอเพราะโลกใบนี้นั้นเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม.2548.ปราชญ์ชุมชน: สืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นไทย พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

รัตนา โดสกุล และคณะ.2548.เดินที่ละก้าว กินข้าวทีละคำ: ภูมิปัญญาในการจัดการความรู้ของ ชุมชน.กรุงเทพฯ.หจก. ขอนแก่นการพิมพ์

จรัส สุวรรณเวลา.2537.สังคมความรู้ ยุคที่ 2.กรุงเทพฯ.บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

สรุดา สมพอง.2549.การจัดการความรู้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น.นิตยสารท้องถิ่น ปีที่ 46 ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน 2549

วารสารนักบริหาร.2547.ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน-มิถุนายน

กิตติ ภัคศิวัฒนะกุล.2550.คัมภีร์ระบบ สนับสนุนการตัดสินใจและระบบผู้เชี่ยวชาญ

Website:

[http://library.uru.ac.th/rps- db/list_news.asp?Id_new=N395](http://library.uru.ac.th/rps-db/list_news.asp?Id_new=N395) อารี พันธุ์มณี. (2546, เมษายน-มิถุนายน). “ผู้นำยุคใหม่...ก้าวไกลสู่สากล,” นักบริหาร. ค้นคว้าเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2550

<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetails.asp?stcolumnid=1215&stissueid=2469&stcol catid=1&stauthorid=101>พามวาด .ฉบับที่ 2469 ปีที่ 48 ประจำวัน อังคาร ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545.บท สัมภาษณ์ ICT.กฤตยา ศรีสรรพกิจ.ค้นคว้าเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2550

นักส่งเสริมการเกษตรยุค ICT ควรปรับตัวอย่างไร

นายประหยัด ไชยสิงห์

ในยุคปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือนิยมใช้คำย่อว่า **ICT : Information and Communication Technology** ซึ่งหมายรวมถึงเทคโนโลยีหลักสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (**Computer Technology**) และ เทคโนโลยีการสื่อสาร (**Communication Technology**) ICT มีบทบาทและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคม ที่เรียกกันว่า **สังคมสารสนเทศ (Information Society)** เกือบจะทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ด้านการบันเทิง ด้านการเกษตร และด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของทุกคน ด้วยบทบาทและความสำคัญของ ICT รัฐบาลจึงได้ยกระดับและเน้นให้เห็นความสำคัญ โดยจัดตั้งหน่วยงานระดับกระทรวงขึ้นคือ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Ministry of Information Technology and Communication) ในปี พ. ศ. 2545 เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจสำคัญในการวางแผน การส่งเสริมพัฒนา และดำเนินกิจการ

เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติโดยเฉพาะ

ผลกระทบ ICT ต่อการเกษตร

หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานการเกษตรได้พยายามนำระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการส่งเสริมการเกษตรมีการสร้างแหล่งข้อมูลการเกษตร โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมาเก็บไว้ในรูปแบบดิจิทัลเพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับผู้ที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักวิจัย เกษตรกร หรือพ่อค้าก็ตาม สามารถให้ผู้ที่ต้องการใช้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็วผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต องค์ความรู้หรือรูปแบบของข้อมูลที่จะนำเสนอในงานเกษตรนั้น นอกจากต้องมีความถูกต้อง แม่นยำสมบูรณ์แล้ว ยังต้องมีรูปแบบของการนำเสนอให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่มที่ใช้งานข้อมูล ตัวอย่างเช่น นักวิจัยกับเกษตรกรมีความต้องการลักษณะข้อมูลที่แตกต่างกัน นักวิจัยอาจต้องการข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นสถิติ สำหรับการวิเคราะห์ การพยากรณ์ ในขณะที่กลุ่มของเกษตรกรนั้นต้องการข้อมูลที่เข้าใจ ถูกต้อง เชื่อถือได้ เข้าใจได้ง่าย และสามารถ

นำไปปฏิบัติจริงได้ ดังนั้นรูปแบบการนำเสนอองค์ความรู้ ข้อมูลและข่าวสารคงต้องมีความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มด้วย

นักส่งเสริมการเกษตรยุค ICT

ควรปรับตัวอย่างไร

ในยุค ICT คงต้องยอมรับว่า คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพมากที่สุดในการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูทุกคนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี เพื่อนำเอาความสามารถของคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในส่งเสริมและปฏิบัติหน้าที่ที่นักส่งเสริมการเกษตรในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรในยุค ICT ได้

อย่างมีประสิทธิภาพ นักส่งเสริมการเกษตรทุกคนควรปรับและพัฒนาตนเองให้เป็นนักส่งเสริมการเกษตรยุค ICT ตามลำดับดังนี้

ขั้นที่แรก ที่นักส่งเสริมการเกษตรยุค ICT จะต้องทำได้แก่ ต้องทำใจให้ยอมรับการใช้เทคโนโลยี ที่เรียกว่า **Fall in Love Technology** ไม่เป็นผู้ที่ปฏิเสธเทคโนโลยี หรือเป็นโรค **กลัวเทคโนโลยี (Cyber Phobia)** ถ้านักส่งเสริมการเกษตรทำใจให้ยอมรับเทคโนโลยีไม่ได้ ก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาตนเองให้เป็นนักส่งเสริมการเกษตรในยุค ICT อย่างยิ่ง

ขั้นที่ 2 ทำความรู้จักกับคอมพิวเตอร์ โดยเริ่มจากการอ่านหนังสือ เข้ารับการอบรมและฝึก

ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ซึ่งทักษะเบื้องต้นที่นักส่งเสริมการเกษตรควรจะมี ได้แก่ ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการเช่น Microsoft Windows, Linux for Desktop ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปต่าง ๆ ที่จำเป็น ได้แก่ เช่น ซอฟต์แวร์ Microsoft Word สำหรับพิมพ์และจัดการเอกสาร ซอฟต์แวร์ Microsoft PowerPoint สำหรับสร้างสไลด์หรืองานนำเสนอข้อมูลประกอบการสอน ซอฟต์แวร์ Microsoft Internet Explorer สำหรับเปิดและสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์สำหรับรับส่ง e-mail เป็นต้น ปัจจุบันเข้าใจว่า นักส่งเสริมการเกษตรบางส่วน ได้เข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติกันในหลักสูตรระยะสั้นกันไปบ้างแล้ว สำหรับหน่วยงานภาคการเกษตรหรือกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีความพร้อม เพียงแต่ขาดการนำไปใช้งานจริงอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 3 ต้องมีคอมพิวเตอร์ไว้ใกล้ ๆ ตัวเสมอ และถ้าเป็นไปได้ ควรเป็นคอมพิวเตอร์ประเภทสามารถพกพาติดตัวไปสถานที่ต่าง ๆ ได้ เช่น Notebook Computer จะได้มีสร้างความสะดวกในการใช้งานและเกิดความรู้สึกว่าขาดคอมพิวเตอร์ไม่ได้ เหมือนกับการใช้โทรศัพท์มือถือในปัจจุบัน

ขั้นที่ 4 ใช้คอมพิวเตอร์ทำงานในหน้าที่ประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ นักส่งเสริมการเกษตรจะต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานส่งเสริม ได้แก่ การพิมพ์แผนการส่งเสริม เอกสารประกอบการ

ส่งเสริม ตำรา การจัดเตรียมสื่อประกอบการส่งเสริม เป็นต้น เลิกความคิดที่ว่าไม่ใช่หน้าที่ที่จะต้องจัดเตรียมเอง เพราะภายหลังจะทำอะไรเองไม่ได้เลยเกี่ยวกับ ICT เมื่อไม่มีผู้ช่วย

ขั้นที่ 5 ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมให้เป็นนิสัย โดยเน้นไปที่การใช้เพื่อการสืบค้นข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นสื่อประกอบการส่งเสริม ฝึกทักษะการใช้ Web Site ประเภทเครื่องมือสำหรับการค้นหาข้อมูล ที่เรียกว่า **Search Engine** อาทิเช่น เว็บไซต์ www.google.co.th, <http://production.doae.go.th>, <http://farmer.doae.go.th>, <http://contact.go.th>, <http://agtech.doae.go.th>, <http://rbm.doae.go.th>, <http://poverty.doae.go.th> เป็นต้น รวมถึงการใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารผ่านเว็บไซต์ ได้แก่ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การติดต่อสื่อสารผ่านทางเป็นพิมพ์คอมพิวเตอร์ (Chat) เป็นต้น

ขั้นที่ 6 นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากขั้นต้นมาประยุกต์ใช้เพื่องานการเรียนการสอนส่งเสริม ของตนเองเมื่อมีทักษะที่ชำนาญพอสมควร นักส่งเสริมการเกษตรเองก็สามารถสร้างและพัฒนางานเฉพาะด้าน เพื่อใช้ในการส่งเสริมของตนเองในระดับสูงมากขึ้น อาทิเช่น การสร้างสื่อการส่งเสริมแบบมัลติมีเดีย (Multimedia) การสร้างเว็บไซต์ (Web Site) เพื่อ

ใช้สำหรับเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมของตนเอง ในลักษณะ Web Based Instruction : WBI เป็นต้น

ขั้นที่ 7 ผู้ที่มีทักษะและผู้เชี่ยวชาญการใช้คอมพิวเตอร์มากเป็นพิเศษ อาจเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรระดับสูงทางด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใช้ระดับเชี่ยวชาญ (PC Specialist) เช่น หลักสูตรการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ หลักสูตรการจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เบื้องต้น หลักสูตรการสร้างและพัฒนาการส่งเสริมมัลติมีเดียบนเว็บ เป็นต้น ซึ่งผู้ในกลุ่มนี้ ก็สามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานภาคการเกษตรหรือกรมส่งเสริมการเกษตรสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในแง่เทคนิคด้าน ICT ให้แก่ผู้ใช้มือใหม่หรือผู้ใช้ทั่วไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านคอมพิวเตอร์หรือ ICT มาโดยตรง

นักส่งเสริมการเกษตรยุค ICT มิใช่หมายถึงนักส่งเสริมการเกษตรรุ่นใหม่ที่สามารถศึกษาและเริ่มเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในยุค ICT เท่านั้น และไม่เฉพาะเจาะจงจะต้องเป็นนักส่งเสริมการเกษตรที่เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่เป็นบทบาทที่นักส่งเสริมการเกษตรทุกคน ทุกระดับ ที่จะต้องรู้จักและปรับตัวใช้ ICT ใน วิชาชีพของตนเอง เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตรในยุค ICT ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และเกิดประสิทธิผล หากนักส่งเสริมการเกษตร คนใดไม่สามารถปรับตัวได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้ ถึงแม้จะมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเพียงใด ก็อาจจะไม่สามารถถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรได้อีกด้วยวิธีการเดิม เนื่องจากการเกษตรยุค ICT จะมีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง หากนักส่งเสริมการเกษตรยังใช้วิธีการและเทคนิคการส่งเสริมแบบเดิม ๆ อาจจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักส่งเสริมการเกษตรในอนาคตก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ,กรม. (2544). **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กระทรวงศึกษาธิการ.

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, กระทรวง. (2546). **นโยบายและแผน.** [On-line], Available HTTP :<http://www.mict.go.th> ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545.** [On-line], Available HTTP : <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm> อธิปไตย คดีสุนทร.(2546). **แผนหลักใช้ ICT เพื่อพัฒนาการศึกษา : ความฝันที่ไปถึงได้.** กระทรวงศึกษาธิการ. [On-line], Available HTTP : http://www.moe.go.th/main2/article/article_atipat/plan_ict.htm ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร.ระบบสารสนเทศด้านการเกษตร พุทธศักราช 2549. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์